

Onderzoeksrapport

Toegankelijkheid van buurthuizen

Vanzelfsprekend, maar niet vanzelf

Rekenkamer Amsterdam

16 september 2025

Onderzoeksrapport

Toegankelijkheid van buurthuizen

Vanzelfsprekend, maar niet vanzelf

Rekenkamer Amsterdam

16 september 2025

DEFINITIEF

Dit onderzoeksrapport is een document van de Rekenkamer Amsterdam en bevat bevindingen van het onderzoek *Toegankelijkheid van buurthuizen*. *Vanzelfsprekend, maar niet vanzelf*.

Het onderzoeksrapport bevat in detail de bevindingen en beantwoording van de onderzoeksvragen. Het document vormt samen met het bestuurlijk rapport de volledige rapportage van het onderzoek. Beide digitale documenten kunt u raadplegen [op de projectpagina](#).

Inhoudsopgave

1	Inleiding op het onderzoek	4
1.1	Wat zijn buurthuizen?	5
1.2	Wat is de sociale basis?	6
1.3	Toegankelijkheid in de sociale basis	8
1.4	Organisatie en middelen van de sociale basis	10
1.5	Leeswijzer	14
2	Hoe toegankelijk zijn buurthuizen?	14
2.1	Voor wie zijn buurthuizen er in de praktijk?	15
2.2	Aanwezigheid	19
2.3	Nabijheid	22
2.4	Fysieke toegankelijkheid	25
2.5	Openingstijden	28
2.6	Betaalbaarheid	30
2.7	Toegankelijkheid van informatie	31
2.8	Bekendheid	35
2.9	Sociale toegankelijkheid	37
2.10	Conclusie	42
3	Heeft de gemeente in beeld hoe het staat met de toegankelijkheid van buurthuizen?	43
3.1	Mogelijke instrumenten	43
3.2	Inzet van instrumenten	45
3.3	Overkoepelend beeld en oorzaken	48
3.4	Conclusie	49
4	Welke instrumenten zet de gemeente in om buurthuizen toegankelijk te maken en hoe werken deze?	50
4.1	Subsidieregeling sociale basis	51
4.2	Subsidieregelingen Bewoners- en Maatschappelijke initiatieven	55
4.3	(Subsidie)regelingen Toegankelijkheid	60
4.4	Overige gelden	63
4.5	Maatschappelijke huur	65
4.6	Referentienormen maatschappelijke voorzieningen	67
4.7	Strategisch Huisvestingsplan (SHP)	70
4.8	Richtlijnen Programma van Eisen	72
4.9	Conclusie	73
	Bijlagen	76
	Eindnoten	83

1 Inleiding op het onderzoek

Op veel plekken in Amsterdam zijn buurthuizen een vast onderdeel van het straatbeeld.^a Veel Amsterdammers zullen ze passeren zonder er aandacht aan te schenken - of zonder te beseffen dat ze er überhaupt zijn - maar voor anderen zijn ze een belangrijke bestemming. Deze laatste groep bezoekt buurthuizen om verschillende redenen, bijvoorbeeld voor sociale activiteiten, het ontmoeten van buurtgenoten of ondersteuning bij praktische problemen. In het verlengde hiervan verbindt de gemeente grootse doelen aan buurthuizen (en andere voorzieningen in de zogenoemde sociale basis), waaronder het vergroten van zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, sociale cohesie, zorgpreventie en kansengelijkheid.¹ Tussen bewoners en de gemeente in, staan maatschappelijke, zorg- en welzijnsorganisaties, die zich inzetten om buurthuizen te beheren en activiteiten te ondersteunen.

Op het eerste gezicht lijken buurthuizen soepel te functioneren,^b maar bij nader inzien leven er verschillende zorgen over hun kwaliteit en kwantiteit. Enerzijds geldt dit voor maatschappelijke voorzieningen in het algemeen.^c In onze voorbereiding op dit onderzoek gaven verschillende raadsfracties aan zich druk te maken om de effecten van de groei van de stad op het voorzieningenniveau. Deze fracties, en ook Amsterdammers zelf, maken zich zorgen over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen.² Het college signaleert eveneens risico's: in de Amsterdamse begroting waarschuwt het voor het gevaar dat er geen 'complete stad' wordt gebouwd vanwege onvoldoende middelen voor maatschappelijke voorzieningen.³ Dit risico blijkt ten slotte ook uit een ander onderzoek van de Rekenkamer Amsterdam, in dit geval specifiek bij gebiedsontwikkeling.⁴

Anderzijds zijn er zorgen die specifiek gaan over buurthuizen. Zo suggereert recent onderzoek dat er 'verschraling' plaatsvindt van buurthuizen.^{d5} Daarnaast zou er een steeds grotere groep bezoekers op buurthuizen afkomen met een complexe zorgbehoefte, deels vanwege bezuinigingen in de zorg. Buurthuizen zouden niet goed in staat zijn om met deze groep om te gaan.⁶ En de gemeenteraad signaleert een ruimtegebrek voor maatschappelijke initiatieven, die deels in buurthuizen plaatsvinden.⁷

Deze zorgen zijn divers van aard, en onze bewoording ("zorgen", "risico's", "gevaar") laat tegelijkertijd zien dat we voorafgaand aan dit onderzoek nog niet goed wisten in hoeverre de zorgen terecht zijn. Om deze reden hebben we onderzocht wat de gemeente doet om de randvoorwaarden te creëren die nodig zijn voor het functioneren van buurthuizen, en in welke mate het lukt om deze randvoorwaarden te garanderen. Hiervoor gebruiken we het

^a We gebruiken in dit onderzoek 'buurthuizen' als overkoepelende term voor zowel buurtkamers als Huizen van de Wijk. Alleen waar het relevant is maken we onderscheid tussen de twee typen locaties. Zie paragraaf 1.2 voor een verdere uitleg van overeenkomsten en verschillen.

^b Zo gaf de ambtelijke organisatie tijdens de voorbereiding van ons onderzoek aan dat ze verrast was over onze onderzoeksvraag, omdat voorzieningen in de sociale basis sowieso toegankelijk zouden zijn. Bron: Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024.

^c Onder maatschappelijke voorzieningen vallen naast buurthuizen ook - onder andere - jongerencentra, scholen, zorgvoorzieningen, sport- en speelplekken, en kunst en cultuur. Zie onder andere Gemeente Amsterdam, *De Amsterdamse Referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 25 juni 2024.

^d "Voorbeelden van verschraling zijn minder geldbesteding, minder menskracht, minder aanbod of voorzieningen, kortere openingstijden, langere wachtlijsten, langere afstand tot voorziening, sluiting voorziening, slecht onderhoud van panden, minder ontmoetingsplekken, en minder kwaliteit van aanwezige voorzieningen."

begrip *toegankelijkheid*, omdat we door de lens van toegankelijkheid veel van de randvoorwaarden en de bovengenoemde zorgen kunnen duiden. We vatten toegankelijkheid hiervoor breed op als de mogelijkheid om gebruik te maken van de diensten die in buurthuizen worden aangeboden. Zo omvat het de beschikbare ruimte voor buurthuizen, maar ook de mate waarin iedereen zich daar welkom kan voelen (zie ook de inleiding van hoofdstuk 2).

De onderzoeksvraag die we in dit onderzoek beantwoorden is daarom als volgt:

Hoe toegankelijk zijn buurthuizen en wat doet de gemeente om toegang tot deze voorzieningen te waarborgen?

Deze vraag beantwoorden we aan de hand van drie deelvragen:

1. Hoe toegankelijk zijn de Amsterdamse buurthuizen?
2. Heeft de gemeente in beeld hoe het staat met de toegankelijkheid van buurthuizen?
3. Welke instrumenten zet de gemeente in om buurthuizen toegankelijk te maken en hoe werken deze?

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen baseren we ons op een groot aantal bronnen, deels door onszelf verzameld en deels al bestaand. Het gaat hierbij om interviews met de ambtelijke organisatie, maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties, observaties op locatie in buurthuizen, een eigen enquête onder Amsterdammers, bestaande enquêtes, gemeentelijke documenten, het gemeentelijk subsidieregister, online informatie en geografische data. We richten ons met deze bronnen grofweg op de periode 2015-2024 en op de stad Amsterdam. Dit is dus met uitzondering van stadsgebied Weesp, omdat Weesp het grootste deel van deze periode geen onderdeel was van de gemeente Amsterdam.

Op basis van deze bronnen levert dit onderzoek inzichten op over wat er wel en niet goed gaat en wat er beter kan bij het creëren van toegankelijke buurthuizen. Deze inzichten zijn allereerst belangrijk voor het gemeentebestuur. Daarnaast zijn onze bevindingen ook relevant voor betrokken maatschappelijke organisaties en voor bewoners die geïnteresseerd zijn in de werking en beperkingen van buurthuizen in Amsterdam.

In de rest van dit inleidende hoofdstuk bespreken we de relevante beleidscontext voor ons onderzoek (omtrent de sociale basis en toegankelijkheid). We bespreken hier de organisatie en visie zoals de gemeente die presenteert; onze eigen analyse volgt vanaf hoofdstuk 2. Voor een uitgebreidere omschrijving van de aanleiding voor het onderzoek verwijzen we naar de onderzoeksopzet die we in januari 2024 publiceerden.⁸ Een toelichting op de belangrijkste begrippen die we hanteren staat in bijlage 1. In bijlage 2 presenteren we kort onze onderzoeksverantwoording, en in bijlage 3 lichten we de data en methoden van het onderzoek verder toe.

1.1 Wat zijn buurthuizen?

Buurthuizen zijn sociale accommodaties.⁹ Volgens de gemeente Amsterdam is een sociale accommodatie een laagdrempelige en toegankelijke plek voor en door (wijk)bewoners, waar zij elkaar ontmoeten, participeren en activeren.¹⁰ In deze accommodaties kunnen bewoners

initiatieven organiseren en deelnemen aan activiteiten.¹¹ Andere sociale accommodaties zijn jongerencentra, speeltuingebouwen en kinderboerderijen.¹²

De gemeente maakt onderscheid tussen twee typen buurthuizen: Huizen van de Wijk en buurtkamers.^e De gemeente omschrijft het *Huis van de Wijk* als een ontmoetingsplek op wijkniveau. Huizen van de Wijk hebben een wijk-overstijgende functie in de stadsdelen.¹³ Ze verbinden mensen en instanties - zoals ondernemers en organisaties in de wijk¹⁴ - die elkaar kunnen ondersteunen voor een betere leefbaarheid van de wijk. Ook biedt een Huis van de Wijk ruimte om actief te zijn, te ondernemen, mee te doen, anderen te ontmoeten, te vergaderen of iets te leren van en aan een ander.¹⁵

Buurtkamers zijn kleinschalige accommodaties op buurtniveau. Ze fungeren als lokale ontmoetingsplek en hebben daarmee een gebiedsgerichte functie.¹⁶ Er zijn buurtkamers waar de bewoners zelf de activiteiten organiseren en de buurtkamer beheren. Er zijn ook buurtkamers waar professionals van een welzijnsorganisatie, vrijwilligers en bewoners samen het aanbod uitvoeren.¹⁷

Er zijn een aantal verschillen tussen Huizen van de Wijk en buurtkamers. Buurtkamers zijn meestal kleiner dan Huizen van de Wijk. Er zijn meer buurtkamers dan Huizen van de Wijk (zie paragraaf 2.2), waardoor buurtkamers voor de meeste bewoners dichterbij zijn. Verder worden Huizen van de Wijk meestal beheerd door welzijnsorganisaties. Deze organisaties zijn soms ook betrokken bij buurtkamers, maar daar hebben bewoners een grotere rol bij het beheer.¹⁸

Huizen van de Wijk en buurtkamers hebben ook veel overeenkomsten. Beide zijn sociale accommodaties, waar Amsterdammers elkaar kunnen ontmoeten en kunnen deelnemen aan activiteiten. Bij zowel Huizen van de Wijk als buurtkamers leidt dit volgens de gemeente tot een breed aanbod van activiteiten, onder andere op het gebied van zorg en welzijn, kunst en cultuur, of eten en drinken. Voor beide typen accommodaties benadrukt de gemeente dat bewoners zelf invulling kunnen geven aan het programma van activiteiten, eventueel aangevuld door activiteiten van een welzijnsorganisatie.¹⁹

Vanwege deze overeenkomsten gebruiken we in dit onderzoek de overkoepelende term 'buurthuizen' voor zowel Huizen van de Wijk als buurtkamers. Wanneer het relevant is maken we echter wel onderscheid tussen de twee typen locaties.

Samen met andere sociale accommodaties vormen buurthuizen in elk stadsdeel de infrastructuur in de sociale basis. Het beleid over buurthuizen is dan ook ingebed in het stadsbrede beleid over en uitgangspunten voor de sociale basis.

1.2 Wat is de sociale basis?

Wettelijke context sociale basis²⁰

Met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (hierna: Wmo 2015) worden mensen door de overheid geacht om langer zelfstandig thuis te wonen. Een van de doelen van deze wet is dat niet iedere (lichte) hulp- of ondersteuningsvraag direct leidt tot een Wmo-maatwerkvoorziening of een zorgindicatie (bijvoorbeeld wijkverpleging). Voor ondersteuning zijn inwoners voor een belangrijk deel aangewezen op zelf- en samenredzaamheid en (sociale) netwerken in de wijk.

^e In de praktijk worden ook andere benamingen gebruikt, zoals wijkcentra en zelfbeheerbuurthuizen.

Gemeenten zijn op grond van de Wmo 2015 primair verantwoordelijk om de sociale samenhang in wijken en buurten te bevorderen, en het sociaal netwerk te versterken. De rijksoverheid schrijft daarover: "Het eigen sociaal netwerk, het welzijnswerk, de inzet van vrijwilligers, mantelzorgers of de inzet van algemene en laagdrempelige voorzieningen kunnen er [...] aan bijdragen dat mensen zo goed mogelijk kunnen participeren in de samenleving [...] en de gezondheid van mensen wordt bevorderd en beschermd. Het is niet meer de vraag of laagdrempelige voorzieningen in de eigen wijk of buurt nodig zijn, maar in welke mate. [...] De basis om een effectieve beweging naar de voorkant te maken, wordt met name gelegd in de brede sociale basis en de toegang bij gemeente."²¹

Amsterdamse ambities

De gemeente Amsterdam hanteert de volgende omschrijving van de sociale basis: "De sociale basis is het fundament van ons stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. Het is de plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt."²² Dit aanbod is gericht op preventie, het versterken van zelfredzaamheid en samenredzaamheid en het ontplooiën van talent. De gemeente faciliteert de sociale basis rondom de sociale opgave in gebieden."²³

De gemeente Amsterdam heeft vanaf 2015 steeds een langjarig kader opgesteld met ambities voor de uitvoering van de sociale basis. Het betreft:

- de *Nota Afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2015-2016*;⁸
- het *Stedelijk Kader Afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-2018*, verlengd tot en met 2019;²⁴
- het *Stedelijk Kader Samen vooruit 2020-2023*, verlengd tot en met 2024;²⁵
- het *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*.²⁶

In deze paragraaf geven we een overzicht van de ambities voor en kenmerken van de sociale basis die de gemeente in deze beleidskaders beschrijft in relatie tot toegankelijkheid.

De gemeente geeft aan dat ze met de sociale basis wil bijdragen aan een samenleving waarin er betrokkenheid en verbondenheid is, eenieder volwaardig kan meedoen en er gelijke kansen zijn voor iedereen. Tussen 2015 en 2024 legt ze de nadruk op het versterken van zelfredzaamheid van Amsterdammers en op het realiseren van meer draagkracht in de samenleving (samenredzaamheid; het creëren en inzetten van een informeel netwerk in wijken en buurten). In het nieuwe *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030* (hierna: beleidskader 2025-2030) bouwt de gemeente hierop voort en legt ze meer nadruk op de rol die de sociale basis heeft in het creëren van kansengelijkheid door zowel inwoners als buurten te versterken.

Uiteindelijk, zo geeft de gemeente aan, wil ze met de sociale basis de behoefte aan zwaardere ondersteuning en zorg terugdringen of voorkomen, om deze in de toekomst

^f Amsterdammers moeten daar terecht kunnen voor een breed scala aan ondersteuning: informatie, advies en voorlichting over onder meer participatie, deelname aan (groeps)activiteiten, financiën, taal en bewegen. Ook worden Amsterdammers er ontvangen of doorgeleid naar passende activiteiten.

⁸ Deze nota vormt op het gebied van basisvoorzieningen een nadere uitwerking van het *Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015 – 2018*.

betaalbaar te houden. Dit komt overeen met de lijn die vanaf 2015 door de rijksoverheid is ingezet.

De sociale basis is er voor alle Amsterdammers: zelfredzaam en minder zelfredzaam, oud en jong, kansarm en kansrijk. Dit benadrukt de gemeente vanaf 2015.²⁷ Wel stelt ze dat niet iedereen de sociale basis in dezelfde mate nodig heeft of eraan bijdraagt. In het beleidskader 2025-2030 zegt de gemeente zich de komende jaren het meest te gaan richten op en te investeren in de meest kwetsbare gebieden en buurten en de meest kwetsbare doelgroepen.

Om te zorgen dat de sociale basis er is voor iedereen, is deze vrij toegankelijk: iedereen is er welkom en mag gebruikmaken van de voorzieningen, zonder dat daar een indicatie of doorverwijzing voor nodig is.^h Een breed en laagdrempelig aanbod van activiteiten en ondersteuning is volgens de gemeente belangrijk om alle Amsterdammers te kunnen ondersteunen in hun zelfredzaamheid, ontwikkeling van talent en maatschappelijke deelname.²⁸ Door dit aanbod in de eigen buurt of wijk te organiseren, kunnen Amsterdammers makkelijker binnenlopen en kan rekening worden gehouden met de specifieke behoeftes en diversiteit van buurten.²⁹

1.3 Toegankelijkheid in de sociale basis

In het verlengde van de hiervoor beschreven ambities en kenmerken ziet de gemeente toegankelijkheid als voorwaarde voor een goed functionerende sociale basis waarin iedereen mee kan doen. Dit benadrukt ze in alle beleidskaders. Zo stelt de gemeente in 2019: "Om te zorgen dat iedereen kan meedoen in Amsterdam, is bij de activiteiten een goede sociale, fysieke en digitale toegankelijkheid nodig. Die toegankelijkheid geldt voor activiteiten, diensten en fysieke ruimten van voorzieningen en maatschappelijke ondersteuning, evenals voor de communicatie over al deze voorzieningen."³⁰

In de eerste twee beleidskaders (2015-2016 en 2017-2019)³¹ benoemt de gemeente niet alleen het belang van verschillende vormen van toegankelijkheid, maar legt er ook kwaliteitseisen over vast:

- Alle activiteiten zijn ontsloten op het www.jekuntmeer.nl. Daardoor zijn de activiteiten eenvoudig te vinden door de doelgroep zelf, hun mantelzorgers en verwijzende professionals;
- Professionals en vrijwilligers die de activiteiten begeleiden zijn competent om met de doelgroep om te gaan (sociale toegankelijkheid);
- Bestuurscommissies zien erop toe dat de uitvoeringsorganisaties aandacht hebben voor de sociale en fysieke toegankelijkheid voor deelnemers met beperkingen;

^h Het gaat hier om voorzieningen die binnen de Wmo 2015 'algemene voorzieningen' genoemd worden. Dat zijn voorzieningen die vrij toegankelijk zijn voor de doelgroep en die bedoeld zijn voor het versterken van zelf- en samenredzaamheid. Bron: Gemeente Amsterdam, *Nadere regels maatschappelijke ondersteuning Amsterdam*, januari 2024.

ⁱ Dit is in lijn met de Wmo 2015, die stelt dat maatschappelijke ondersteuning onder meer inhoudt dat gemeenten de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking bevorderen. En dat ze de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met chronische psychische of psychosociale problemen zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving ondersteunen. Bron: Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (geldend vanaf 01-01-2024), Hoofdstuk 1, artikel 1.1.1 onder 1.

- De locaties waarvan de bewoners gebruik kunnen maken in de wijk zijn toegankelijk voor mensen met fysieke beperkingen (o.a. rolstoeltoegankelijk).

Deze kwaliteitseisen zien we niet terug in de beleidskaders vanaf 2020. Maar ze komen wel terug in de Subsidieregeling sociale basis (hierna: SSB), van waaruit de uitvoering van de sociale basis wordt gefinancierd. Daarin zijn aanvullende voorwaarden opgenomen die met de kwaliteitseisen overeenkomen.

Naast de al genoemde vormen van toegankelijkheid, benoemt de gemeente door de jaren heen ook het belang van:

- voldoende locaties (2016-2017; 2020-2024; 2025-2030);
- betaalbare voorzieningen en activiteiten (2015-2016; 2017-2019);
- inclusiviteit én balans tussen doelgroepen (2020-2024);
- goed vindbare locaties (2020-2024; 2025-2030).

Vanaf 2025 wil de gemeente zich ook richten op het verder vergroten van de herkenbaarheid, het gevoel dat iedereen welkom en veilig is en de bereikbaarheid van locaties waar ouderen komen, zo geeft ze aan in het nieuwe beleidskader.³²

De gemeente heeft in de afgelopen jaren ook aandacht gehad voor toegankelijkheid in plannen die breder zijn dan - maar wel raken aan - de sociale basis (zie ook kader Gemeentelijke aandacht voor toegankelijkheid). Zo geeft het Amsterdamse gemeentebestuur aan dat het *Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015-2018* het integrale plan vormt zoals voorgeschreven door de Wmo 2015, waarin (ook) aandacht is voor de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking.³³ In 2020 kreeg dit integrale plan de vorm van een lokale inclusieagenda met tien speerpunten die aangeven wat Amsterdammers met een beperking belangrijk vinden op het gebied van toegankelijkheid.³⁴ In 2023 had het college de wens om de inclusieagenda in 2023 te actualiseren, maar dit is nog niet gerealiseerd.³⁵

^j Met het geldig maken van het VN-verdrag Handicap (14 juli 2016) is in de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet de verplichting toegevoegd om een integraal plan op te stellen, waarin de gemeenteraad aangeeft hoe zij uitvoering geeft aan het VN-Verdrag.

^k De speerpunten zijn onder andere: handhaving van regelgeving rondom toegankelijkheid en inclusie, bewustwording van sociale inclusie, voldoende hulp en ondersteuning (toegankelijke Wmo-voorzieningen) en toegankelijke informatievoorziening.

^l De wens voor een actuele inclusieagenda wordt geuit in Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023. Volgens de ambtelijke organisatie zal de inclusieagenda worden geactualiseerd bij de uitwerking van het volgende Wmo-beleidsplan. Tot dan gelden de tien speerpunten uit 2020. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

Gemeentelijke aandacht voor toegankelijkheid

In de Amsterdamse raad zien we al meer dan vijftien jaar aandacht voor toegankelijkheid in de vorm van moties, initiatiefvoorstellen en schriftelijke vragen.³⁶ Om uitvoering te geven aan moties en initiatiefvoorstellen kwam het college tussen 2008 en 2013 met verschillende plannen van aanpak^{m37} en een aantal voortgangsrapportages daarop.³⁸ Na 2013 werd toegankelijkheid onderdeel van bredere beleidsplannen en sinds 2016 verscheen er jaarlijks een voortgangsrapportage over het onderwerp.ⁿ In 2023 besloot het college nog maar één keer per bestuursperiode een voortgangsrapportage te publiceren.³⁹

Ook binnen de gemeentelijke organisatie lijkt het belang van toegankelijkheid breed gedragen te worden.⁴⁰ Zo zien we ook op andere beleidsterreinen dan de sociale basis aandacht voor verschillende elementen van toegankelijkheid in (bestuurs)opdrachten, visies en beleidsuitwerkingen. Voorbeelden hiervan zijn de bestuursopdracht Kansengelijkheid, *Omgevingsvisie Amsterdam 2050*, het *Beleidskader Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023-2026* en het document *Ruimte voor kansen - Amsterdam voor iedereen toegankelijk*.⁴¹

In dit onderzoek zullen wij ons verder beperken tot toegankelijkheid in de sociale basis.

1.4 Organisatie en middelen van de sociale basis

Bij het beschrijven van de voor dit onderzoek relevante (gemeentelijke) organisatie (inclusief verantwoordelijkheden) en middelen onderscheiden we:

1. de beleidsmatige invulling en uitvoering van de sociale basis;
2. de fysieke locaties die dienen als buurthuis;
3. de verantwoordelijkheden voor en financiering van toegankelijkheid.

Organisatie en middelen rondom beleidsmatige invulling en uitvoering^o

Het stadsbestuur stelt dat de gemeente over het algemeen een ondersteunende en faciliterende - maar geen sturende - rol heeft in de activiteiten die Amsterdammers voor en met elkaar willen organiseren. Op het meer institutionele deel van de sociale basis is de gemeente wel sturend. Dit zijn per 2025 de zogenoemde kernfuncties, waartoe onder andere de Huizen van de Wijk behoren.^p Ook wordt vanuit de gemeente gestuurd op

^m Het college zegde toe eind 2009 een *Plan van aanpak Toegankelijkheid voor 2010-2011* op te stellen (zie: *Plan van aanpak Agenda 22*). We hebben niet kunnen vaststellen dat dit plan er ook gekomen is.

ⁿ In paragrafen 3.1 en 3.2 gaan we nader in op de voortgangsrapportages vanuit de vraag welke rol deze (kunnen) spelen in de informatievoorziening over toegankelijkheid in de sociale basis.

^o De hier gepresenteerde tekst is grotendeels gebaseerd op het beleidskader 2025-2030. In dat beleidskader maakt het stadsbestuur expliciet welke rollen de gemeente heeft in de uitvoering van de sociale basis en beschrijft ze uitgebreid hoe de bestuurlijke verhoudingen liggen. Deze beschrijving is in veel opzichten vergelijkbaar met de rollen en verhoudingen voor 2025.

^p Kernfuncties zijn wijkoverstijgende functies die overal in het stadsdeel beschikbaar moeten zijn, ongeacht de opgave. Ze faciliteren initiatieven van bewoners, verbinden bewoners en stimuleren bewonersactiviteiten. Dit wordt gedaan door gekwalificeerd personeel van professionele welzijnsorganisaties. Huizen van de Wijk behoren wel tot de kernfuncties, buurtkamers niet. Deze worden vaak door vrijwilligers beheerd. Bron: Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024, p. 26.

samenwerking, die essentieel is "voor een optimaal pallet aan activiteiten en voorzieningen".⁴²

Het team Midden Sociaal geeft beleidsmatig invulling aan de sociale basis. Dit team is onderdeel van de stadsdelen. De gemeenteraad is kaderstellend; ze stelt het beleidskader en de begroting vast. De nadere invulling en uitvoering van het vastgestelde beleidskader en het aanbod binnen de sociale basis zijn door het college van burgemeester en wethouders gemandateerd aan de dagelijks besturen in de stadsdelen en het stadsgebied Weesp.

Dagelijks besturen stellen de opgave in gebieden vast.⁴³ De SSB is voor de stadsdelen een belangrijk instrument om uitvoering te geven aan deze opgave en het geldende beleidskader.⁴⁴ Het college bepaalt het subsidieplafond per stadsdeel - met advies van de stadsdeelbesturen en aan de hand van een verdeelsleutel. Het dagelijks bestuur per stadsdeel bepaalt binnen dit subsidieplafond sub-plafonds (bijvoorbeeld een afzonderlijk plafond voor jeugd en voor volwassenen) en maakt keuzes met betrekking tot de te subsidiëren activiteiten.⁴⁵

Via de dagelijks besturen in de stadsdelen (en het stadsgebied Weesp) is de exploitatie en het beheer van voorzieningen zoals buurthuizen veelal belegd bij maatschappelijke, zorg- en welzijnsorganisaties in de stad. In elk stadsdeel is het de rol van het dagelijks bestuur om de samenwerking te bevorderen tussen actieve bewoners, vrijwilligersorganisaties, bewonersnetwerken, professionele organisaties en bedrijven in de wijken. Zo kunnen deze elkaars kennis en kunde benutten en waar mogelijk bijdragen aan elkaars activiteiten.⁴⁶ Ook kijken de dagelijks besturen periodiek met uitvoerende partijen naar hoe het gaat met de uitvoering rondom de opgave in het desbetreffende gebied.⁴⁷

De gemeenteraad controleert het college en heeft daarmee ook een controlerende rol op de sociale basis als geheel. De stadsdeelcommissies hebben een controlerende rol op de taken die aan hun dagelijks bestuur zijn gemandateerd⁴⁸ en een signalerende rol richting de gemeenteraad.⁴⁸

De structurele middelen voor de invulling en uitvoering van de sociale basis maken deel uit van verschillende programma's in de gemeentelijke begroting. Huizen van de Wijk en buurtkamers zijn onderdeel van programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit, en daarbinnen van Basisvoorzieningen. In 2024 begrootte de gemeente haar lasten voor activiteiten binnen de basisvoorzieningen op € 147 miljoen.⁴⁹ Onderdeel hiervan is de SSB.⁵

Organisatie rondom sociale accommodaties

Buurthuizen zijn voor een deel gevestigd in panden die in bezit zijn van de gemeente Amsterdam of die door de gemeente gehuurd worden van andere vastgoedaanbieders. In beide gevallen verhuurt de gemeente de ruimte waarin het buurthuis is gevestigd aan een maatschappelijke organisatie. Buurthuizen vallen onder het maatschappelijk vastgoed van

⁴² Zij kunnen richting geven door het indienen van moties en voorstellen, vragen stellen over de manier waarop taken en bevoegdheden worden uitgeoefend en gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen.

⁴³ Het gaat hier om gebiedsgerichte activiteiten ten behoeve van jeugd en jongerenwerk ((naschoolse) activiteiten, jongerencoaches, huiswerkbegeleiding), Huizen van de Wijk, actief burgerschap vrijwilligersinzet, diversiteit/emancipatie, bewonersinitiatieven, Voedselbank, kinderboerderijen. De totale lasten voor de begrotingspost basisvoorzieningen – waar meer sub-posten onder liggen dan activiteiten binnen de sociale basis – liggen in 2024 op € 285 miljoen.

⁴⁴ We spreken over de *Subsidieregeling* sociale basis omdat we in dit onderzoek met name terugkijken naar de jaren 2024 en eerder. Per 1 januari 2025 is de Subsidieverordening sociale basis van kracht.

de gemeente; dat is binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille de verzamelnaam voor panden waarbinnen maatschappelijke voorzieningen gehuisvest worden.^t Binnen de gemeentelijke organisatie is Gemeentelijk Vastgoed verantwoordelijk voor de verhuur en het beheer van de vastgoedportefeuille.^u

De gemeente rekent een kostprijsdekkende huur aan maatschappelijke organisaties die buurthuizen beheren (zie paragraaf 4.5). Waar de gemeente eigenaar is, is Gemeentelijk Vastgoed (hierna: GV) verantwoordelijk voor het in stand houden van het pand. Dat houdt in: het beheer en onderhoud van het pand en de daarin aanwezige faciliteiten en voorzieningen, ook die op het gebied van toegankelijkheid.^v Hier heeft GV ook budget voor. Waar de gemeente pandeigenaar is, kan de gemeente investeren in renovatie en kwaliteitsverbetering, en toegankelijkheid kan daarin worden meegenomen. Deze investeringen liggen niet bij GV (maar bij Maatschappelijke Voorzieningen, zie hierna).

Waar de gemeente huurder is van maatschappelijk vastgoed (dat in eigendom is van derde partijen) is GV niet verantwoordelijk voor onderhoud (of renovatie en kwaliteitsverbetering). Die verantwoordelijkheid ligt bij de eigenaar.⁵⁰ Dat geldt ook voor buurthuizen die gevestigd zijn in panden van woningbouwcorporaties, zorgaanbieders en commerciële partijen. Een maatschappelijke organisatie huurt dan rechtstreeks bij de corporatie of particuliere eigenaar, die verantwoordelijk is voor beheer, onderhoud en renovatie.

De directie Maatschappelijke Voorzieningen is verantwoordelijk voor het realiseren van nieuwe locaties voor maatschappelijke voorzieningen of vervanging en renovatie van bestaande voorzieningen. Deze directie schrijft samen met andere betrokken directies en de stadsdelen de strategische huisvestingsplannen, waarin is vastgelegd waar maatschappelijke voorzieningen in de stad worden gerealiseerd (zie paragraaf 4.7). Daarnaast heeft ze de Amsterdamse referentienormen ontwikkeld en houdt ze toezicht op het gebruik hiervan. Dit doet de directie vanaf de verkenning tot en met de uitvoering van de opgave voor maatschappelijke voorzieningen (waaronder buurthuizen) in gebiedsontwikkeling (zie paragraaf 4.6).⁵¹ Eind 2023 is er voor de jeugd-, zorg- en basisvoorzieningen een gezamenlijk investeringsplafond vastgesteld van € 21 miljoen per jaar. En van 2023 tot en met 2027 is er een totale investeringsruimte van € 120 miljoen.^w Het totaal benodigde investeringsbedrag op basis van de opgave die door de gemeente is geïnventariseerd, is over deze periode € 112 miljoen.^{52 x}

Verantwoordelijkheden en middelen voor toegankelijkheid

Het college heeft op 2 februari 2016 de bestuurlijke en ambtelijke inbedding van het dossier toegankelijkheid vastgesteld.⁵³ Het doel hiervan was om toegankelijkheid beter in te bedden

^t Andere voorzieningen in deze portefeuille zijn jongerencentra, opvangplekken, musea, bibliotheken, sporthallen, broedplaatsen, theater, erfgoed, et cetera.

^u De vastgoedportefeuille bestaat uit panden die eigendom zijn van de gemeente en gehuurde panden.

^v Als er maar één huurder is van het gemeentelijk pand, dan is de huurder mogelijk verantwoordelijk voor aanwezige faciliteiten en eventuele toegankelijkheidsvoorzieningen.

^w Opgeteld over vijf jaar komt het plafond uit op € 105 miljoen. In 2023 was er nog € 14,3 miljoen extra ruimte beschikbaar uit eerdere jaren. Dit betekent een totale investeringsruimte van € 120 miljoen.

^x Het investeringsbedrag is dus lager dan het beschikbare plafond. Dat geeft volgens de gemeente ruimte om kansen te benutten en prijsstijgingen op te vangen. Daarnaast is de opgave voor de jaren na 2027 nog niet helemaal in beeld en is er met het beschikbare investeringsbedrag voldoende ruimte om hieraan invulling te geven.

binnen de gemeente Amsterdam, aangezien toegankelijkheid een breed aandachtsgebied kent dat zich niet altijd beperkt tot domeinen en afdelingen.⁵⁴

Elke portefeuillehouder is integraal verantwoordelijk voor het onderwerp toegankelijkheid binnen diens portefeuille en de resultaten daarop.⁵⁵ Dit betekent dat de wethouder Zorg en Maatschappelijke ontwikkeling verantwoordelijk is voor toegankelijkheid in de sociale basis.

Deze wethouder is ook coördinerend wethouder Toegankelijkheid. Dat betekent dat de wethouder:

- de raad eenmaal per jaar informeert over de voortgang van de toegankelijkheidsvraagstukken die van belang zijn voor mensen met een beperking;^y
- fungeert als aanjager;
- periodiek overlegt met de Wmo-adviesraad over dit onderwerp en opgehaalde signalen deelt met de portefeuillehouder die daarvoor de verantwoordelijkheid draagt;
- de commissie Zorg jaarlijks op de hoogte houdt van de resultaten op het gebied van toegankelijkheid voor mensen met een beperking.

Overige aangelegenheden betreffende toegankelijkheid worden door de verantwoordelijke portefeuillehouder zelf aangeleverd. Knelpunten op het gebied van toegankelijkheid kunnen in de raadscommissie worden besproken waar het onderwerp is belegd. Gaat het over sociale toegankelijkheid, dan wordt dit in de commissie Zorg besproken.

Ambtelijk zou er in 2016 per portefeuille een (ambtelijk) aanspreekpunt voor toegankelijkheid komen, zodat duidelijk zou worden wie er op die verantwoordelijkheid aangesproken kan worden.⁵⁶ Binnen GV was toegankelijkheid tot voorkort binnen een ambtelijke functie belegd. Na het vervallen van die functie heeft een beleidsadviseur het 'dossier' toegankelijkheid op persoonlijke titel opgepakt.⁵⁷ In de sociale basis is dit anders geregeld. De verantwoordelijkheid voor toegankelijkheid is hier niet specifiek bij een persoon of functie belegd, maar wordt volgens de ambtelijke organisatie als randvoorwaarde gedragen door alle gemeentelijke medewerkers.^{z58}

De motie inzake budget voor toegankelijkheid is op 5 november 2015 door de gemeenteraad aangenomen. In deze motie stelt de raad onder meer dat het college de dekking voor het verbeteren van toegankelijkheid in principe binnen de bestaande budgetten dient te vinden. Het college voert de motie uit door de geformuleerde toegankelijkheidsambities voor 2016 te financieren uit de bestaande budgetten.⁵⁹ Door de jaren heen blijft het uitgangspunt van het college dat de inzet op toegankelijkheid zoveel mogelijk vanuit de reguliere werkzaamheden en binnen de eigen begroting wordt gerealiseerd.⁶⁰ Dit gebeurt bijvoorbeeld door bij geplande verbouwing van gebouwen van de gemeente de toegankelijkheid te verbeteren of toegankelijkheid mee te nemen in renovaties ten behoeve van kwaliteitsverbetering of verduurzaming.⁶¹ Het structurele budget voor de coördinatie van het dossier toegankelijkheid is vanaf 2023 € 50.000 per jaar, met jaarlijkse indexatie.^{aa}

^y Het lijkt erop dat deze jaarlijkse activiteit is gekoppeld aan de *Voortgangsrapportage toegankelijkheid*. Deze verscheen tot 2023 eens per jaar. Vanaf 2023 verschijnt deze rapportage eens per bestuursperiode. Bron: Gemeente Amsterdam, Raadsinformatiebrief *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023.

^z Stadsdeel Noord is hier een uitzondering op, want daar is het thema wel bij een persoon belegd. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

^{aa} De rest van de inzet voor het vergroten van toegankelijkheid wordt betaald uit de reguliere programmabegrotingen. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

Tegelijkertijd heeft de gemeente meerdere keren incidentele middelen vrijgemaakt voor het verbeteren van toegankelijkheid. Deze middelen zijn grotendeels gebruikt voor het Knelpuntenfonds Toegankelijkheid 2017-2018, de subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid 2019-2022 en de subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid 2025-2026. In paragraaf 4.3 gaan we nader in op deze vrijgemaakte middelen vanuit de vraag welke instrumenten de gemeente inzet om de toegankelijkheid van Huizen van de Wijk en buurtkamers te verbeteren.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstukken 2 tot en met 4 presenteren we onze originele bevindingen, inclusief conclusies voor elk van de deelvragen. In hoofdstuk 2 brengen we in beeld hoe toegankelijk de Amsterdamse buurthuizen zijn. Hiermee laten we zien in hoeverre de gemeentelijke ambities voor toegankelijkheid in de praktijk worden behaald. Daarna richten we ons op de rol van de gemeente door na te gaan wat de gemeente doet om de toegankelijkheid van buurthuizen in beeld te brengen (hoofdstuk 3) en wat ze doet om de toegankelijkheid te bevorderen (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 3 en 4 komen verschillende beleidsinstrumenten aan bod, waarbij we steeds bespreken hoe zij toegankelijkheid beïnvloeden in theorie en in de praktijk. Het doel hiervan is niet om de effectiviteit van elk afzonderlijk beleidsinstrument in te schatten; in plaats daarvan gebruiken we onze inzichten per instrument om de totale gemeentelijke inzet op dit terrein te beoordelen. Anders gezegd: door te beoordelen wat de gemeente doet aan de toegankelijkheid van buurthuizen (hoofdstuk 3 en 4) brengen we een belangrijke verklaring in kaart van de huidige stand van toegankelijkheid (hoofdstuk 2).

De bijlagen bevatten de begrippenlijst, onze onderzoeksverantwoording en een toelichting op de door ons gebruikte data en methoden.

2 Hoe toegankelijk zijn buurthuizen?

In dit hoofdstuk gaan we na hoe toegankelijk buurthuizen in Amsterdam zijn. In dit onderzoek vatten we toegankelijkheid breed op als de mogelijkheid om gebruik te maken van de diensten die in een buurthuis worden aangeboden voor iedereen die dat wil.^{bb} Met deze brede definitie brengen we veel belangrijke randvoorwaarden voor het functioneren van buurthuizen in beeld. Specifiek bespreken we hieronder de volgende vormen van toegankelijkheid, waarbij de nummers staan voor de paragrafen waarin zij aan bod komen:

- Aanwezigheid (2.2): het aantal buurthuizen en hun verspreiding over de stad;
- Nabijheid (2.3): de afstand die Amsterdammers moeten afleggen van hun woning tot het dichtstbijzijnde buurthuis;
- Fysieke toegankelijkheid (2.4): de mate waarin buurthuizen zelfstandig bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar zijn voor mensen met een fysieke beperking;
- Openingstijden (2.5): hoe lang en op welke momenten van de week buurthuizen open zijn;
- Betaalbaarheid (2.6): de kosten die samengaan met bezoek aan of gebruik van een buurthuis, waaronder kosten van consumpties, deelname aan activiteiten en de huur van ruimtes voor activiteiten;

^{bb} Dat wil zeggen, het gaat om de mogelijkheid om een buurthuis te bezoeken én om daarbij de doelen te bereiken die de gemeente heeft opgesteld voor de sociale basis (zoals zelf- en samenredzaamheid, zie hoofdstuk 1). We richten ons hierbij nadrukkelijk op de onderdelen van toegankelijkheid die de gemeente kan beïnvloeden.

- Toegankelijkheid van informatie (2.7): de beschikbaarheid van begrijpelijke informatie over buurthuizen (waaronder hun aanwezigheid, openingstijden en aanbod), zowel op locatie als online;
- Bekendheid (2.8): de kennis die bewoners hebben van buurthuizen in hun omgeving, met als eenvoudigste vorm de kennis of er een buurthuis in hun directe leefomgeving is;
- Sociale toegankelijkheid (2.9): de mate waarin mensen zich welkom voelen in buurthuizen, zodat zij volwaardig kunnen omgaan met anderen en kunnen meedoen aan activiteiten.^{cc}

Voordat we ingaan op deze vormen van toegankelijkheid, beantwoorden we in paragraaf 2.1 eerst de vraag welke Amsterdammers buurthuizen bezoeken en belangrijk vinden. Dit is geen directe indicatie van (on)toegankelijkheid, maar het is desalniettemin belangrijke informatie waar we later in dit hoofdstuk naar terug zullen verwijzen.

In dit hoofdstuk baseren we ons op een groot aantal bronnen, deels door onszelf verzameld en deels al bestaand. Het gaat hierbij om interviews met ambtenaren (zoals accounthouders) en maatschappelijke organisaties (veelal betrokken bij de exploitatie van buurthuizen), observaties op locatie bij ongeveer veertig buurthuizen, een eigen enquête, bestaande enquêtes, gemeentelijke documenten, online informatie en geografische data. Deze bronnen worden uitgebreider toegelicht in bijlage 3.

2.1 Voor wie zijn buurthuizen er in de praktijk?

Volgens de gemeente zijn buurthuizen er voor iedereen, en bij uitstek voor kwetsbare Amsterdammers (zie paragraaf 1.2). Maar wie zijn het in de praktijk die buurthuizen bezoeken en/of er belang aan hechten?

Bezoek aan buurthuizen

Figuur 2.1 bevat een deel van het antwoord, op basis van enquêtes van het Sociaal en Cultureel Planbureau. De figuur geeft voor verschillende groepen weer welk percentage binnen die groep aangeeft dat zij minstens eens per maand een buurthuis bezoekt. De figuur bevat respondenten uit zeer sterk stedelijke gemeenten, waar naast Amsterdam ook een aantal andere gemeenten onder vallen, maar we beschouwen de percentages alsnog als representatief voor Amsterdam.^{dd}

^{cc} Bijna al deze vormen van toegankelijkheid worden genoemd in beleidskaders van de gemeente voor de sociale basis (zie paragraaf 1.3). De uitzondering zijn de openingstijden, maar we beschouwen dit als een basale voorwaarde voor het functioneren van buurthuizen, die ook wordt benadrukt in interviews. Bronnen: interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; interview ambtelijke organisatie, 13 november 2024. Waar mogelijk hebben we definities van de gemeente gebruikt als startpunt voor onze begrippen. Tegelijkertijd vinden we de uitgebreidste definities terug bij de subsidieregeling Sociale en fysieke toegankelijkheid, waar toegankelijkheid (in tegenstelling tot onder andere de Subsidieregeling sociale basis) specifiek wordt toegepast op mensen met een beperking in de brede zin van het woord. Wij passen het begrip toe op alle Amsterdammers. Bron: Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 1 januari 2025, vastgesteld op 12 november 2024; Reactie op feitelijk wederhoor, 19 juni 2025.

^{dd} We zien geen grote verschillen tussen niveaus van stedelijkheid. Het percentage van de respondenten dat een buurthuis bezoekt is bijvoorbeeld 9,3% in zeer sterk stedelijke gemeenten, versus 8,7% in overige gemeenten. Ook verschillen tussen groepen zijn zeer vergelijkbaar. Het is daarom onwaarschijnlijk dat er grote verschillen zijn *binnen* de groep zeer sterk stedelijke gemeenten.

Allereerst zien we in figuur 2.1 dat ongeveer 9% van het totaal aantal respondenten eens per maand een buurthuis bezoekt. Dit komt neer op ongeveer 75.000 tot 90.000 maandelijkse bezoekers van alle buurthuizen in Amsterdam, of ongeveer 400 tot 500 verschillende bezoekers per maand voor een gemiddeld buurthuis.^{ee} Als we alleen volwassen inwoners meetellen komen we uit op ongeveer 71.000 maandelijkse bezoekers. Dit zijn vrij grove schattingen, waarbij we er rekening mee moeten houden dat het percentage niet specifiek voor Amsterdam is berekend en dat er sinds 2021 een toe- of afname kan zijn geweest. Toch geeft dit een goede indruk van de orde van grootte van het aantal verschillende bezoekers.

Figuur 2.1 laat daarnaast zien dat er duidelijke verschillen zijn tussen groepen Amsterdammers in hun bezoek aan buurthuizen. Bezoek verschilt het meeste op basis van inkomen, leeftijd en migratieachtergrond, waarbij lagere en middeninkomens, 65-plussers en mensen met een migratieachtergrond vaker buurthuizen bezoeken. Dit is nog duidelijker in een extra analyse, waarbij we kijken naar de groep die al deze kenmerken combineert, dat wil zeggen 65-plussers met een migratieachtergrond en een lager of middeninkomen (N = 226). Van deze groep bezoekt 24% maandelijks een buurthuis, in vergelijking met 9% onder alle overige respondenten. Er zijn verder ook verschillen tussen opleidingsniveaus, hoewel die overlappen met de effecten van inkomen en leeftijd.^{ff} Ten slotte zijn er mogelijk ook enige verschillen in bezoekerspercentages op basis van geslacht en fysieke/mentale beperking, maar deze zijn klein en statistisch onzeker.

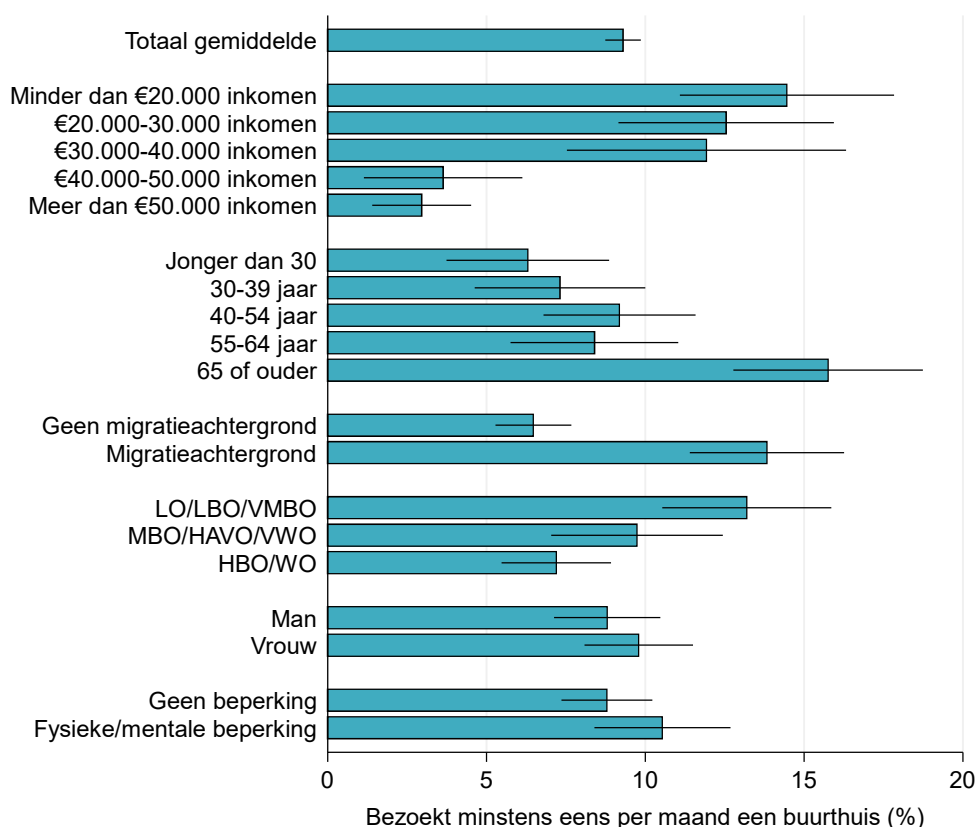
Deze resultaten wijzen erop dat buurthuizen vooral worden bezocht door mensen in kwetsbaardere posities.^{gg} Dit sluit aan op het uitgangspunt van de gemeente dat buurthuizen er vooral voor deze Amsterdammers moeten zijn. Tegelijkertijd wijst onze analyse op een kanttekening: ook onder deze groepen zijn er nog altijd (veel) meer mensen die vrijwel nooit een buurthuis bezoeken dan mensen die dat wel doen.

^{ee} De schattingen zijn gebaseerd op het 95% betrouwbaarheidsinterval (8,5% - 10,1%). Hierbij gaan we uit van 906.339 bewoners van de stad Amsterdam in 2024 (Bron: Gemeente Amsterdam, *Basisbestand Gebieden Amsterdam (BBGA)*, versie 24 oktober 2024) en 184 buurthuizen (zie paragraaf 2.2).

^{ff} Dat wil zeggen, wanneer we in een multivariaat regressiemodel controleren voor leeftijd en inkomen, zijn de verschillen tussen opleidingsgroepen klein en statistisch niet significant.

^{gg} Opleiding en inkomen zijn onderdeel van de kwetsbaarheidsscore. Voor 65-plussers geldt dat zij vaker kwetsbaar zijn. Bron: Gemeente Amsterdam, *Kwetsbare bewoners in de stadsdelen: analyse kwetsbaarheidsscore*, juni 2019. Voor migranten geldt dat bezoek aan buurthuizen vooral hoger is onder "niet-westerse" migranten (er is geen nader onderscheid in de data), en zij hebben gemiddeld een lager inkomen.

Figuur 2.1 - Bezoekers van buurthuizen in grote steden, 2015-2021 (met 83% betrouwbaarheidsintervallen)^{hh62}

Belang van buurthuizen

Naast het bezoek van buurthuizen is het ook nuttig om in beeld te brengen wie buurthuizen belangrijk vindt. Dit kunnen we doen op basis van de enquête *Wonen in Amsterdam*, waarin aan respondenten is gevraagd hoe belangrijk zij het vinden dat er een buurthuis is in hun gewenste woonbuurt (op een schaal van 1 tot en met 10).

In figuur 2.2 zijn de gemiddelde cijfers weergegeven, voor grotendeels dezelfde groepen als in figuur 2.1.ⁱⁱ Deze cijfers laten een heel vergelijkbaar beeld zien als de bezoekersaantallen. Dat wil zeggen, het ervaren belang van buurthuizen is hoger onder mensen met lagere of middeninkomens, 65-plussers, mensen met een migratieachtergrond en praktisch opgeleiden.

Aan de ene kant zijn deze overeenkomsten niet verrassend: mensen die een voorziening bezoeken zullen er nu eenmaal meer belang aan hechten dan mensen die er niet naartoe gaan. Aan de andere kant is de groep mensen die buurthuizen belangrijk vindt groter dan

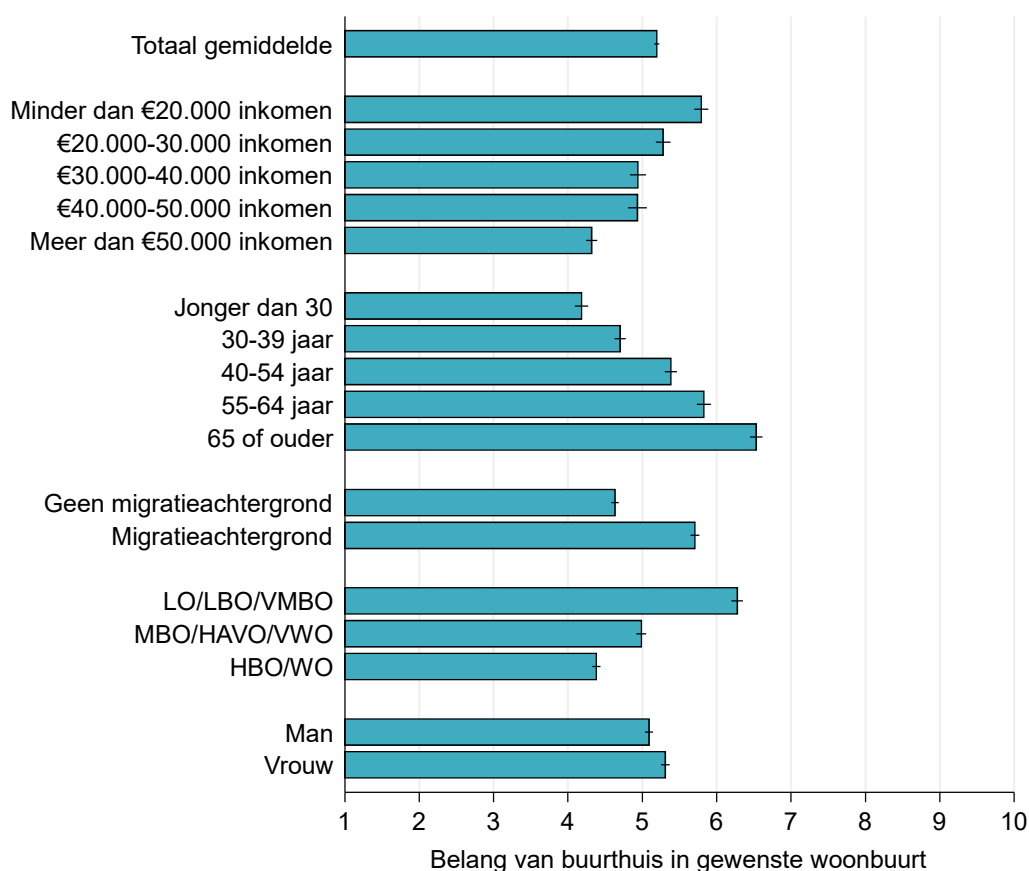
^{hh} Voor de figuur zijn de enquêtes uit 2015, 2016, 2017 en 2021 gecombineerd. Alleen respondenten uit zeer sterk stedelijke gemeenten zijn geselecteerd (N = 5.180). Fysieke/mentale beperking is gebaseerd op het eigen oordeel van respondenten (aan de hand van de vragen: "Heeft u een langdurige ziekte, lichamelijke beperking, psychische klacht?" en "Heeft u een verstandelijke beperking?"). Cijfers zijn gebaseerd op afzonderlijke regressies per demografische variabele, met controlevariabelen voor het jaar van de enquête en met poststratificatie gewichten. 83% betrouwbaarheidsintervallen zijn weergegeven zodat niet-overlappende intervallen duiden op statistisch significante verschillen.

ⁱⁱ Informatie over fysieke of mentale beperkingen ontbreekt in de enquête *Wonen in Amsterdam* en is dus niet weergegeven in figuur 2.2.

alleen de groep bezoekers. Zo geeft ruim de helft van de 65-plussers (58%) een 7 of hoger aan het belang van buurthuizen, terwijl het aandeel bezoekers onder deze groep lager dan 20% is (figuur 2.1). Deze cijfers versterken dus het beeld dat buurthuizen belangrijk zijn voor kwetsbaardere Amsterdammers, ook als zij er zelf geen gebruik van maken (maar mensen in hun omgeving mogelijk wel).^{jj}

Verder laat figuur 2.2 ook zien dat het belang van buurthuizen voor de gemiddelde Amsterdammer ongeveer in het midden van de schaal ligt (5,2). Dit is lager dan het belang dat gemiddeld wordt gehecht aan een aantal andere voorzieningen, zoals sportvoorzieningen (6,8), culturele voorzieningen (6,9) en zorg (7,0). Ook hier is het aannemelijk dat dit samenhangt met het gebruik; zo zijn er meer mensen die gebruikmaken van sport- en culturele voorzieningen in Amsterdam.⁶³

Figuur 2.2 - Belang van buurthuizen onder Amsterdammers, 2021 (met 83% betrouwbaarheidsintervallen)^{kk64}

^{jj} Ook in vergelijking met andere maatschappelijke voorzieningen zijn buurthuizen bij uitstek belangrijk voor kwetsbare Amsterdammers. Dit blijkt wanneer we uitrekenen welk deel van de variantie in het geschatte belang van buurthuizen wordt verklaard door inkomen, leeftijd, migratieachtergrond, opleiding en geslacht. Dit is 17% (N = 9.514). Voor een gemiddelde index van andere maatschappelijke voorzieningen (sporten, spelen, zorg en basisscholen) is ditzelfde percentage 11% (N = 9.514). Met andere woorden, er zijn grotere verschillen tussen demografische groepen in het belang dat zij hechten aan buurthuizen dan in het belang dat zij hechten aan overige maatschappelijke voorzieningen.

^{kk} N = 12.271. Cijfers zijn gebaseerd op afzonderlijke regressies per demografische variabele met poststratificatie gewichten. 83% betrouwbaarheidsintervallen zijn weergegeven zodat niet-overlappende intervallen duiden op statistisch significante verschillen.

Deelconclusie

Samenvattend kunnen we zeggen dat ongeveer 9% van de Amsterdammers eens per maand een buurthuis bezoekt. Dit percentage is lager dan het percentage Amsterdammers dat gebruikmaakt van sommige andere voorzieningen, zeker als we ook deels particuliere voorzieningen op het gebied van sport en cultuur meerekenen. Tegelijkertijd gaat het alsnog om een groep van ongeveer 75.000 tot 90.000 Amsterdammers. Deze bezoekers komen vooral uit groepen die gemiddeld kwetsbaarder zijn. Het zijn ook deze groepen die het meeste belang hechten aan de aanwezigheid van buurthuizen. Buurthuizen zijn dus niet voor iedereen een prioriteit, maar voor een aanzienlijke groep bewoners - vaak kwetsbaarder dan de gemiddelde Amsterdammer - zijn ze bij uitstek belangrijk.

Zoals gezegd in de introductie vormen deze bevindingen een deel van de context voor de rest van dit hoofdstuk. In de volgende paragrafen geven we inzicht in de toegankelijkheid van buurthuizen, te beginnen met hun aanwezigheid.

2.2 Aanwezigheid

Aanwezigheid is de meest basale vorm van toegankelijkheid. Om een bepaalde voorziening te kunnen gebruiken moet die namelijk eerst ergens aangeboden worden. In dit onderzoek gaat aanwezigheid over het aantal buurthuizen en hun verspreiding over de stad.

Aantal buurthuizen

We beginnen met een telling van het aantal buurthuizen in Amsterdam. Hiervoor hebben we verschillende bronnen gebruikt, zoals verder wordt toegelicht in bijlage 3. We tellen alle locaties mee waar mensen heen kunnen voor ontmoeting en activiteiten, waar geen doelgroepenbeleid wordt gevoerd en waarvan de organisatie wordt gesubsidieerd door de gemeente (binnen de sociale basis). Volgens onze telling zijn er in 2024 184 buurthuizen in Amsterdam, waarvan 144 buurtkamers en 40 Huizen van de Wijk.

Op de interne lijst van de directie Maatschappelijke Voorzieningen staan 189 buurthuizen, waarvan 144 buurtkamers en 45 Huizen van de Wijk.⁶⁵ Deze totale aantallen zijn erg vergelijkbaar met onze telling, maar hierachter zitten grote verschillen. In totaal zijn er 97 buurthuizen die door ons niet zijn meegeteld, maar door de directie MV wel, of andersom. Een deel hiervan is logisch te verklaren. Zo hebben wij een aantal locaties in Weesp niet meegeteld als buurthuis, maar deed de gemeente dat wel. De gemeente heeft ook een beperkt aantal locaties meegeteld waarvan de organisatie niet wordt gesubsidieerd door de gemeente, terwijl wij deze niet hebben meegeteld (zoals we toelichten in bijlage 3). Een tweede deel is wel in beeld bij de gemeente, maar niet gecategoriseerd als buurthuis. Er resteert een derde deel, van ongeveer 30 buurthuizen, waarvan we niet goed kunnen verklaren waarom deze door de gemeente wel of juist niet zijn meegeteld als buurthuis.

We kunnen het aantal buurthuizen in context plaatsen door het te vergelijken met het verleden. Begin 2019 rapporteerde de gemeente in het *Strategisch Huisvestingsplan* dat er op dat moment 193 buurthuizen waren. Volgens dit *Strategisch Huisvestingsplan* zouden er 32 buurthuizen bij komen tot en met 2023.⁶⁶ Eind 2023 waren er volgens de hiervoor genoemde lijst van de gemeente echter 189 buurthuizen; 4 minder dan in 2019. Als we rekening houden met de groei van de bevolking was er - in ieder geval volgens de telling van de gemeente - een daling van 6% in het aantal buurthuizen per inwoner. De ambtelijke organisatie waarschuwt tegelijkertijd voor de foutmarge die er rondom de aantallen in beide jaren zitten en dus rondom een vergelijking van de twee. We presenteren dit daarom als suggestieve bevinding: de eigen tellingen van de gemeente suggereren dat er een lichte

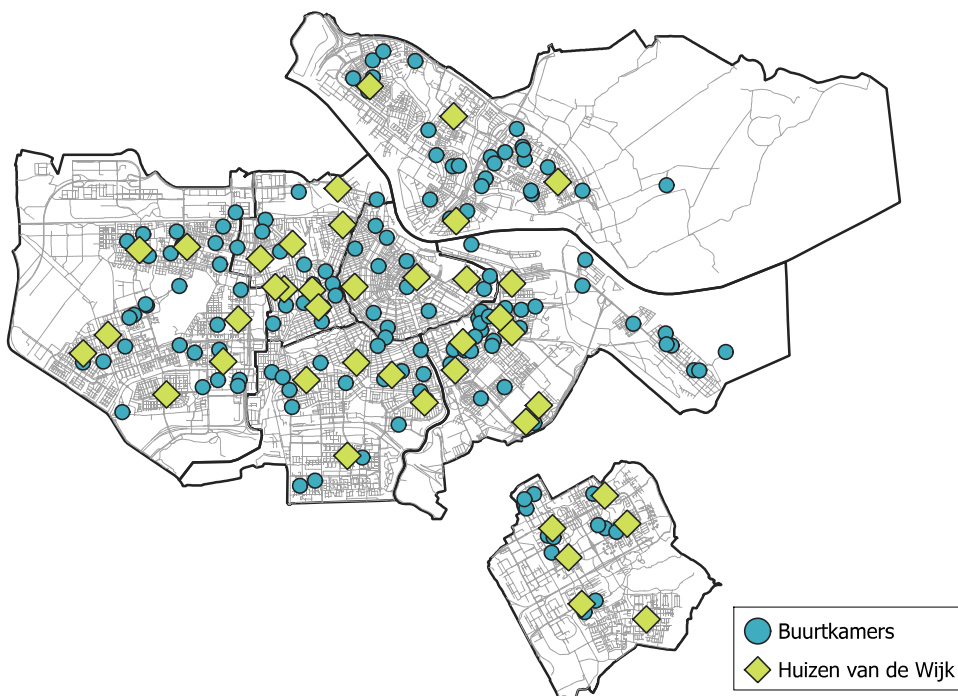
afname is geweest in het aantal buurthuizen (per bewoner), maar er is veel onzekerheid over de trend.^{ll}

Als het aantal buurthuizen inderdaad is afgenomen, zijn hier twee aannemelijke verklaringen voor. Ten eerste lijkt het doel voor de bouw van nieuwe buurthuizen niet te zijn gehaald. Van de tot en met 2023 geplande buurthuizen zijn er volgens het recentere huisvestingsplan 12 van de 32 gebouwd.^{mmm67} Ten tweede is er in de strategisch huisvestingsplannen weinig aandacht voor buurthuizen die worden gesloten en niet worden vervangen. Daardoor wordt de indruk gewekt dat er vooral buurthuizen bijkomen. Sluitingen (zonder vervanging) komen in de praktijk echter voor.⁶⁸ Het is mogelijk dat deze sluitingen in de afgelopen jaren de nieuwbouw hebben gecompenseerd en hebben gezorgd voor een lichte daling in het totaal aantal locaties.

Spreiding over de stad

Naast een telling van het aantal buurthuizen brengen we aanwezigheid in beeld met een analyse van de spreiding van buurthuizen over de stad. In het verlengde daarvan kijken we naar verschillen in de aanwezigheid van buurthuizen binnen Amsterdam, en specifiek tussen stadsdelen. Figuur 2.3 laat de locaties van buurthuizen in Amsterdam zien.

Figuur 2.3 - Locaties van buurthuizen in Amsterdam

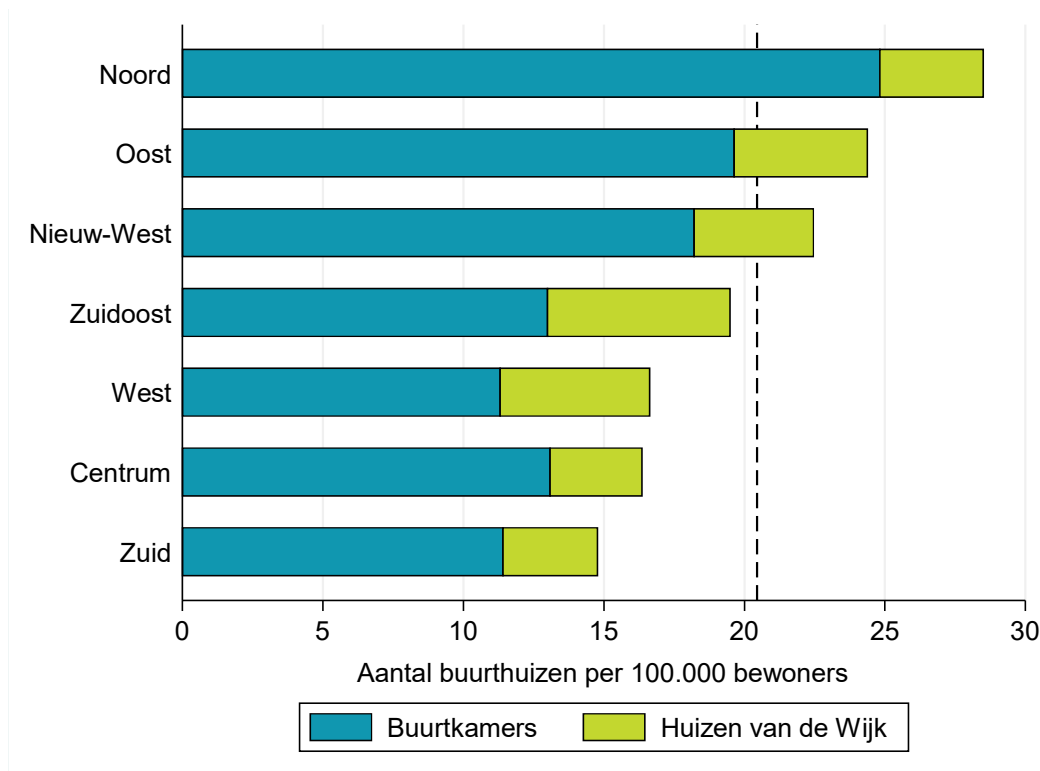

^{ll} Er zitten veel verschillen tussen deze lijst en onze eigen telling, maar dit geldt niet voor het totale aantal (189 versus 184). We hebben verder geen reden om aan te nemen dat eventuele onjuistheden in de telling van de gemeente groter of kleiner zijn geworden tussen 2019 en 2023.

^{mmm} Het aantal van twaalf hebben we gebaseerd op de nieuwe locaties die worden genoemd onder de kopjes *Terugblik en resultaten* in paragraaf 3.2. Het is echter moeilijk om te achterhalen of deze terugblik uitputtend is; het is dus mogelijk dat er meer dan twaalf nieuwe buurthuizen zijn gebouwd in deze periode.

In figuur 2.4 is het aantal buurthuizen per stadsdeel weergegeven, relatief aan het aantal bewoners in dat stadsdeel in 2024. In de stadsdelen Noord en Oost zijn dus de meeste buurthuizen per 100.000 inwoners; in Centrum, Zuid en West zijn er het minst.

Figuur 2.4 - Relatief aantal buurthuizen per stadsdeel (stippellijn geeft het gemiddelde voor heel Amsterdam aan)

De verschillen tussen stadsdelen zijn deels consistent met het idee van de gemeente dat buurthuizen er bij uitstek horen te zijn in gebieden met meer kwetsbare bewoners.⁶⁹ Zo ligt het aantal kwetsbare bewoners lager in Centrum en Zuid, en hoger in Noord; hetzelfde geldt voor het aantal buurthuizen.⁷⁰

Er zijn echter ook stadsdelen die niet voldoen aan het patroon dat meer kwetsbaarheid samengaat met meer buurthuizen. Stadsdeel Oost is een uitzondering in positieve zin: hier is een bovengemiddeld aantal buurthuizen, terwijl het aandeel kwetsbare bewoners iets onder het gemiddelde van heel Amsterdam ligt. Voor Zuidoost en West geldt echter het omgekeerde.ⁿⁿ Vanuit het oogpunt van aanwezigheid zijn zij dus in negatieve zin uitzonderingen op het gemeentelijk beleid.^{oo}

Een laatste bevinding komt met name naar voren uit onze interviews en betreft de ervaren ruimte voor buurthuizen in de stadsdelen. Vanuit alle stadsdelen krijgen we signalen van ruimtegebrek, dus ook waar er relatief veel buurthuizen zijn. Dat wil zeggen, er is overal een wens om meer ruimte te hebben voor deze voorzieningen. Deze signalen worden enerzijds

ⁿⁿ In Zuidoost is 14% van de bewoners kwetsbaar; in West is dit 13%. Beide liggen iets boven het stedelijke gemiddelde. Bron: Gemeente Amsterdam, *Basisbestand gebieden Amsterdam (BBGA)*, versie 24 oktober 2024.

^{oo} Mogelijk wordt dit gecompenseerd doordat buurthuizen bovengemiddeld groot zijn in Zuidoost, suggereert de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie merkt tevens op dat verschillen tussen stadsdelen deels te verklaren zijn doordat er tot 2010 geen centrale regie was en stadsdelen zelfstandig keuzes konden maken over de locatie van buurthuizen. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

geuit door maatschappelijke organisaties; anderzijds geven betrokken ambtenaren aan dat zij dit van bewoners of organisaties hebben gehoord.⁷¹

Deelconclusie

We trekken drie deelconclusies op basis van deze cijfers en analyse. Ten eerste lijkt het aantal buurthuizen licht te zijn afgenomen in de afgelopen jaren, hoewel er veel onzekerheid is over deze trend. Ten tweede zijn er verschillen in de aanwezigheid van buurthuizen binnen Amsterdam. Deze verschillen komen deels overeen met het idee van de gemeente dat buurthuizen er bij uitstek horen te zijn in gebieden met meer kwetsbare bewoners, maar er zijn ook uitzonderingen. En ten derde hebben stadsdelen met elkaar gemeen dat er overal signalen zijn van ervaren ruimtegebrek. De schaarse ruimte in een drukke en groeiende stad beperkt de aanwezigheid, en daarmee de toegankelijkheid, van buurthuizen.

2.3 Nabijheid

We weten nu hoeveel buurthuizen er zijn in Amsterdam en hoe deze zijn verdeeld over de stad. Op basis van deze informatie kunnen we een beeld schetsen van de nabijheid van buurthuizen, hier gemeten als de loopafstand die Amsterdammers moeten afleggen van hun woning tot het dichtstbijzijnde buurthuis. De berekening van nabijheid lichten we toe in bijlage 3.

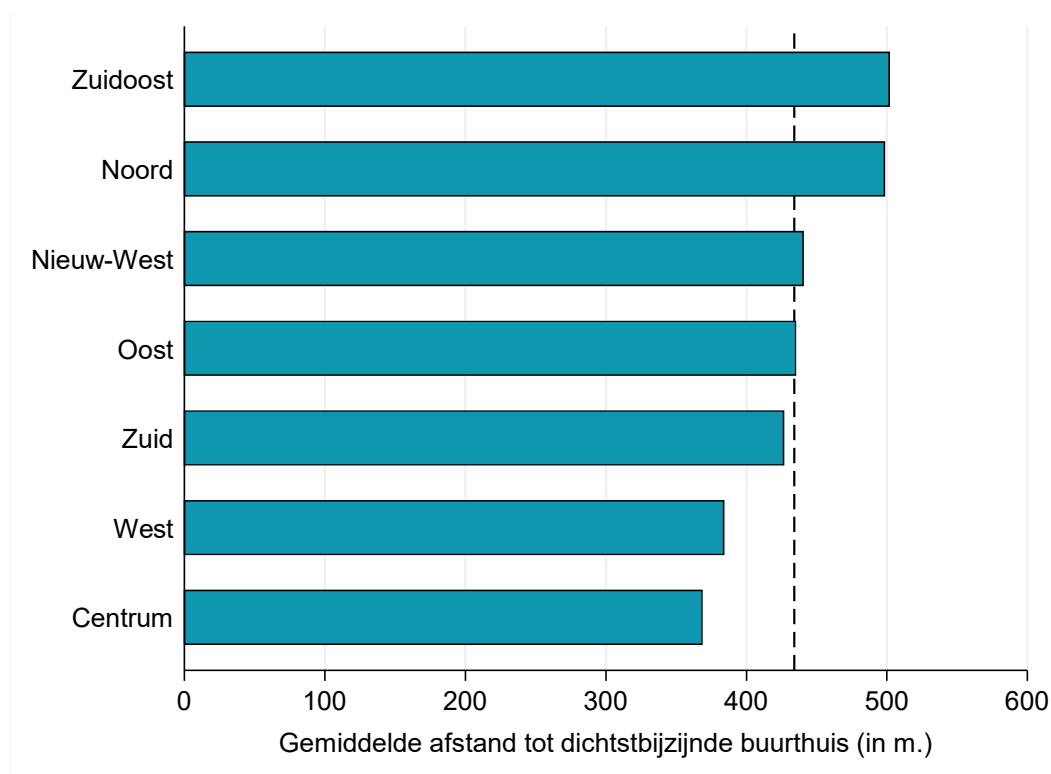
Afstanden (per stadsdeel)

Uit onze berekeningen blijkt een gemiddelde afstand van 434 meter tot het dichtstbijzijnde buurthuis. Met andere woorden, de gemiddelde Amsterdammer moet 434 meter afleggen vanuit diens woning om een buurthuis te bereiken. Voor ongeveer 68% van de Amsterdammers ligt het dichtstbijzijnde buurthuis binnen 500 meter. Deze afstand van 500 meter is door de gemeente aangemerkt als "actieradius" "naarmate de sociaaleconomische positie en gezondheid van mensen zwakker is".⁷² Voor de resterende 32%, een derde van de Amsterdammers, ligt de afstand dus boven deze grens.

Figuur 2.5 geeft weer hoe deze afstand verschilt tussen stadsdelen. We merken hierbij op dat dit gemiddelden zijn per stadsdeel; er zijn binnen elk stadsdeel bewoners die hier onder of boven zitten. We zien in de figuur dat de afstanden gemiddeld het kleinst zijn in Centrum, West en Zuid, en het grootst in Zuidoost en in Noord.

Deels staat figuur 2.5 in contrast met het aantal buurthuizen per stadsdeel (figuur 2.4). Zo zijn de afstanden in Centrum gemiddeld het kleinst, terwijl er daar relatief weinig buurthuizen zijn. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat Centrum (net als Zuid en West) nu eenmaal kleiner en dichter bebouwd is dan de overige stadsdelen, wat leidt tot kortere afstanden. Verder geldt voor Zuidoost dat de buurthuizen daar zijn geclusterd op een aantal plekken, wat leidt tot grotere afstanden buiten deze clusters.

Figuur 2.5 - Gemiddelde afstand tot dichtstbijzijnde buurthuis per stadsdeel (stippellijn geeft het gemiddelde voor heel Amsterdam aan)

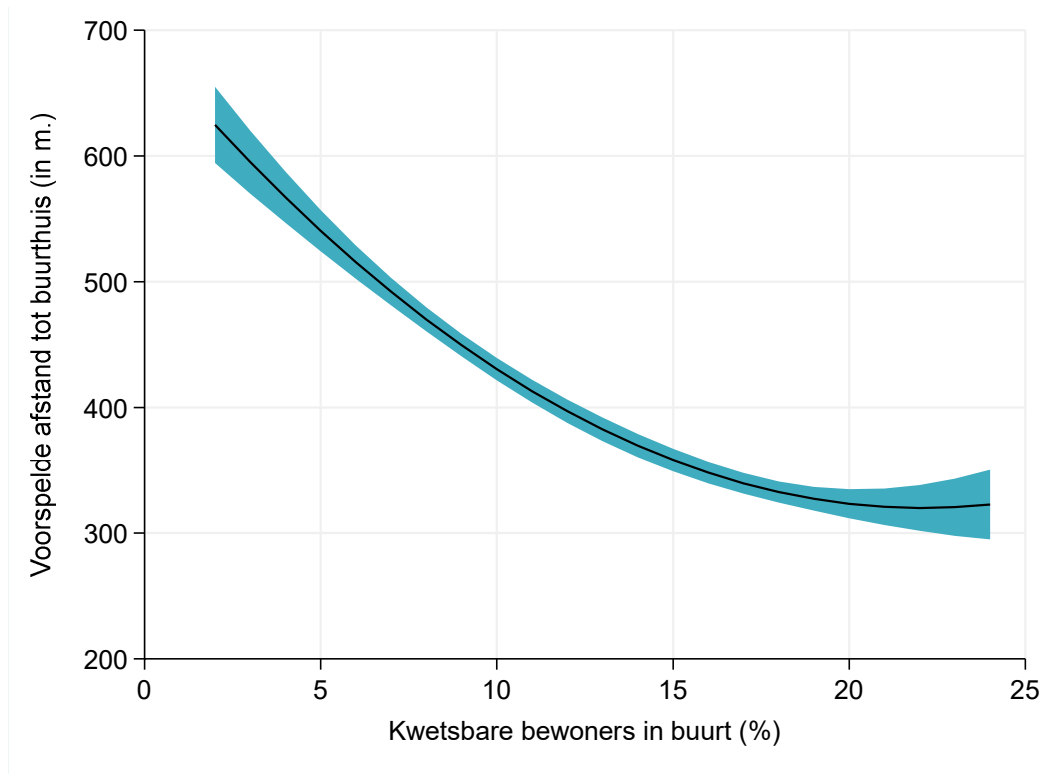

Verband tussen kwetsbaarheid en afstand

Figuur 2.5 suggereert dat de afstanden tot buurthuizen het grootst zijn waar de meeste kwetsbare bewoners wonen (in Zuidooost, Noord en Nieuw-West). In deze figuur houden we echter geen rekening met het feit dat de afstanden sterk kunnen verschillen binnen stadsdelen. Om een beter beeld te krijgen van het verband tussen kwetsbaarheid en nabijheid analyseren we dit op het gedetailleerdere niveau van buurten. Dat wil zeggen, voor elk van de (bewoonde) buurten in Amsterdam berekenen we de gemiddelde afstand, wat we koppelen aan het percentage kwetsbare bewoners in die buurt.

Figuur 2.6 bevat het resultaat van deze analyse. Hiervoor hebben we de afstand tot het dichtstbijzijnde buurthuis voorspeld in een lineair regressiemodel, met het percentage kwetsbare bewoners (en een kwadratische term) als voorspeller, gewogen naar het aantal bewoners per buurt. We zien hier een duidelijk negatief verband: in buurten met een hoger aandeel kwetsbare bewoners is de afstand tot een buurthuis gemiddeld kleiner. Dit komt overeen met het idee dat buurthuizen er juist moeten zijn voor kwetsbare Amsterdammers. Ook hier benadrukken we tegelijkertijd dat het om een gemiddeld verband gaat. Er zijn ook buurten met veel kwetsbare bewoners en een grote afstand, maar dit is dus de uitzondering en niet de regel.

Figuur 2.6 - Verband tussen afstand tot dichtstbijzijnde buurthuis en percentage kwetsbare bewoners per buurt (gekleurd gebied geeft 95% betrouwbaarheidsinterval aan)^{PP}

In aanvullende analyses zien we dat hetzelfde verband geldt met een aantal andere variabelen. Specifiek is de afstand tot een buurthuis kleiner in buurten met meer huishoudens onder het sociale minimum, meer praktisch opgeleiden, meer mensen met een migratieachtergrond en - tot op zekere hoogte - meer ouderen. Dit laatste verband is echter vrij zwak (en niet statistisch significant).

Overige bevindingen over nabijheid

In interviews met belangenorganisaties en organisaties die buurthuizen beheren, wordt het belang van nabijheid benadrukt. Tegelijkertijd worden er soms zorgen geuit over de nabijheid. Opvallend genoeg geldt dit laatste ook voor een buurthuis in Centrum. Ook hier zien we de brede wens dus terug om meer locaties te hebben.⁷³

Ten slotte hebben we in onze eigen enquête gevraagd naar redenen waarom Amsterdammers wel of niet een buurthuis bezoeken. Van de 334 respondenten die nooit een buurthuis heeft bezocht, noemt ongeveer 7% als reden dat er geen locatie in de buurt is. We maken twee opmerkingen bij dit percentage. Ten eerste lijkt 7% laag, maar wanneer we bedenken dat een grote meerderheid van de mensen nooit een buurthuis bezoekt (zie paragraaf 2.1), gaat het hier in zijn totaliteit alsnog om een aanzienlijk aantal in vergelijking met het relatief beperkte aantal Amsterdammers dat wel een buurthuis bezoekt. Ten tweede is het tegelijkertijd niet duidelijk of mensen goed op de hoogte zijn van de buurthuizen die er al dan niet in hun buurt zijn. Op dit laatste gaan we verder in wanneer we in paragraaf 2.8 de bekendheid met buurthuizen bespreken.

^{PP} De bron voor cijfers over kwetsbaarheid is het *Basisbestand gebieden Amsterdam*, versie 24 oktober 2024. De cijfers gaan over 2021; dit is het recentste jaar waarvoor ze beschikbaar zijn.

Deelconclusie

Op basis van voorstaande bevindingen trekken we drie deelconclusies over nabijheid. Ten eerste is nabijheid, net als aanwezigheid, belangrijk als basale vorm van toegankelijkheid. Dit geldt zeker voor Amsterdammers met een beperkte 'actieradius'. Ten tweede zijn er verschillen in nabijheid binnen Amsterdam. Enerzijds zijn de afstanden tot buurthuizen kleiner in centralere stadsdelen, waarschijnlijk door geografische factoren (zoals een grotere bevolkingsdichtheid). Anderzijds is de afstand gemiddeld kleiner voor kwetsbare bewoners, die vaker gebruikmaken van buurthuizen én vaker beperkte mobiliteit hebben. En ten derde zijn te grote afstanden voor sommige Amsterdammers een barrière om een buurthuis te bezoeken. Mogelijk geldt dit zelfs in stadsdelen waar de afstanden het kleiner zijn, zoals in Centrum.

2.4 Fysieke toegankelijkheid

Op het gebied van fysieke toegankelijkheid maken we onderscheid tussen de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid van buurthuizen. Dit doen we in navolging van de Integrale Toegankelijkheidsstandaard. De bereikbaarheid is de mate waarin mensen met een lichamelijke beperking van de openbare weg naar de ingang van een buurthuis kunnen komen. Betreedbaarheid verwijst naar de mate waarin zij zonder obstakels van de ingang naar activiteitenruimte(s) kunnen bewegen. En onder bruikbaarheid vallen hier (overige) voorzieningen die voor mensen met een lichamelijke beperking belangrijk zijn om een buurthuis zelfstandig te kunnen gebruiken, zoals een toegankelijk toilet.⁹⁹

Bij de analyse van fysieke toegankelijkheid maken we veelvuldig gebruik van onze eigen observaties op locatie. We merken hierbij ten eerste op dat de criteria die we hebben gehanteerd om fysieke toegankelijkheid te beoordelen niet de enige mogelijke criteria zijn. Desalniettemin geven onze data een nuttig beeld van de huidige situatie. Ten tweede benadrukken we dat we werken met een willekeurige steekproef van 39 buurthuizen. Daardoor zitten er ruime onzekerheidsmarges rondom de percentages die we hieronder presenteren. Mede hierdoor gaat het ons om het algemene beeld dat de cijfers schetsen en niet om de exacte percentages. De observaties op locatie worden toegelicht in bijlage 3.

Bereikbaarheid

Tabel 2.1 geeft weer hoe het gesteld staat met de bereikbaarheid van buurthuizen vanaf de openbare weg. We presenteren in deze en de volgende tabellen over bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid *gewogen* percentages, waarbij de gewichten er rekening mee houden dat er in de hele stad (maar niet in onze steekproef) meer buurtkamers zijn dan Huizen van de Wijk. Elk criterium is zo geformuleerd dat een hoger percentage duidt op betere toegankelijkheid.

Bereikbaarheid hebben we beoordeeld met één criterium. Hieruit blijkt dat de route vanaf de openbare weg tot de ingang verhard, vrij van obstakels en vlak is bij ongeveer 85% van de buurthuizen. Bij de meeste locaties is de bereikbaarheid dus goed. In sommige interviews wordt dit positieve beeld beaamd. Zo heeft een belangenorganisatie positieve signalen ontvangen over de bereikbaarheid van buurthuizen in Zuid, West en Noord. Ook een andere

⁹⁹ Een toegankelijk toilet is een toilet dat toegankelijk is voor mensen met een handicap, denk aan rolstoelers en blinden. Bron: MDLfonds [Veelgestelde vragen | Iedere WC telt](#), geraadpleegd op 23 mei 2025.

belangenorganisatie noemde goede voorbeelden van bereikbaarheid, onder andere in Oost.⁷⁴

Tegelijkertijd is de bereikbaarheid niet overal goed. Dit blijkt uit onze observaties, maar ook uit de interviews. In die laatste werd herhaaldelijk gewezen op obstakels die buiten onze observaties vielen, waaronder een gebrek aan (gehandicapten)parkeerplaatsen. Daarnaast werden ook tijdelijke obstakels genoemd als probleem, bijvoorbeeld vanwege wegwerkzaamheden.⁷⁵

Tabel 2.1 - Bereikbaarheid van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is de route vanaf de openbare weg naar de entree verhard, vrij van obstakels en vlak?	85

Betreedbaarheid

We hebben de betreedbaarheid van buurthuizen beoordeeld aan de hand van verschillende criteria, zoals weergegeven in tabel 2.2. We zien hier dat er aan sommige criteria bijna altijd wordt voldaan. Zo is de buitendeur bijna altijd gemakkelijk te openen en zijn kokosmatten, roosters of droogloopmatten meestal afwezig. Dit bevordert de betreedbaarheid van buurthuizen voor mensen in een rolstoel of scootmobiel. Hetzelfde geldt voor de breedte van deuren en doorgangen, die bij een groot deel van de locaties breder zijn dan 85 cm.

Aan de andere kant zijn er ook onderdelen van betreedbaarheid waar buurthuizen matig of slecht op scoren. Zo is er slechts in ongeveer de helft van de locaties met meerdere verdiepingen een lift aanwezig, die vervolgens niet altijd toegankelijk is voor rolstoelen, bijvoorbeeld omdat deze te klein is. Daarnaast zijn er in ongeveer de helft van de buurthuizen drempels of andere hoogteverschillen van meer dan 2 cm die niet zijn overbrugd.

Ook in interviews hebben we voorbeelden van deze obstakels gehoord, onder andere in Zuidoost. Vaak gaat het om oudere panden waar bijvoorbeeld geen lift in is geïnstalleerd. Er zijn echter ook gevallen waarbij buurthuizen zijn verbouwd, maar op zo'n manier dat gebrekkige betreedbaarheid niet helemaal werd verholpen (bijvoorbeeld door de installatie van een te kleine lift of van een traplift waarvoor geen onderhoudsbudget is gereserveerd).⁷⁶ Al met al zorgen vooral onoverbrugde hoogteverschillen ervoor dat een groot deel van de buurthuizen niet geheel betreedbaar is voor mensen met een fysieke beperking.

Tabel 2.2 - Betreedbaarheid van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is de buitendeur met twee vingers te openen?	95
Zijn kokosmatten, roosters of droogloopmatten met gaten groter dan 2x2 cm afwezig?	92

⁷⁶ Wanneer er geen onderhoudsbudget is gereserveerd is er geen structureel, formeel budget wanneer een (trap)lift stuk is of onderhouden moet worden. In panden die de gemeente huurt ligt de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij de pandeigenaar; de gemeente heeft dan geen pandbegroting om onderhoud van gebouwgebonden installaties op zich te nemen.

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Zijn alle deuren/doorgangen minstens 85 cm breed?	77
Is er een (rolstoel)lift aanwezig in het gebouw (voor de 13 locaties met meerdere verdiepingen)?	58
Is de (rolstoel)lift toegankelijk voor rolstoelen (voor de 9 locaties met een lift)?	64
Zijn eventuele drempels of hoogteverschillen van meer dan 2 cm allemaal overbrugd?	49

Bruikbaarheid

Uit tabel 2.3 blijkt dat het slecht is gesteld met de bruikbaarheid van buurthuizen. In bijna de helft van alle bezochte locaties zijn er geen stoelen met armleuningen aanwezig voor bezoekers, terwijl deze wel belangrijk zijn voor mensen die moeite hebben met opstaan en gaan zitten. Slechts een klein deel van de buurthuizen heeft een toilet dat toegankelijk is voor rolstoelgebruikers. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het percentage locaties met een toilet voor rolstoelen in de praktijk hoger was dan 23%. Dit toilet voldeed echter niet altijd aan de eisen, bijvoorbeeld omdat deze te klein was om goed met een rolstoel te kunnen draaien of omdat de deur tijdelijk was geblokkeerd. Verder zijn er bijna nergens voorzieningen voor slechtziende en blinde mensen, zoals hoog-contrast-kleuren bij hoogteverschillen of gidslijnen van de ingang naar activiteitenruimtes. Hetzelfde geldt voor voorzieningen voor slechthorende en dove mensen, zoals een ringleiding of geluidsversterking.

Tabel 2.3 - Bruikbaarheid van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Zijn er stoelen met armleuningen aanwezig voor bezoekers?	57
Is er een toilet dat toegankelijk is voor rolstoelgebruikers?	23
Zijn er voorzieningen aanwezig voor slechtziende en blinde mensen?	5
Zijn er voorzieningen aanwezig voor slechthorende en dove mensen?	4

Ten slotte merken we op dat er grote verschillen zijn tussen locaties in hun fysieke toegankelijkheid. Dit beeld wordt gedeeld door geïnterviewden, zowel van de gemeente als van de welzijnsorganisaties.⁷⁷ Zeker waar locaties zijn aangemerkt als tijdelijk zien we obstakels in de fysieke toegankelijkheid en een terughoudendheid bij de gemeente of de beherende organisatie om hier iets aan te doen.

Tegelijkertijd zijn er gemiddeld genomen geen grote verschillen tussen buurtkamers en Huizen van de Wijk. Dit is opvallend, omdat tijdens onze interviews herhaaldelijk het vermoeden werd geuit dat buurtkamers fysiek minder toegankelijk zijn dan Huizen van de Wijk.⁷⁸ In sommige opzichten is dit zo (bijvoorbeeld bij onoverbrugde hoogteverschillen), maar dit wordt opgeheven door andere criteria waar buurtkamers beter op scoren (bijvoorbeeld de breedte van deuren). Hierbij geldt wel dat Huizen van de Wijk nu eenmaal

groter zijn dan buurtkamers, waardoor de kans groter is dat er bijvoorbeeld één deur te smal is. Hoe dan ook voldoet de gemiddelde buurtkamer aan ongeveer 55% van de criteria in tabellen 2.1, 2.2 en 2.3; het gemiddelde Huis van de Wijk voldoet aan 54%.⁵⁵ Dit is geen wezenlijk verschil.

Deelconclusie

Het beeld van de fysieke toegankelijkheid van Huizen van de Wijk en buurtkamers is wisselend. Enerzijds observeerden we weinig obstakels op de route naar de ingang van locaties en was het goed gesteld met sommige aspecten van betreedbaarheid. Anderzijds kwamen we veel obstakels tegen, sommige buiten het buurthuis, een groter aantal bij het betreden van het buurthuis en de meeste bij de bruikbaarheid. We concluderen daarom dat sommige dingen goed gaan op het gebied van fysieke toegankelijkheid, maar dat er tegelijkertijd veel mankeert, zeker qua betreedbaarheid en bruikbaarheid. Hierbij is het ook belangrijk om op te merken dat één obstakel al te veel kan zijn voor iemand met een fysieke beperking.

Ten slotte zijn er grote verschillen tussen locaties, maar buurtkamers zijn fysiek niet minder toegankelijk dan Huizen van de Wijk.

2.5 Openingstijden

Ook de openingstijden zijn een basale vorm van toegankelijkheid. Aanwezigheid en nabijheid bepalen *waar* Amsterdammers een buurthuis kunnen bezoeken; de openingstijden bepalen *wanneer*.

Openingstijden op papier en in de praktijk

In de online informatie die we hebben verzameld voor 48 buurthuizen (zie bijlage 3) zijn we onder andere nagegaan wat de openingstijden zijn. Gemiddeld zijn deze buurthuizen 41 uur per week geopend, waarvan 8 uur in de avonden of het weekend. Er zijn tegelijkertijd veel verschillen tussen locaties, met openingstijden die variëren van 1,5 uur tot 98 uur per week.

De bovengenoemde gemiddelden zijn mogelijk echter een overschatting van de daadwerkelijke openingstijden, om twee redenen. Ten eerste zitten er evenveel buurtkamers als Huizen van de Wijk in onze steekproef, waarbij Huizen van de Wijk ruimere openingstijden hebben (gemiddeld 54 uur per week) dan buurtkamers (gemiddeld 27 uur per week). In heel Amsterdam zijn er echter veel meer buurtkamers dan Huizen van de Wijk (zie de analyse van aanwezigheid in paragraaf 2.2). We kunnen onze data wegen om de verdeling van type locaties te laten lijken op die van Amsterdam. Met deze weging is de gemiddelde locatie 34 uur per week open, waarvan 5 uur in de avonden of het weekend.

Ten tweede gaat het hier om de openingstijden op papier. In de praktijk kwam het herhaaldelijk voor dat we buurthuizen bezochten die waren gesloten op momenten dat ze volgens de website open zouden zijn. Medewerkers van stadsdeel Nieuw-West benoemden dezelfde ervaring in hun onderzoek naar buurthuizen.⁷⁹ In onze bezoeken kwam dit vaker voor bij buurtkamers dan bij Huizen van de Wijk. De openingstijden in de praktijk zijn hierdoor moeilijk te schatten.

⁵⁵ Hiervoor zijn alle criteria uit de tabellen meegenomen, behalve de twee over (rolstoel)liften, omdat deze voor de meeste locaties niet van toepassing zijn.

Tegelijkertijd is het ook mogelijk dat bewoners de sleutel krijgen van het buurthuis om daar zelf activiteiten in te organiseren, buiten reguliere openingstijden om. In dat geval zijn de openingstijden in de praktijk ruimer dan op papier, met de kanttekening dat buurthuizen op deze momenten niet voor iedereen open zijn.⁸⁰

Beperkte openingstijden in de avonden en weekenden

Zelfs wanneer we blijven bij de openingstijden op papier, vallen de beperkte openingstijden in de avonden en het weekend op. In onze steekproef is ongeveer de helft van de locaties nooit geopend op deze tijdstippen.^{tt}

In onze enquête worden openingstijden niet vaak genoemd als reden om geen buurthuis te bezoeken. Toch maakt de beperkte opening 's avonds en in het weekend uit, want hoe ruimer de openingstijden zijn, hoe meer verschillende doelgroepen kunnen worden bediend. Voor de avonden en de weekenden geldt specifiek dat veel Amsterdammers dan de meeste tijd hebben om een buurthuis te bezoeken, omdat ze dan niet werken of dagbesteding hebben, én dat zij dan de meeste behoefte hebben aan gezelschap. Dit wordt onder andere benoemd door een maatschappelijke organisatie voor mensen met een licht verstandelijke beperking.⁸¹ Ook verschillende exploiterende organisaties van buurthuizen erkennen beperkte openingstijden in de avond en het weekend als een bron van ontoegankelijkheid.

In dezelfde interviews wordt de beperkte beschikbaarheid van betaalde medewerkers en vrijwilligers als belemmering genoemd voor ruimere openingstijden. Zo geeft een medewerker van een van de grotere welzijnsorganisaties aan vaker 's avonds en in het weekend open te willen zijn, maar niet voldoende middelen te hebben om daarvoor een beheerder aan te nemen.⁸²

Vanuit een van de stadsdelen wordt ondertussen geconstateerd dat sommige buurthuizen onaangekondigd gesloten zijn, terwijl de organisaties daar wel voldoende subsidie ontvangen om op die momenten open te zijn.⁸³ Het is mogelijk dat een gebrek aan vrijwilligers ook verklaart waarom deze buurthuizen gesloten zijn, maar een definitieve verklaring hebben we niet.

Deelconclusie

We trekken drie deelconclusies over de openingstijden van buurthuizen. Ten eerste variëren deze openingstijden sterk tussen locaties, en dan met name tussen buurtkamers en Huizen van Wijk. Dit kan zorgen voor een minder goede toegankelijkheid voor mensen die niet in de buurt van een Huis van de Wijk wonen. Ten tweede zijn buurthuizen in de praktijk soms gesloten wanneer ze open zouden moeten zijn (volgens hun website). Het is onduidelijk wat hiervoor de verklaring is. En ten derde zijn met name de beperkte openingstijden in de avonden en het weekend een bron van ontoegankelijkheid. Dit vormt vooral een belemmering voor mensen die overdag betaald werk of dagbesteding hebben op doordeweekse dagen. Als oorzaak voor de beperkte openingstijden noemen maatschappelijke organisaties de beperkte beschikbaarheid van betaalde medewerkers en vrijwilligers in de avonden en weekenden.

^{tt} Dit percentage is vergelijkbaar onder buurtkamers en Huizen van de Wijk, waardoor wegen hier nauwelijks invloed heeft.

2.6 Betaalbaarheid

In hoeverre vormen de kosten een belemmering voor mensen om buurthuizen te bezoeken? Om dit te beoordelen hebben we gekeken naar de kosten van consumpties, deelname aan activiteiten en de huur van een ruimte.^{uu}

Horeca

Op het gebied van eten en drinken zijn buurthuizen goed toegankelijk. Bij onze observaties zijn we nagegaan wat de prijs is van een kopje koffie. De gemiddelde prijs is € 0,60; in bijna alle gevallen (92%) kost koffie € 1 of minder. Op een deel van de locaties is verder ontbijt, soep of een maaltijd te krijgen. Net als de koffie is dit soms gratis, en soms is het verkrijgbaar tegen een kleine vergoeding, zoals ontbijt voor € 2. Hierbij moet ook worden opgemerkt dat koffie of thee op meerdere locatie gratis wordt gegeven aan bezoekers voor wie de prijs alsnog een belemmering is.⁸⁴

De gegevens uit onze interviews sluiten aan op het beeld dat de kosten van consumpties geen belemmering zijn voor bezoekers. Zowel exploiterende organisaties als bezoekers geven aan dat zij geen signalen over een gebrek aan betaalbaarheid hebben ontvangen. De lage prijzen voor consumpties worden juist genoemd als een positieve factor. Buurthuizen zijn hierdoor namelijk een van de weinige openbare plekken in Amsterdam waar mensen met een beperkt budget eten en drinken kunnen kopen.⁸⁵

Deelname activiteiten

Over de betaalbaarheid van de activiteiten ontvingen we ook positieve signalen. In veruit de meeste gevallen kost het € 5 of minder om aan een activiteit mee te doen; in veel gevallen is deelname gratis. Bovendien zijn de kosten soms lager voor mensen met een stadspas. En ook hier geldt dat er soms uitzonderingen worden gemaakt voor mensen die de kosten voor een activiteit niet op kunnen brengen.^{vv}

In sommige buurthuizen worden gericht activiteiten aangeboden voor mensen met een kleine beurs. Een voorbeeld hiervan zijn sportlessen, die bij commerciële sportscholen veel duurder zijn. In Centrum en Zuid zijn volgens een belangenorganisatie echter weinig activiteiten voor mensen met een laag inkomen. Kwetsbare inwoners zouden in deze gemiddeld meer welgestelde stadsdelen vaak vergeten worden.⁸⁶

Van de respondenten die in onze enquête aangaven geen buurthuis te bezoeken, noemt vrijwel niemand (1%) als reden dat de activiteiten te veel geld kosten. Net als bij de prijzen van de consumpties lijkt de betaalbaarheid van activiteiten eerder een bevorderende dan een belemmerende factor. Van de respondenten die wel een locatie bezoeken, noemt 9% als reden dat zij andere activiteiten of hobby's niet kunnen betalen.

Huur van ruimtes

Buurthuizen stellen voor bewoners en organisaties ruimtes beschikbaar om activiteiten te organiseren. De kosten voor het gebruik van deze ruimtes verschillen per locatie. Vaak

^{uu} In hoofdstuk 4 gaan we in op de huurkosten die maatschappelijke organisaties betalen aan de eigenaar van het pand waarin een buurthuis is gevestigd.

^{vv} We baseren ons hier op de activiteitenprogramma's van bezochte buurthuizen, die we echter niet helemaal hebben gecodeerd vanwege het grote aantal activiteiten. In een interview geeft een grote welzijnsorganisatie aan dat ze erop letten dat de kosten voor deelname nooit hoger zijn dan € 5. Bron: Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024.

geldt er verschillende tarieven voor bewonersactiviteiten, maatschappelijke activiteiten en commerciële activiteiten, waarbij het tarief voor bewonersactiviteiten het laagst ligt. Een deel van de locaties is gratis beschikbaar voor bewonersactiviteiten.

De kosten voor het gebruik van de ruimtes verschillen ook per stadsdeel. Zo moet er in Noord in ieder buurthuis betaald worden voor het gebruik van een ruimte, ook voor bewonersactiviteiten. Kleinschalige bewonersinitiatieven kunnen een subsidie van maximaal € 500 aanvragen om de huur en andere kosten te dekken.⁸⁷ In andere stadsdelen, waaronder Centrum en Zuidoost, hoeven bewoners geen huur te betalen voor activiteiten zonder winstoogmerk. In Centrum bedraagt de maximale subsidie voor bewonersinitiatieven net als in Noord € 500. Dat daar geen huur van betaald hoeft te worden, betekent niet dat bewonersinitiatieven in Centrum meer te besteden hebben dan in Noord, volgens de ambtelijke organisatie. Mogelijk is de toegekende subsidie hoger bij aanvragen waarbij wel huur betaald moet worden.⁸⁸

Voor bewonersinitiatieven lijken huurkosten op dit moment geen groot obstakel te zijn. Dat wil zeggen, uit onze interviews blijkt niet dat de kosten voor het huren van een ruimte een drempel vormen voor activiteiten van bewoners. Ambtenaren die betrokken zijn bij de sociale basis stellen dat bewoners de kosten kunnen doorberekenen aan de deelnemers van de activiteiten, of subsidie aanvragen voor kleinschalige bewonersinitiatieven.⁸⁹

Voor bewonersinitiatieven lijken huurkosten op dit moment geen groot obstakel te zijn. Dat wil zeggen, uit onze interviews blijkt niet dat de kosten voor het huren van een ruimte een drempel vormen voor activiteiten van bewoners. Ambtenaren die betrokken zijn bij de sociale basis stellen dat bewoners de kosten kunnen doorberekenen aan de deelnemers van de activiteiten, of subsidie aanvragen voor kleinschalige bewonersinitiatieven.⁹⁰

Deelconclusie

De betaalbaarheid van buurthuizen is in het algemeen goed. In vergelijking met andere vormen van toegankelijkheid zijn we hier de minste problemen tegengekomen (in onze interviews, enquête en observaties op locatie). Integendeel: de betaalbaarheid is eerder een positieve factor voor mensen uit kwetsbare groepen die minder geld te besteden hebben. Er zijn wel verschillen tussen locaties en mogelijk ook tussen stadsdelen in het aanbod van goedkope activiteiten. Op de meeste plekken worden consumpties, activiteiten en huurkosten voor ruimtes echter als goed betaalbaar ervaren.

2.7 Toegankelijkheid van informatie

In hoeverre is informatie over buurthuizen toegankelijk voor potentiële bezoekers? We beantwoorden deze vraag door te onderzoeken of er openbare informatie is over buurthuizen en, zo ja, of deze informatie ontvangen en begrepen kan worden door Amsterdammers. We maken hiervoor onderscheid tussen verschillende onderwerpen: de herkenbaarheid van buurthuizen, informatie over openingstijden, informatie over activiteiten en informatie over fysieke toegankelijkheid. Tot slot gaan we in op de toegankelijkheid van websites. We bespreken hier echter niet of de informatie aankomt bij burgers; de bekendheid met buurthuizen komt in de volgende paragraaf (2.8) aan bod.

Bij de analyse van informatie maken we weer gebruik van onze eigen observaties, net als in paragraaf 2.4. Hier gelden dezelfde kanttekeningen, namelijk dat onze criteria niet de enige mogelijke zijn, en dat we met een steekproef werken, waardoor er onzekerheidsmarges zitten rondom de percentages die we presenteren. We maken daarnaast gebruik van de online informatie die we hebben verzameld over 48 buurthuizen.

Herkenbaarheid van buurthuizen

Het als zodanig kunnen herkennen van een buurthuis geeft een (potentiële) bezoeker relevante informatie over de aanwezigheid en vindbaarheid van een buurthuis. Tabel 2.4 geeft weer hoe het gesteld staat met de herkenbaarheid van buurthuizen vanaf de straat. Zoals we hier kunnen zien varieert de herkenbaarheid van buurthuizen, afhankelijk van het criterium dat we gebruiken. Bij bijna alle locaties is de ingang van het gebouw te herkennen. Een basaal gebrek is echter dat veel locaties van een afstand van 5-10 meter niet te herkennen zijn als buurthuis. Dat wil zeggen, er ontbreken vaak aanduidingen zoals duidelijk te onderscheiden borden op de gevel of op straat, waardoor het voor voorbijgangers moeilijk is om te weten dat zij een buurthuis passeren.

In interviews is dit onderdeel van informatie-toegankelijkheid een aantal keer aan bod gekomen. Exploiterende organisaties gaven daarin aan dat zij zich bewust zijn van het belang van een herkenbare locatie, maar dat zij ook niet altijd genoeg geld hebben voor bijvoorbeeld een bord op de gevel.⁹¹ Als we herkenbaarheid iets breder opvatten zien we dat veel organisaties zich actief inzetten om dit te vergroten. Dit doen zij via hun website, via flyers, via aanwezigheid bij evenementen en, in sommige gevallen, via huis-aan-huisbezoeken.⁹²

Tabel 2.4 - Herkenbaarheid van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is van een afstand van 5-10 meter te herkennen waar de ingang van het gebouw is?	94
Is aan de buitenkant van het gebouw van 5-10 meter afstand zichtbaar dat het een buurthuis is?	46

Informatie over openingstijden

De informatie over de openingstijden hebben we beoordeeld op locatie en online (zie tabel 2.5). Hieruit blijkt dat het niet vaak voorkomt dat de openingstijden aan de buitenkant van buurthuizen zijn te vinden. Op internet zijn deze tijden vaker beschikbaar, maar ook hier ontbreken ze in ongeveer een kwart van de gevallen. In die gevallen kunnen bezoekers dus niet achter de openingstijden van het buurthuis komen zonder er naar binnen te gaan.

Deze inzichten zijn aanvullend op onze bevindingen in paragraaf 2.5. Daar lieten we zien dat de openingstijden van buurthuizen onderling sterk verschillen en dat buurthuizen soms gesloten zijn wanneer ze volgens hun website open zouden moeten zijn. Samen met de beperkte beschikbare informatie over openingstijden creëert dit onvoorspelbaarheid voor potentiële bezoekers over de openingstijden van een deel van de buurthuizen.

Tabel 2.5 - Informatie over openingstijden van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Zijn de openingstijden van het buurthuis te vinden op hun website of op sociale media?	76
Zijn de openingstijden aan de buitenkant van het buurthuis te vinden?	15

De ontbrekende informatie op sommige websites is een weerspiegeling van een breder fenomeen: veruit de meeste buurtkamers hebben wel een eigen site (of een pagina op de website van een maatschappelijke organisatie), maar deze wordt niet altijd actief bijgehouden. We merkten dit in de loop van ons onderzoek ook bij het samenstellen van de lijst van buurthuizen (zie paragraaf 2.2). Daarbij was het soms moeilijk om vast te stellen of een buurthuis nog bestond, omdat sommige websites al jaren niet meer waren bijgewerkt. De informatie over onder andere openingstijden, maar ook over de programmering (zie volgende paragraaf), is dus niet altijd volledig of actueel, en we zien veel versnippering van informatie in de zin dat er veel websites zijn met steeds informatie over één of een paar buurthuizen.

Informatie over activiteiten

Hoe zit het met informatie over de activiteiten die plaatsvinden in buurthuizen? De aanwezigheid van deze informatie hebben we beoordeeld aan de binnen- en buitenkant van de locaties (tabel 2.6). Het programma met activiteiten is vaker aan de binnenkant van het gebouw te vinden dan aan de buitenkant, maar ook binnen ontbreekt dit in ongeveer een kwart van de gevallen.

Tabel 2.6 - Informatie over activiteiten van buurthuizen, gewogen percentages

Criterion	Buurthuizen die voldoen (%)
Is het programma met activiteiten binnen in het gebouw te vinden?	77
Is het programma met activiteiten aan de buitenkant van het gebouw te vinden?	23

We merkten regelmatig op dat niet het volledige programma aan de buitenkant van het gebouw te vinden was, maar dat er wel posters hingen met informatie over een aantal individuele activiteiten. Dat informatie over het programma niet altijd volledig is, geldt volgens een maatschappelijke organisatie ook voor online informatie: "op de website [staat] wel ons eigen aanbod, maar dat is maar 10% van wat er op een locatie gebeurt".⁹³

Een aantal maatschappelijke organisaties hebben afgesproken om per 2024 hun activiteiten te plaatsen op de website WijkConnect.com.^{ww} Dit is een mogelijke oplossing voor onvolledige, verouderde en versnipperde informatie.

In 2024 en begin 2025 hebben een aantal buurthuizen zich inderdaad aangesloten bij WijkConnect.com, maar in januari 2025 gaat het nog steeds om een relatief beperkt aantal. Specifieker: zestien buurtkamers en vijf Huizen van de Wijk hebben hun activiteiten op de site geplaatst. Dat is 11% van alle buurthuizen in Amsterdam.^{xx94} Met uitzondering van één locatie gaat het om buurthuizen die worden beheerd door Dynamo in de stadsdelen Oost en Zuid.

^{ww} Het gaat om de organisaties van de Sociale Basis 020 (Civic, Combiwel, DOCK, Dynamo, Eigenwijken, Sociale Maatschap en Venzo-Swazoom). Bron: Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024.

^{xx} Nog eens twee buurtkamers en zeven Huizen van de Wijk (uit de stadsdelen Noord en Centrum) hebben wel een pagina op de site, maar deze hebben geen activiteiten in hun agenda. In mei 2025 hebben twee van deze buurthuizen (één Huis van de Wijk in Noord en één buurtkamer in Centrum, beide beheerd door DOCK) hun activiteiten aan de site toegevoegd.

Hierbij merken we tegelijkertijd op dat het aantal activiteiten op WijkConnect.com wel is toegenomen in de afgelopen maanden. In november 2024 waren er bijvoorbeeld 219 activiteiten geregistreerd in Amsterdam (de meeste in buurthuizen); in januari 2025 was dit gestegen naar 359.^{yy} Alsnog is de site echter onvolledig, zeker wat betreft het aanbod van kleinere (bewoners)organisaties.

Informatie over fysieke toegankelijkheid

In tabel 2.7 is op een aantal onderdelen weergegeven welke informatie er beschikbaar is over fysieke toegankelijkheid van een buurthuis. Kort gezegd is deze informatie beperkt. In ongeveer de helft van de gevallen is de route vanaf de ingang naar de activiteitenruimte(s) duidelijk aangegeven, hoewel dit meestal komt doordat de ingang direct uitkomt op de activiteitenruimte. Bij slechts een klein deel van de buurthuizen is er verdere informatie beschikbaar over fysieke toegankelijkheid, in de locatie zelf (over hulp- of geleidehonden) of op de website. Bij dit laatste voegen we toe dat we slechts hebben gecontroleerd of er enige informatie over fysieke toegankelijkheid op de site stond, zelfs als dit heel kort was (zoals "lift aanwezig").

De beperkte informatie over fysieke toegankelijkheid wordt beaamd door twee belangenorganisaties. In hun ervaring moeten mensen vaak eerst bellen om te vragen of een gebouw fysiek toegankelijk is.⁹⁵ Mogelijk geldt hetzelfde voor de fysieke toegankelijkheid van activiteiten.⁹⁶

Tabel 2.7 - Informatie over de fysieke toegankelijkheid van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is de route vanaf de ingang van het buurthuis naar de activiteitenruimte(s) duidelijk aangegeven? ^{zz}	56
Is er informatie te vinden over de fysieke toegankelijkheid van het buurthuis op hun website?	17
Is ergens op of in het buurthuis aangegeven dat hulp- en geleidehonden toegestaan zijn?	16

Toegankelijkheid van websites

Ten slotte bespreken we de toegankelijkheid van websites, dat wil zeggen, in hoeverre zij gebruikt kunnen worden door mensen met een fysieke beperking, los van hun inhoud. Deze toegankelijkheid is erg gemengd, zoals tabel 2.8 laat zien. Bijna alle websites zijn te navigeren met het toetsenbord, bijvoorbeeld met tab, enter en de pijltjestoetsen. Dit is belangrijk voor mensen die door een motorische beperking geen muis kunnen navigeren. Geen enkele website heeft een spraakoptie (voorleeshulp) terwijl dit wel van groot belang is voor mensen met een visuele of cognitieve beperking of mensen met leesproblemen.

De toegankelijkheid van websites is nauw verwant aan de informatie die op deze sites staat; wat we hierboven hebben besproken. De digitale toegankelijkheid wordt dus niet alleen

^{yy} In mei 2025 was dit verder gestegen naar 431.

^{zz} Wanneer er geen route is tussen de ingang en de activiteitenruimte - dat wil zeggen, wanneer de activiteitenruimte meteen volgt op de ingang - voldoen buurthuizen aan dit criterium.

beperkt door het ontbreken van een spraakoptie op websites, maar ook door het feit dat de websites inhoudelijk gezien onvolledig, verouderd en/of versnipperd zijn.

Tabel 2.8 - Toegankelijkheid van websites van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is de website van het buurthuis te navigeren via het toetsenbord?	97
Is er een spraakoptie op de website van het buurthuis?	0

Deelconclusie

Veel maatschappelijke organisaties zetten zich in om informatie over buurthuizen te verspreiden. Tegelijkertijd concluderen we dat er op het gebied van informatie veel ruimte is voor verbetering. Locaties zijn aan de buitenkant lang niet altijd herkenbaar als buurthuis, informatie over programmering en openingstijden is versnipperd en soms onvolledig, de toegankelijkheid van websites is gemengd, en informatie over de fysieke toegankelijkheid van locaties is zeer beperkt beschikbaar. We erkennen de pogingen om hieraan te werken, onder andere via de site WijkConnect.com, maar we concluderen dat deze de toegankelijkheid van informatie (nog) niet wezenlijk hebben verbeterd.

2.8 Bekendheid

In de vorige paragraaf bespraken we de informatie die beschikbaar is over buurthuizen. Zelfs wanneer deze informatie er is, betekent dit nog niet per se dat dit aankomt bij Amsterdammers. We gaan daarom nu in op de mate waarin mensen bekend zijn met buurthuizen.

Wie weet of er een buurthuis is?

Bekendheid met buurthuizen kan verschillende vormen aannemen. De term kan verwijzen naar de kennis dat er überhaupt een buurthuis in de directe leefomgeving staat, maar bijvoorbeeld ook naar kennis over het aanbod en de openingstijden. Wij richten ons hier op de eerste vorm. Een praktische reden daarvoor is dat we hierover enquêtedata kunnen gebruiken (hieronder toegelicht). Een inhoudelijke rechtvaardiging van deze keuze is dat dit de meest basale en minst veeleisende vorm van bekendheid is. Dat wil zeggen, zonder informatie over het bestaan van buurthuizen kunnen mensen er sowieso geen gebruik van maken.

Om bekendheid te meten, hebben we in onze enquête de volgende vraag opgenomen: "Is er een Huis van de Wijk of buurtkamer bij u in de buurt? Met in de buurt bedoelen we een afstand van maximaal 500 meter van uw woning, of ongeveer 6-8 minuten lopen." De antwoorden op deze vraag hebben we vervolgens gekoppeld aan de daadwerkelijke nabijheid van een buurthuis voor elke respondent (met behulp van hun postcode). Als respondenten correct antwoorden - dat wil zeggen, ze geven aan dat er een buurthuis binnen 500 meter is terwijl dit ook echt zo is, en niet wanneer dit niet zo is - beschouwen we dit als bekendheid met de aanwezigheid (of afwezigheid) van buurthuizen.

Op basis van deze meting is ongeveer 48% van onze respondenten bekend met de aan- of afwezigheid van een buurthuis in hun woonomgeving. De resterende 52% zijn mensen die incorrect antwoorden of aangeven dat ze überhaupt geen buurthuizen kennen in

Amsterdam.^{aaa} Bij deze 48% merken we op dat er andere keuzes in de berekening mogelijk zijn, die leiden tot andere cijfers. Zo kunnen we de data wegen om onze steekproef iets meer te laten lijken op alle Amsterdammers (zie bijlage 3 voor toelichting). We kunnen ook iets minder 'streng' zijn, en bijvoorbeeld ook antwoorden als correct beschouwen wanneer respondenten binnen 600 of 700 meter van een buurthuis wonen en aangeven dat er een in hun buurt is. Andersom geldt hetzelfde voor respondenten op 400 of 300 meter die aangaven dat er geen buurthuis in hun buurt is. Met deze andere keuzes varieert de bekendheid tussen 42% en 63%. Ongeacht de meting is grofweg de helft van onze respondenten dus niet bekend met de aanwezigheid van een buurthuis.

We kunnen deze percentages vergelijken met een andere enquête, uitgevoerd door onderzoekers van de Hogeschool van Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam. Hierin is aan respondenten gevraagd of er een "buurthuis of wijkgebouw" in hun buurt is, waarbij verder niet is toegelicht hoe groot deze buurt zou moeten zijn. In deze enquête is ongeveer 43% van de respondenten bekend met een buurthuis als we eenzelfde grens hanteren van 500 meter voor de buurt. Dit cijfer is direct te vergelijken met de 48% uit onze eigen enquête en versterkt dus onze bevinding dat ongeveer de helft van de mensen niet weet van buurthuizen in hun woonomgeving. Overigens is het mogelijk dat een deel van de mensen correct gokt over de aanwezigheid van buurthuizen. In dat geval ligt de bekendheid nog lager dan de ongeveer 50% die we hier schatten.

Een tweede bevinding is dat de bekendheid met buurthuizen niet sterk varieert tussen groepen Amsterdammers. Met andere woorden, ook onder groepen die vaker kwetsbaar zijn - en die de gemeente dus in het bijzonder als doelgroep van buurthuizen beschouwt - is de bekendheid laag. Zoals hierboven besproken, is de bekendheid in onze enquête onder alle respondenten 48% (op basis van de 'strengere' 500 meter grens en zonder weging). Onder mensen met een migratieachtergrond is dit 42%, onder mensen zonder hbo- of wo-diploma is het 47%, en onder mensen boven de 60 is het 49%.

De interviews sluiten grotendeels aan op deze cijfers. Zoals we bespraken in paragraaf 2.7 proberen veel maatschappelijke organisaties hun bekendheid te vergroten onder buurtbewoners. Aan de andere kant signaleren sommige organisaties beperkte bekendheid als probleem. Ze geven aan dat zij niet weten wie er niet wordt bereikt met deze informatie en zij zoeken meer ondersteuning van de gemeente bij het vergroten van bekendheid.⁹⁷

Ten slotte blijkt uit onze enquête dat gebrekkige bekendheid een reden kan zijn om een buurthuis niet te bezoeken. Van de respondenten die nooit naar een buurthuis gaan, geeft 12% daarvoor als reden dat ze niet weten waar er een buurthuis is of wat daar wordt georganiseerd. Met de kanttekening die we eerder in dit hoofdstuk maakten - dat ongeveer 9% van de Amsterdammers buurthuizen bezoekt - gaat het hier om een groot aantal ten opzichte van de huidige bezoekers.

Deelconclusie

We trekken twee deelconclusies over bekendheid. Ten eerste ligt de bekendheid in het algemeen laag. Dat wil zeggen, in verschillende enquêtes is grofweg de helft van de respondenten niet op de hoogte van de aanwezigheid van buurthuizen in hun omgeving. We merken hierbij op dat dit de simpelste vorm van bekendheid is. En ten tweede ligt de

^{aaa} Bij incorrecte antwoorden gaat het meestal om mensen die onterecht denken dat er een buurthuis in hun buurt is. Het komt minder vaak voor dat mensen onterecht denken dat er *geen* buurthuis in hun buurt is. We vermoeden echter dat veel mensen simpelweg gokken, gezien het hoge percentage onjuiste antwoorden, waarbij het logisch is om te gokken dat er een *buurthuis* in de *buurt* is.

bekendheid ook laag onder groepen die volgens de gemeente bij uitstek de doelgroep zijn van buurthuizen, waaronder mensen met een migratieachtergrond, praktisch opgeleiden en ouderen. Beide conclusies sluiten aan op onze bevindingen omtrent informatie-toegankelijkheid. Dat wil zeggen, beperkte informatie is een logische verklaring voor beperkte bekendheid.

2.9 Sociale toegankelijkheid

Sociale toegankelijkheid gaat over de mate waarin mensen zich welkom, veilig en geaccepteerd voelen in buurthuizen, zodat zij volwaardig kunnen omgaan met anderen en kunnen meedoen aan activiteiten.^{bbb} Deze vorm van toegankelijkheid verschilt van de meeste andere doordat ze grotendeels subjectief is. Sociale toegankelijkheid is daarom ook moeilijk te meten. Desondanks kunnen we inzicht geven in drie aspecten die sociale toegankelijkheid beïnvloeden: het programma van activiteiten, de bezoekers en de medewerkers.

Programma

In buurthuizen worden veel activiteiten georganiseerd. Zo staan er op WijkConnect.com 359 activiteiten geregistreerd, waarvan de meeste wekelijks plaatsvinden. Zoals we bespraken in paragraaf 2.7 zijn dit de activiteiten in slechts 11% van alle buurthuizen. Het totaal aantal (terugkerende) activiteiten in buurthuizen zal dus nog veel hoger liggen.^{ccc98} De activiteiten zijn divers, onder andere op het gebied van educatie en praktische ondersteuning, creatieve vaardigheden, sporten en spelen, eten en drinken, en activiteiten voor jongeren.

Zoals benoemd in paragraaf 1.2 wordt een groot deel van de activiteiten in buurthuizen georganiseerd door bewoners. Zij worden daarin onder andere ondersteund vanuit de subsidie bewonersinitiatieven. Met name in de Huizen van de Wijk - maar ook in sommige buurtkamers - wordt een deel van het programma daarnaast verzorgd door de beherende organisaties.⁹⁹

De keuze van de gemeente om activiteiten grotendeels door bewoners te laten organiseren kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben voor sociale toegankelijkheid.

In positieve zin zorgt de rol van bewoners voor een grotere kans dat activiteiten aansluiten op behoeften van bewoners. Wanneer een bepaalde activiteit ontbreekt, kunnen bewoners besluiten om dit zelf te organiseren. Onze enquête beaamt dat dit zorgt voor een breed aanbod dat bezoekers aanspreekt. Veelgenoemde redenen voor het bezoeken van buurthuizen zijn dat mensen de activiteiten leuk vinden (genoemd door 44% van bezoekers), hun lichamelijke gezondheid op peil willen houden (genoemd door 19%) of nieuwe dingen willen leren (genoemd door 17%).

^{bbb} Deze definitie komt grotendeels overeen met een definitie van de gemeente, met als belangrijk verschil dat de gemeente het begrip specifiek toepast op mensen met een beperking (in brede zin van het woord), terwijl wij het breder gebruiken voor alle Amsterdammers (Bron: Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 1 januari 2025). Ons begrip van sociale toegankelijkheid is daarnaast geïnformeerd door interviews met accounthouders en maatschappelijke organisaties, die het ook breed toepasten.

^{ccc} Zoals we bespraken in paragraaf 2.7 worden de buurthuizen met activiteiten op WijkConnect.com (mede) beheerd door grote welzijnsorganisaties. We nemen daarom aan dat er in deze buurthuizen bovengemiddeld veel activiteiten worden georganiseerd.

De mogelijk nadelige gevolgen van de nadruk op bewonersinitiatieven zijn driedig. Ten eerste heeft niet iedereen de kennis, tijd of vaardigheden om zelf een activiteit te organiseren. Dit is extra relevant vanwege de oververtegenwoordiging van kwetsbare Amsterdammers onder de bezoekers van buurthuizen (zie paragraaf 2.1), voor wie dit vaker geldt dan voor de gemiddelde Amsterdammer. Het gevaar is dat er hierdoor een gat ontstaat in het aanbod, juist voor de groepen voor wie buurthuizen gemiddeld genomen het belangrijkste zijn.¹⁰⁰

Een tweede risico ligt in het verlengde hiervan: bewonersinitiatieven zullen vooral worden georganiseerd door mensen die bekend zijn met buurthuizen en er al gebruik van maken. Het aanbod zal daarom met name aansluiten op hun behoeften. De keerzijde hiervan is dat het aanbod mogelijk minder aansluit op de behoeften van bewoners en doelgroepen die nog geen gebruik maken van de buurthuizen. Gezien de achtergrond van de bezoekers van buurthuizen (paragraaf 2.1) geldt dit laatste vooral voor niet-kwetsbare Amsterdammers.¹⁰¹ Wanneer zij buurthuizen vermijden omdat het aanbod hen niet aanspreekt, ontstaat er een vicieuze cirkel die ervoor zorgt dat dit ook in de toekomst zo zal blijven.^{ddd}

Ten slotte is er een gevaar dat bewoners niet de benodigde deskundigheid hebben om met alle bezoekers van hun activiteit om te gaan. Zo geven verschillende bronnen aan dat initiatiefnemers niet altijd openstaan voor de deelname van mensen met een fysieke of licht verstandelijke beperking.¹⁰² We gaan hier verder op in wanneer we in de context van sociale toegankelijkheid de medewerkers van buurthuizen bespreken (paragraaf 2.9).

Kort samengevat zijn er spanningen in het samenstellen van het aanbod. Een centrale rol voor bewoners kan leiden tot aanbod dat sommigen erg aanspreekt maar anderen juist uitsluit. Hierdoor kunnen de kwetsbaarste Amsterdammers worden geraakt, maar juist ook niet-kwetsbare Amsterdammers.

Beherende organisaties zijn zich bewust van deze spanningen en proberen ze te verlichten. Zo stellen sommige organisaties grenzen aan het aantal activiteiten dat door dezelfde persoon georganiseerd mag worden, om te voorkomen dat het programma te zeer gericht is op een 'ingroup' van huidige bezoekers. En organisaties verbreden het aanbod door sommige activiteiten zelf te organiseren, mede vanuit het besef dat bewonersinitiatieven niet aan alle behoeften voldoen.¹⁰³ Er zijn echter grenzen aan wat organisaties kunnen doen, en zeker veel kleinere buurtkamers hebben hier beperkte middelen voor.¹⁰⁴

Bezoekers

Het ontmoeten van andere mensen is een belangrijke reden om een buurthuis te bezoeken (genoemd door 37% van bezoekers). Bezoekers kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan elkaars ervaring en daarmee aan de sociale toegankelijkheid. Tegelijkertijd wijzen de door ons verzamelde en geanalyseerde data ook op een aantal spanningen rondom de bezoekers van buurthuizen.

Ten eerste zit er een spanning in de ambitie van de gemeente dat buurthuizen (en andere basisvoorzieningen) er voor alle Amsterdammers moeten zijn en dat deze er tegelijkertijd bij uitstek moeten zijn voor kwetsbare bewoners (zie hoofdstuk 1). In de praktijk is het vooral de laatste groep die buurthuizen bezoekt. Een grote meerderheid van de Amsterdammers gaat

^{ddd} We zien hier een illustratie van in onze enquête, waar een gebrek aan aansprekende activiteiten een van de meest genoemde redenen is om een buurthuis niet te bezoeken (genoemd door 15% van niet-bezoekers). Dit wordt iets vaker genoemd door respondenten met een hbo- of wo-diploma, hoewel het verschil - mede door een beperkt aantal observaties - niet statistisch significant is.

nooit naar een buurthuis, en dit geldt in het bijzonder voor minder of niet-kwetsbare groepen (paragraaf 2.1).

Dit is niet per se een probleem. Onder de respondenten van onze enquête die geen buurthuis bezoeken is de meest genoemde reden daarvoor dat zij er geen behoefte aan hebben (genoemd door 33% van niet-bezoekers). In dat geval is er geen reden om van mensen te verlangen dat zij er alsnog naartoe gaan.

Tegelijkertijd is er dus een aanzienlijke groep die een buurthuis wel zou willen bezoeken (die er behoefte aan heeft) maar die dat niet doet, onder andere vanwege het aanbod. En hierbij gaat het deels om niet-kwetsbare bewoners die de gemeente ook wil bereiken en graag als bezoeker ziet. Kortom, het is in de praktijk moeilijk om ervoor te zorgen dat buurthuizen er tegelijkertijd zijn voor iedereen en voor een specifiekere groep kwetsbare bewoners.

Een tweede spanning komt voort uit de eerste, maar is iets specifieker. Aan de ene kant lijkt sociale toegankelijkheid te impliceren dat iedereen te allen tijde welkom moet zijn, maar aan de andere kant voelen veel mensen zich het meest welkom in een groep die in bepaalde opzichten op hen lijkt. Met andere woorden, een volledig divers gezelschap bevordert sociale toegankelijkheid in één opzicht, maar gaat tegelijkertijd ten koste van sociale toegankelijkheid in een ander opzicht.¹⁰⁵

Er is geen makkelijke oplossing voor deze spanning, en verschillende buurthuizen gaan hier op verschillende manieren mee om. Op een aantal locaties ligt de nadruk op de scheiding van groepen. Soms is dit formeel het geval, zoals bij buurthuizen die specifiek voor vrouwen zijn bestemd.^{eee} Dit is echter zeldzaam. Het komt vaker voor dat buurthuizen in de praktijk vooral door een specifieke groep worden bezocht. Andere groepen worden daarbij op verschillende manieren buitengesloten, bijvoorbeeld wanneer bezoekers in een taal spreken die anderen niet verstaan.¹⁰⁶ Een mogelijke uiting hiervan vinden we in de mensen die geen buurthuis bezoeken omdat zij zich daar niet welkom voelen of er een slechte ervaring hebben gehad (genoemd door 10% van niet-bezoekers).

De derde en laatste spanning komt voort uit de ontwikkeling die we in hoofdstuk 1 schetsten, waarbij mensen met een zorgbehoefte steeds meer zijn aangewezen op zelf- en samenredzaamheid en op (sociale) netwerken in de wijk. Basisvoorzieningen, waaronder buurthuizen, spelen hier een belangrijke rol in; de gemeente benadrukt dat zij "een belangrijke preventieve werking [hebben], wat de behoefte aan zwaardere ondersteuning kan beperken".¹⁰⁷

Het gevolg hiervan is dat er een steeds grotere groep bezoekers op buurthuizen af komt met een (zware) zorgbehoefte. Sommige groepen bezoekers, zoals daklozen, verslaafden en verwarde personen, kunnen bij andere bezoekers voor een gevoel van onveiligheid zorgen. En hierdoor wordt er een steeds groter beroep gedaan op de medewerkers van buurthuizen, die vaak vrijwilliger zijn. Hier staat tegenover dat er in sommige buurthuizen samenwerkingen plaatsvinden van behorende organisaties met bijvoorbeeld De Regenboog Groep en Prisma, die expertise hebben op dit gebied. Alsnog wordt de spanning rondom bezoekers met complexe zorgbehoeften echter veelvuldig gevoeld.¹⁰⁸

Samengevat stellen we vast dat er spanningen zijn op het gebied van sociale toegankelijkheid vanwege de bezoekers waar buurthuizen zich op richten; tussen een focus op alle Amsterdammers of kwetsbare Amsterdammers, tussen afscheiding en integratie van groepen, en tussen bezoekers met een zorgbehoefte en overige bezoekers. Het gevolg hiervan is dat buurthuizen niet altijd toegankelijk zijn, onder andere voor niet-kwetsbare

^{eee} Hierbij gaat het onder andere om Doenja en Vrouwenruimte de Kat.

Amsterdammers, voor potentiële bezoekers die (informeel) uitgesloten worden van sommige buurthuizen en voor mensen met een zware zorgbehoefte of mensen die zich juist onveilig voelen door deze laatste groep.

Ook hier geldt dat de gemeente en betrokken organisaties zich bewust zijn van deze dilemma's. Zij zetten zich in om bij deze dilemma's zo goed mogelijk te navigeren, bijvoorbeeld door de inrichting van buurthuizen aan te passen zodat deze aantrekkelijker is voor diverse groepen.¹⁰⁹ Tegelijkertijd kan dit weer ten koste gaan van andere vormen van toegankelijkheid, bijvoorbeeld toen een organisatie besloot de sluitingstijd te vervroegen om zo minder verslaafden aan te trekken.¹¹⁰ En ook hier geldt dat exploiterende organisaties beperkt zijn in hun mogelijkheden. Dit brengt ons bij de laatste dimensie van sociale toegankelijkheid die we hier bespreken: de medewerkers van buurthuizen.

Medewerkers

In onze observaties bij 39 buurthuizen hebben we onder andere informatie verzameld over eventuele medewerkers die er op dat moment waren (waarbij we medewerkers als brede term gebruiken, waar zowel vrijwilligers als betaalde krachten onder vallen). In tabel 2.9 zien we dat op de meeste locaties een medewerker aanwezig is die als zodanig herkenbaar is voor bezoekers. In een meerderheid van de locaties is er ook een *betaalde* medewerker aanwezig, maar bij ongeveer een derde van de buurthuizen is dit niet het geval. Kortom, in veruit de meeste gevallen is er een medewerker die bezoekers kunnen aanspreken, maar deze is niet altijd betaald.

Tabel 2.9 - Medewerkers van buurthuizen, gewogen percentages

Criterium	Buurthuizen die voldoen (%)
Is er een medewerker aanwezig die duidelijk herkenbaar en zichtbaar is?	85
Is er professionele ondersteuning aanwezig, dat wil zeggen een of meerdere betaalde krachten?	66

Er zijn veel medewerkers die zich inzetten in buurthuizen. In onze enquête geeft 27% van de bezoekers van buurthuizen aan dat zij er komen omdat zij actief zijn als medewerker. Voor hen is het buurthuis een belangrijke plek waar zij veel uit halen en aan bijdragen.¹¹¹

De grootste bedreiging voor sociale toegankelijkheid rondom medewerkers komt voort uit wat we hierboven schetsten: de aanwezigheid van kwetsbare groepen, de toenemende complexiteit van doelgroepen en het samengaan van allerlei verschillende groepen. Dit vraagt om steeds meer deskundigheid van medewerkers op locatie. Deze opvatting wordt breed gedragen door de ambtelijke organisatie en maatschappelijke organisaties.¹¹²

De benodigde deskundigheid is er echter niet altijd. Dit geldt bij uitstek voor vrijwilligers. Van hen kan niet verwacht worden dat zij geschoold zijn om met bezoekers met complexe problematiek om te gaan, bijvoorbeeld met zware psychische problemen. En soms zijn vrijwilligers de enige medewerkers in een buurthuis, zoals we hierboven bespraken. Ook voor betaalde krachten geldt echter dat zij niet altijd de benodigde expertise hebben.

Sommige maatschappelijke organisaties constateren hierdoor een groeiend aantal incidenten, waardoor andere bezoekers zich onveilig voelen en zich laten afschrikken.^{fff113}

Maatschappelijke organisaties doen verschillende dingen om de deskundigheid van medewerkers vergroten, met hulp van de gemeente. In sommige gevallen volgen medewerkers cursussen (onder andere op het gebied van 'sociale hygiëne').¹¹⁴ Soms wordt er hulp van andere organisaties ingeschakeld, bijvoorbeeld een coördinator toegankelijkheid van Prisma of De Regenboog Groep.¹¹⁵ Deze initiatieven vinden echter op een beperkt aantal locaties plaats. Dit geldt voor Huizen van de Wijk maar zeker ook voor buurtkamers, waar het meest op vrijwilligers wordt gesteund.

De reden dat er niet meer wordt gedaan om deskundigheid te bevorderen is dat hier geen geld voor beschikbaar is. Soms is er wel geld voor initiatieven op één locatie of voor een beperkte tijdsperiode. Organisaties geven echter aan dat er niet genoeg geld is om meer professionele medewerkers in te zetten en/of de deskundigheid van bestaande medewerkers te vergroten.¹¹⁶

Deelconclusie

Sociale toegankelijkheid is essentieel voor het functioneren van buurthuizen. Het is tegelijkertijd moeilijk vast te stellen in hoeverre buurthuizen sociaal toegankelijk zijn. We zijn echter wel een aantal factoren tegengekomen die sociale toegankelijkheid kunnen bevorderen of juist beperken.

Bevorderende factoren zijn onder andere het grote aantal activiteiten dat wordt georganiseerd in buurthuizen, grotendeels op initiatief van bewoners. Dit is voor bezoekers de belangrijkste reden om naar buurthuizen toe te gaan, samen met het ontmoeten van andere mensen. Daarnaast zijn er veel betaalde en vrijwillige medewerkers die bijdragen aan de sociale toegankelijkheid van buurthuizen.

Een beperkende factor voor sociale toegankelijkheid is onder andere de grote rol die bewonersinitiatieven hebben, waardoor het programma van activiteiten mogelijk niet aansluit op de behoeften van de kwetsbaarste Amsterdammers (die minder snel zelf activiteiten organiseren). Tegelijkertijd sluit het mogelijk ook niet aan op de behoeften van niet-kwetsbare Amsterdammers (die überhaupt minder vaak een buurthuis bezoeken).

Als we verder kijken naar de bezoekers van buurthuizen zien we een spanning tussen de afscheiding en de integratie van groepen Amsterdammers. De wens van veel bezoekers om zich te begeven in een groep die in bepaalde opzichten op hen lijkt, zorgt ervoor dat anderen formeel of informeel worden uitgesloten. Dit schaadt de sociale toegankelijkheid wanneer dit niet alleen geldt voor individuele activiteiten maar voor hele buurthuizen. Bewoners kunnen ervoor kiezen om dan naar een ander buurthuis te gaan, maar wanneer ze hiervoor verder moeten reizen, gaat sociale toegankelijkheid ten koste van nabijheid.

Ten slotte staat sociale toegankelijkheid onder spanning door een steeds grotere groep bezoekers die een (zware) zorgbehoefte hebben. Dit is een concreet gevolg van de 'vermaatschappelijking' van de zorg, waar een steeds groter beroep wordt gedaan op de preventieve werking van basisvoorzieningen. Dit beroep vereist echter ook steeds meer deskundigheid, die begrijpelijkerwijs veelal ontbreekt onder de (vrijwillige en betaalde) medewerkers die buurthuizen draaiende houden. Er ontstaan hierdoor situaties die de

^{fff} Zie ook hier (specifiek voor mensen met een licht verstandelijke beperking) Lucas, P. et al., 'Gewoon meedoen' is niet zo gewoon: een verkennend onderzoek naar de participatie van bewoners met een LVB in de sociale sasis in Amsterdam. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, februari 2023.

sociale toegankelijkheid aantasten voor de bezoekers met zorgbehoeften, voor overige bezoekers en voor medewerkers.

2.10 Conclusie

We hebben in dit hoofdstuk een groot aantal perspectieven gebruikt om de toegankelijkheid van buurthuizen in kaart te brengen. Samen geven zij een veelzijdig beeld van de kwantiteit en kwaliteit van Amsterdamse buurthuizen voor (potentiële) bezoekers. We herhalen hier niet alle bovenstaande deelconclusies, maar lichten er een aantal belangrijke uit:

- Het aantal buurthuizen in Amsterdam lijkt in de afgelopen jaren licht afgenomen volgens tellingen van de gemeente, hoewel er veel onzekerheid is over de trend.
- In buurten met veel kwetsbare bewoners hoeven inwoners gemiddeld minder ver te reizen naar het dichtstbijzijnde buurthuis.
- Veel buurthuizen zijn niet goed toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking, vooral door obstakels op het gebied van betreedbaarheid en bruikbaarheid.
- De meeste buurthuizen hebben beperkte openingstijden in de avonden en in het weekend, wat deze minder toegankelijk maken voor mensen die overdag minder tijd of behoefte hebben om een buurthuis te bezoeken.
- De betaalbaarheid van activiteiten, consumpties en huur in buurthuizen is in het algemeen goed.
- Er is veel ruimte voor verbetering bij de informatie die beschikbaar is over buurthuizen, door onvolledige, versnipperde en soms verouderde informatie over onder andere de locatie, programmering en openingstijden van buurthuizen.
- Ongeveer de helft van de Amsterdammers weet niet of er een buurthuis in hun woonomgeving is.
- Sociale toegankelijkheid wordt bevorderd door de inzet van bezoekers en medewerkers, maar deze staat tegelijkertijd onder druk, onder andere door een groeiende groep bezoekers met complexe (zorg)behoeften.

Niet geheel verrassend leiden voorgaande conclusies tot een gemengd beeld over de toegankelijkheid van de Amsterdamse buurthuizen. In sommige opzichten is het goed gesteld met toegankelijkheid (onder andere betaalbaarheid); in sommige opzichten mankeert er veel (onder andere informatie-toegankelijkheid) en in sommige opzichten gaan er tegelijkertijd dingen goed en minder goed (onder andere sociale toegankelijkheid).

De gemeente wil en verwacht dat buurthuizen toegankelijk zijn voor iedereen. Wij concluderen dat dit niet het geval is. Op bijna elke vorm van toegankelijkheid zijn er tekortkomingen die de kwantiteit en kwaliteit van buurthuizen aantasten. We benadrukken dan ook dat er veel ruimte voor verbetering is.

Deze conclusie geldt voor zowel buurtkamers als Huizen van de Wijk. In sommige opzichten verschilt de mate van toegankelijkheid van deze twee typen buurthuizen. Zo is de nabijheid beter voor buurtkamers, terwijl de sociale toegankelijkheid vaak beter is in Huizen van de Wijk (door het grotere aantal activiteiten). Bij beide soorten locaties is echter sprake van gebrekkige toegankelijkheid. En waar we een directe vergelijking kunnen maken - onder andere op het gebied van fysieke toegankelijkheid - vinden we geen bewijs voor de veelgemaakte aanname dat Huizen van de Wijk toegankelijker zijn dan buurtkamers.

Ten slotte hebben alle (mogelijke) bezoekers van buurthuizen te maken met gebrekkige toegankelijkheid, maar het zijn vooral kwetsbare Amsterdammers die hierdoor geraakt worden. In sommige opzichten legt de gemeente de nadruk op deze groep, voor wie

buurthuizen bij uitstek belangrijk zijn. De goede betaalbaarheid zorgt er bijvoorbeeld voor dat mensen met een laag inkomen ook deel kunnen nemen aan activiteiten. Maar in veel andere opzichten worden kwetsbare bewoners juist benadeeld. Zij maken vaker gebruik van buurthuizen en worden daardoor het meest gehinderd door tekortkomingen in toegankelijkheid. Ook hebben vooral mensen met een fysieke beperking last van gebreken op het gebied van fysieke toegankelijkheid. Ten slotte zagen we bij sociale toegankelijkheid dat de nadruk op het initiatief van bewoners nadelig kan zijn voor kwetsbare Amsterdammers.

3 Heeft de gemeente in beeld hoe het staat met de toegankelijkheid van buurthuizen?

Om aan brede toegankelijkheid te werken is het noodzakelijk dat de gemeente een goed beeld heeft van hoe het ervoor staat met de toegankelijkheid van buurthuizen. Het is immers pas mogelijk om passend beleid toe te passen of gericht (bij) te sturen wanneer duidelijk is wat er goed en minder goed gaat in de huidige situatie. In dit hoofdstuk gaan we daarom na hoe de gemeente informatie verzamelt over de toegankelijkheid van buurthuizen en welk beeld dat oplevert.

Het uitgangspunt van deze analyse is door de gemeente omschreven in *Contractmanagement in het sociaal domein*.¹¹⁷ Onder contractmanagement vallen in dit visiedocument ook subsidierelaties, zoals de gemeente die heeft met de organisaties die buurthuizen beheren. In dit document wordt door de gemeente het belang onderstreept van monitoring voor effectief contractmanagement. Dit zou moeten gebeuren op een duidelijke en eenduidige manier, op basis van "betrouwbare en actuele informatie".¹¹⁸ Omdat toegankelijkheid een subsidievoorwaarde is binnen de Subsidieregeling sociale basis (zie paragraaf 3.1) zijn deze criteria hier van toepassing. In dit hoofdstuk gaan we na in hoeverre ze tot uiting komen in de monitoring van buurthuizen.

3.1 Mogelijke instrumenten

De gemeente kan op verschillende manieren informatie verzamelen over de toegankelijkheid van buurthuizen. Met andere woorden, er zijn verschillende (beleids)instrumenten die hiervoor ingezet kunnen worden. We bespreken deze hier achtereenvolgens, waarbij we ons in deze paragraaf richten op de bedoelde of mogelijke manier waarop zij toegankelijkheid in beeld brengen; de werking in de praktijk ten aanzien van het monitoren van toegankelijkheid komt in paragraaf 3.2 aan bod.

Subsidieregeling sociale basis

De Subsidieregeling sociale basis^{§§§} (hierna: SSB) is het prominentste beleidsinstrument dat de gemeente heeft om een beeld te krijgen van toegankelijkheid. Op basis van interviews kunnen we onderscheid maken tussen drie mogelijke momenten waarop de gemeente binnen de SSB informatie ontvangt over toegankelijkheid.

Ten eerste is er de subsidieaanvraag. Bij aanvragen binnen de SSB moeten maatschappelijke organisaties voldoen aan een aantal aanvullende verplichtingen. Een van deze verplichtingen is gericht op toegankelijkheid. In de subsidieregeling voor 2024 is dit als volgt omschreven:

^{§§§} We spreken over de Subsidieregeling sociale basis omdat we in dit onderzoek met name terugkijken naar de jaren 2024 en eerder. Per 1 januari 2025 is de Subsidieverordening sociale basis van kracht.

"accommodaties waar de publieksgerichte activiteiten plaatsvinden zijn goed bereikbaar, fysiek toegankelijk, bruikbaar en veilig en de activiteiten zijn sociaal toegankelijk en inclusief voor alle Amsterdammers." Een gerelateerde verplichting gaat over communicatie: "in communicatie over activiteiten dient er rekening te worden gehouden met Amsterdammers die laaggeletterd zijn of visuele of auditieve beperkingen hebben."¹¹⁹ Organisaties die subsidie aanvragen moeten aangeven of zij wel of niet aan deze verplichtingen voldoen. Daarna moeten zij toelichten hoe zij hieraan (gaan) voldoen of waarom zij hier niet aan kunnen voldoen.

Ten tweede zijn er gesprekken tussen de stadsdelen en maatschappelijke organisaties nadat zij subsidie hebben gekregen. Vanuit het stadsdeel gaat het specifiek om de accounthouder. Dit is degene die de subsidieaanvraag (mede) beoordeelt en na een positieve beschikking contact houdt met de organisatie over mogelijke obstakels, kansen of wensen (vanuit de organisatie of vanuit het stadsdeel) in de uitvoering. In deze gesprekken kan toegankelijkheid direct en indirect aan bod komen. Organisaties kunnen zelf rapporteren over wat er goed of fout gaat, maar signalen over de stand van toegankelijkheid kunnen accounthouders ook bereiken via gebiedsmakelaars, via andere organisaties of via hun eigen ervaringen. Er kunnen bovendien afspraken worden gemaakt in de subsidiebeschikking over het verbeteren van toegankelijkheid. De voortgang van deze afspraken wordt gemonitord tijdens de gesprekken tussen de accounthouder en de organisaties.¹²⁰

Ten derde moeten organisaties een verantwoording indienen aan het eind van de subsidieperiode. Toegankelijkheid is hierin geen apart thema, maar indirect komt het wel aan bod, bijvoorbeeld in de vorm van informatie over het aantal en soort activiteiten die zijn georganiseerd.¹²¹

Overige instrumenten

Er zijn een aantal overige instrumenten waarmee de gemeente een beeld kan krijgen van toegankelijkheid.^{hhh} In vergelijking met de SSB zijn deze overige instrumenten beperkter: er worden minder middelen aan besteed, ze worden minder systematisch toegepast en/of ze gaan niet specifiek over de toegankelijkheid van buurthuizen. Desondanks kunnen zij de beschikbare informatie over toegankelijkheid aanvullen.

Dit geldt in de eerste plaats voor de voortgangsrapportage toegankelijkheid. Deze rapportage verschijnt sinds 2016 jaarlijks en vanaf 2023 eens per bestuursperiode.¹²² De rapportage bevat geen nieuw beleid, maar geeft een overzicht van "waar in de stad aan wordt gewerkt om de toegankelijkheid van Amsterdam te verbeteren".¹²³ Hoewel de nadruk ligt op verbeteringen, zoals deze omschrijving duidelijk maakt, komt in de tekst ook aan bod wat de huidige stand van zaken is rondom toegankelijkheid. Dit bedekt allerlei beleidsterreinen, waaronder de sociale basis (en daarbinnen buurthuizen).

Een tweede instrument, de monitor sociale basis, is in vergelijking met de voortgangsrapportage toegankelijkheid specifiek gericht op één beleidsterrein (de sociale basis). In het *Beleidskader Sociale Basis 2025-2030* lezen we hier het volgende over: "Vanaf 2021 werken grote welzijnsinstellingen en gemeente samen aan de stedelijke monitor

^{hhh} De directie Gemeentelijk Vastgoed is voornemens om per pand in de vastgoedportefeuille verschillende waarde-aspecten inzichtelijk te gaan maken en vast te leggen in het vastgoedbeheersysteem. Een van deze aspecten is de fysieke toegankelijkheid. Bron: Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024, p. 19. Omdat Gemeentelijk Vastgoed hier nog mee moet starten, hebben we dit instrument niet meegenomen in onze bespreking.

sociale basis. Deze monitor brengt een aantal interventies die deze partners uitvoeren over de stad in beeld.ⁱⁱⁱ¹²⁴

Ten derde zijn er onderzoeken of inventarisaties die worden uitgevoerd door stadsdelen, maatschappelijke organisaties of universiteiten/hogescholen. Een voorbeeld hiervan is een klein onderzoek door medewerkers van stadsdeel Nieuw-West van medio 2024 over de kwaliteit van buurthuizen in het stadsdeel, onder andere qua openstelling en sociale toegankelijkheid.¹²⁵ Een ander voorbeeld is een (intern) onderzoek van een maatschappelijke organisatie, ook van medio 2024, onder buurthuizen die door deze organisatie worden beheerd in een van de stadsdelen. Dit onderzoek richtte zich op sociale, fysieke en informatie-toegankelijkheid.ⁱⁱⁱ¹²⁶

Ten slotte zijn er een aantal incidentele kanalen waarlangs bewoners hun stem kunnen laten horen aan het stadsdeel. Hieronder vallen gebiedsmakelaars (hierboven al genoemd); de stadsloups, die helpt bij het matchen van vraag en aanbod naar (bedrijfs)ruimte in Amsterdam; en de subsidieregeling bewonersinitiatieven, waarbij aanvragers van de subsidie bijvoorbeeld aan kunnen geven dat zij moeilijk ruimte kunnen vinden om hun initiatief te organiseren.¹²⁷

3.2 Inzet van instrumenten

Samenvattend zijn er dus meerdere (beleids)instrumenten die de gemeente in kan zetten om toegankelijkheid in beeld te krijgen. Maar hoe functioneren deze instrumenten in de praktijk? We bespreken dit per instrument, in dezelfde volgorde als in paragraaf 3.1.

Subsidieregeling sociale basis

Binnen de SSB is de subsidieaanvraag het eerste stadium waarin maatschappelijke organisaties informatie aanleveren over toegankelijkheid. Dit geldt specifiek voor de antwoorden die zij geven op de vragen rondom toegankelijkheid (en toegankelijke communicatie) als aanvullende verplichting. Om inzicht te krijgen in deze antwoorden hebben we aanvragen binnen de SSB opgevraagd bij het onderdeel Subsidies, Inkoop en Juridisch Bureau Sociaal van de gemeente. Dit waren aanvragen voor 2022 en 2023-2024. Uit alle subsidieaanvragen hebben we degene geselecteerd die gedaan zijn voor buurthuizen. In totaal zijn dit er 205.

In 203 van deze 205 aanvragen wordt aangegeven dat de accommodaties "bereikbaar, fysiek toegankelijk, bruikbaar en veilig" zijn en dat "de activiteiten sociaal toegankelijk en inclusief voor alle Amsterdammers" zijn. Slechts 2 organisaties (1%) geven dus aan dat hun locaties niet toegankelijk zijn. Voor de verplichting rondom communicatie is de verdeling iets minder scheef, maar ook hier geeft een overgrote meerderheid (194 van 205 organisaties, of 95%) aan dat zij in hun communicatie "rekening [houden] met Amsterdammers die laaggeletterd zijn of visuele of auditieve beperkingen hebben".

De toelichting op deze verplichtingen verschilt in lengte per organisatie. Enkele wijden hier meer dan tweehonderd woorden aan. De meeste beperken zich echter tot één zin, en sommige houden het bij antwoorden als "wordt al aan voldaan", "accommodaties zijn toegankelijk", "iedereen is welkom", of ".".

ⁱⁱⁱ Een derde voorbeeld van een relevant onderzoek is Lucas, P. et al., *'Gewoon meedoen' is niet zo gewoon: een verkennend onderzoek naar de participatie van bewoners met een LVB in de sociale sasis in Amsterdam*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, februari 2023.

Deze patronen leiden tot drie bevindingen over informatievoorziening in dit belangrijke stadium. Ten eerste is het – gezien de resultaten van hoofdstuk 2 – zeer onwaarschijnlijk dat 99% van alle buurthuizen echt toegankelijk zijn in alle opzichten die worden genoemd in de aanvullende verplichting. We kunnen en willen geen oordeel vellen over welke aanvragers hier juist en onjuist hebben geantwoord, maar in het algemeen is een deel van de antwoorden dus hoogstwaarschijnlijk onjuist. De tweede bevinding ligt in het verlengde hiervan: de antwoorden worden niet gecontroleerd door het stadsdeel, in ieder geval niet op een systematische manier, ondanks dat het hier om een verplichting in de subsidieregeling gaat.¹²⁸ En als derde geldt dat, zelfs bij een waarheidsgetrouw antwoord, de informatie die organisaties aanleveren erg summier is. Dat wil zeggen, een ja/nee-antwoord met een korte toelichting geeft weinig inzicht in wat er wel en niet goed gaat op het gebied van toegankelijkheid. Alle drie de bevindingen – de informatie is niet per se juist, wordt niet gecontroleerd en is meestal schaars – worden beaamd in meerdere interviews met maatschappelijke organisaties. Om te laten zien dat een buurthuis toegankelijk is bij de subsidievraag moet je enkel “ja invullen”, geven zij aan.¹²⁹

Het tweede moment waarop de gemeente informatie kan verkrijgen over toegankelijkheid is tijdens gesprekken met maatschappelijke organisaties. Op basis van interviews met diverse organisaties en accounthouders krijgen we een gemengd beeld van deze gesprekken. Aan de ene kant zijn de meeste organisaties positief over het contact met de accounthouders. De accounthouders zijn makkelijk te bereiken, staan open om te bespreken wat er goed en fout gaat en maken er werk van om problemen aan te pakken, onder andere op het gebied van toegankelijkheid.¹³⁰

Aan de andere kant zijn er veel verschillen tussen organisaties en accounthouders in de aard van dit contact. Zo varieert de frequentie van de gesprekken van eens per week tot eens per kwartaal, en in sommige gevallen zijn er überhaupt geen periodieke gesprekken.¹³¹ In sommige gevallen komt het initiatief voor gesprekken van beide kanten; soms vinden gesprekken alleen plaats op initiatief van de maatschappelijke organisatie.¹³² Sommige accounthouders agenderen toegankelijkheid vaker dan andere.¹³³ En sommige accounthouders geven aan dat zij vaak zelf bij buurthuizen gaan kijken om een eigen beeld te krijgen van de toegankelijkheid, terwijl anderen dat minder of niet doen.¹³⁴

De persoonsafhankelijke aanpak die hieruit naar voren komt betekent enerzijds dat er ruimte is voor maatwerk. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om nauwgezetter bij te houden hoe het staat met toegankelijkheid wanneer er concrete aanwijzingen zijn – van de organisaties, van bewoners of vanuit het stadsdeel zelf – dat een buurthuis niet goed toegankelijk is. Anderzijds creëert deze aanpak het risico dat het stadsdeel informatie mist. We komen hier in de volgende paragraaf op terug.

Ten derde is er de verantwoording van maatschappelijke organisaties aan het eind van de subsidieperiode, die bestaat uit een inhoudelijk en financieel verslag. Ook hierin zien we verschillen tussen organisaties en accounthouders. Zo moeten sommige organisaties naast een eindverslag ook een tussentijdse verantwoording aanleveren, halverwege de subsidieperiode. In sommige beschikkingen is daarnaast maar heel kort omschreven wat er in deze verantwoording moet staan, terwijl er in andere iets uitgebreidere instructies staan.¹³⁵ Los van deze verschillen lijkt het in al deze gevallen mogelijk dat informatie over toegankelijkheid niet wordt gerapporteerd, mede omdat dit geen apart thema is bij de verantwoording.

Overige instrumenten

In hoeverre verzamelt de gemeente informatie over de toegankelijkheid van buurthuizen via andere instrumenten?

De voortgangsrapportage toegankelijkheid speelt een zeer beperkte rol in het beeld van toegankelijkheid. Dat komt in de eerste plaats omdat het informatie vanuit de gemeente naar 'buiten' verstrekt in plaats van andersom. Het doel van de rapportage is dus niet om nieuwe informatie te verzamelen over de huidige stand van toegankelijkheid. Bovendien is slechts een klein deel van de voortgangsrapportage gewijd aan buurthuizen, te midden van alle andere beleidsterreinen waarin aan toegankelijkheid wordt gewerkt. En dit deel omschrijft anekdotisch een aantal goede voorbeelden, maar geeft geen evenwichtig beeld waarin een groot aantal buurthuizen en alle vormen van toegankelijkheid structureel aan bod komen.^{jij}

Het volgende instrument, de monitor sociale basis, is in de praktijk nogal mysterieus. Zo gaf de gemeente in 2016 aan dat deze monitor al sinds 2015 bestaat; in 2021 schreef men dat de monitor "vorm [moet] krijgen in 2020"; en in 2023 gaf men aan dat "deze er nu nog niet [is]".¹³⁶ Volgens het *Beleidskader Sociale Basis 2025-2030* bestaat de monitor sinds 2021 (zie het citaat in paragraaf 3.1). Bij navraag bij de ambtelijke organisatie in februari 2024 blijkt dat het de bedoeling is dat de monitor vanaf 2025 zal verschijnen.^{137kkk}

Wat we daarnaast weten over de monitor sociale basis is dat het "interventies vergelijkt op basis van gezamenlijk vastgestelde indicatoren". Een daarvan is Welzijn op Recept.¹³⁸ Het nieuwe beleidskader kondigt aan dat de monitor ook zal worden toegepast op de "kernfuncties", waar Huizen van de Wijk onder vallen (maar niet buurtkamers).¹³⁹ Ongeacht de exacte status van de monitor weten we echter dat toegankelijkheid en/of buurthuizen er in de afgelopen jaren geen deel van uitmaakten.¹⁴⁰ Als informatief instrument is de monitor daarom niet relevant gedurende onze onderzoeksperiode.

De onderzoeken van stadsdelen, maatschappelijke organisaties of universiteiten/hogescholen zijn, in vergelijking met de voortgangsrapportage en de monitor, relevanter voor de monitoring van toegankelijkheid. Zij leveren concreet bewijs van de mate van toegankelijkheid van buurthuizen. Tegelijkertijd hebben zij echter twee gerelateerde beperkingen vanuit het oogpunt van de gemeente. De eerste is dat deze onderzoeken incidenteel zijn; ze worden op sommige momenten en op sommige plekken uitgevoerd. Ze zijn daarom nuttig als indicatie, maar ze vormen geen systematische bron van informatie voor de gemeente. De tweede beperking is dat een deel van de onderzoeken niet door of namens de stadsdelen worden uitgevoerd, waardoor de gemeente geen zeggenschap heeft over wat er wanneer onderzocht wordt op voor de gemeente belangrijke elementen van toegankelijkheid. Ook in dit opzicht is dit dus een instrument dat slechts incidenteel informatie oplevert.

Ten slotte geldt voor de overige kanalen – waaronder de gebiedsmakelaar, de stadsloods en de Subsidieregeling Bewonersinitiatieven – hetzelfde als voor onderzoeken. Dat wil zeggen, zij kunnen nuttige indicaties geven van toegankelijkheid, maar ze zijn tegelijkertijd erg incidenteel. Ze hebben daarnaast de beperking dat ze vooral gebruikt worden door

^{jij} Zie bijvoorbeeld Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, p. 28.

^{kkk} Volgens de ambtelijke organisatie is het door de pluriformiteit van de sociale basis complex om tot een eenduidige werkwijze en registratie te komen. Daarnaast is niet de gemeente, maar de organisaties die de data aanleveren eigenaar van deze data. Hierdoor kan de monitor niet openbaar toegankelijk gemaakt worden. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

bewoners die actief en mondig zijn, bijvoorbeeld door zich te melden bij de stadsloods. De stemmen van minder ondernemende bewoners worden daardoor minder gehoord, terwijl zij ook belang hebben bij toegankelijke buurthuizen, zoals we zagen in hoofdstuk 2.¹⁴¹

3.3 Overkoepelend beeld en oorzaken

Op basis van het bovenstaande overzicht van (beleids)instrumenten doen we een aantal constatering. Om te beginnen is de informatieverstrekking in het kader van de SSB de belangrijkste bron van informatie voor de gemeente. De overige instrumenten zijn ofwel niet relevant (de voortgangsrapportage toegankelijkheid, de monitor sociale basis) ofwel te incidenteel (interne en externe onderzoeken, overige kanalen) om een beeld te geven van de toegankelijkheid van buurthuizen. Binnen de uitvoering van de SSB leveren de contacten tussen een maatschappelijke organisatie en de gemeente gedurende de subsidieperiode de meeste informatie op. In die gesprekken bestaat de meeste ruimte voor verdieping en wederzijdse uitwisseling tussen accounthouders en organisaties.

Via (vooral) de gesprekken met maatschappelijke organisaties krijgt de gemeente in ieder geval een gedeeltelijk beeld van toegankelijkheid. We hebben in interviews verschillende voorbeelden gehoord waarbij die informatie niet alleen is ontvangen, maar waarbij de gemeente vervolgens ook heeft gehandeld op basis van deze informatie (bijvoorbeeld door een verbouwing te financieren of de subsidie stop te zetten).¹⁴²

Tegelijkertijd constateren we dat de stadsdelen en de gemeente als geheel geen volledige kennis hebben van de stand van zaken rondom toegankelijkheid. Een goede illustratie hiervan is onderzoek van medewerkers van een van de stadsdelen, dat we in paragraaf 3.1 noemden. Dit onderzoek – dat de medewerkers eenmalig, op eigen initiatief uitvoerden – liet zien dat er op meerdere locaties sprake was van gebrekkige toegankelijkheid, met gebreken die tot dan toe onbekend waren bij het stadsdeel.¹⁴³ Voor het andere onderzoek dat we in diezelfde paragraaf noemden – van een maatschappelijke organisatie in een ander stadsdeel – geldt hetzelfde: hierdoor kwamen gebreken naar boven die niet bekend waren. En ook onze eigen inventarisatie in hoofdstuk 2 bevat inzichten over diverse vormen van toegankelijkheid die, voor zover wij weten, nergens anders beschikbaar zijn. In hoofdstuk 2 stelden we ook vast dat de gemeente geen volledig en juist overzicht heeft van het aantal buurthuizen in Amsterdam.

De kennis van de gemeente is dus onvolledig. Hieronder bespreken we drie factoren die hieraan bijdragen: de persoonsafhankelijke aanpak van de stadsdelen, de balans tussen vertrouwen en controle, en de prikkels binnen de subsidierelatie.

Met de persoonsafhankelijke aanpak doelen we hier op de verschillen tussen stadsdelen en, binnen stadsdelen, tussen accounthouders in hoe zij hun werk aanpakken en daardoor in de informatie die zij verzamelen (zoals hierboven omschreven). Het is aannemelijk dat dit leidt tot een ongelijkmatig beeld van toegankelijkheid. Voor sommige buurthuizen zal het stadsdeel vrij duidelijk in beeld hebben hoe het staat met hun toegankelijkheid, bijvoorbeeld omdat de accounthouder daar regelmatig langsgaat, terwijl er over andere weinig bekend is.

Ondanks de bovengenoemde verschillen blijkt uit interviews dat veel accounthouders in één opzicht een gemeenschappelijke houding hebben. Dit is de tweede factor: de balans tussen vertrouwen en controle die stadsdelen zoeken in hun relatie met maatschappelijke organisaties. In het algemeen ligt de nadruk op vertrouwen.¹⁴⁴ Betrokken ambtenaren geven aan dat zij niet boven maar naast maatschappelijke organisaties willen staan. Organisaties weten zelf het beste hoe hun buurthuis functioneert, is de redenering. Bovendien zou meer controle leiden tot meer papierwerk, en zou het mogelijk een perverse prikkel creëren

waarbij organisaties zich meer gaan richten op specifieke indicatoren dan op bredere doelen.¹⁴⁵ Het is mogelijk dat de balans in de toekomst iets meer richting controle gaat – die wens wordt in meerdere interviews (voorzichtig) uitgesproken – maar in de huidige situatie speelt vertrouwen een grote rol.¹⁴⁶

Een subsidierelatie die is gebaseerd op vertrouwen hoeft *an sich* niet te leiden tot onvolledige informatie. Maar zo'n relatie veronderstelt dat maatschappelijke organisaties een volledig beeld kunnen en willen geven van toegankelijkheid - en dat de gemeente dit beeld kan en wil verkrijgen. Als daar niet aan wordt voldaan, zal de gemeente informatie missen. Dat brengt ons op de derde factor: de prikkels binnen de subsidierelatie.

Maatschappelijke organisaties hechten veel belang aan toegankelijkheid, en vanuit hun dagelijks werk hebben medewerkers veel informatie over de stand van toegankelijkheid in hun eigen locaties. Maar met de SSB geeft de gemeente organisaties geen prikkel om een volledig, systematisch beeld van toegankelijkheid te creëren. Een van de redenen hiervoor is dat er geen geld beschikbaar wordt gesteld voor het verbeteren van toegankelijkheid binnen de SSB (naast de subsidie voor 'reguliere' exploitatie, beheer en programmering). Het uitvoeren van onderzoeken of inventarisaties wordt daarom niet 'beloond', omdat het hoogstens gebreken kan onthullen die (meestal) niet kunnen worden aangepakt. Soms kan de accounthouder "potjes" geld vinden voor bijvoorbeeld een verbouwing, maar dat is niet altijd het geval.¹⁴⁷ In hoofdstuk 4 gaan we hier uitgebreider op in.

Een tweede prikkel die organisaties ontmoedigt om een volledig beeld te creëren van toegankelijkheid is dat er geen richtlijnen zijn waar dit beeld aan zou moeten voldoen. Dat wil zeggen, welke informatie is nodig of nuttig om toegankelijkheid in kaart te brengen? Organisaties noemen het gebrek aan een richtlijn vanuit de gemeente als beperking.¹⁴⁸

De derde relevante prikkel is dat het niet altijd in het belang is van organisaties om gebrekkige toegankelijkheid te melden. Dit geldt specifiek voor de informatie die zij aanleveren bij de subsidieaanvraag. Wanneer organisaties niet voldoen aan aanvullende verplichtingen, heeft de gemeente de mogelijkheid de subsidie helemaal niet te verlenen.¹⁴⁹ Vanwege deze extreme aard van de aanvullende verplichtingen – toegankelijkheid is een ja/nee-vraag, en bij nee is er het risico dat de hele aanvraag strandt – hebben aanvragers een duidelijke prikkel om "ja" in te vullen. De stand van toegankelijkheid blijft zo buiten zicht.

3.4 Conclusie

Samenvattend zijn de belangrijkste bevindingen in dit hoofdstuk als volgt. De gemeente heeft diverse beleidsinstrumenten die ze in kan zetten om een beeld te krijgen van toegankelijkheid. Een aantal van deze instrumenten zijn in de praktijk echter niet of slechts incidenteel relevant. De SSB is het belangrijkste middel om informatie te verzamelen, maar deze subsidieregeling schiet in dit opzicht tekort. Het beeld dat de gemeente heeft van (toegankelijkheid in) buurthuizen is daarom onvolledig. Het is moeilijk om te kwalificeren of kwantificeren hoe onvolledig het is, maar we merken in ieder geval op dat er weinig is gedocumenteerd; vandaar onze eigen inventarisatie in het vorige hoofdstuk. En we merken

¹⁴⁵ Het onderzoek van de maatschappelijke organisatie dat we hierboven beschreven is daardoor de uitzondering, niet de regel.

¹⁴⁶ Betrokken ambtenaren benadrukken het belang van maatwerk: een verplichting waar niet aan wordt voldaan is niet automatisch een afwijzingsgrond. Maar "in principe" is dit wel het uitgangspunt.

op dat incidentele onderzoeken leidden tot uitkomsten die daarvóór nog niet bekend waren bij de gemeente.

Verschillende factoren dragen bij aan het onvolledige beeld. Specifieker gaat het om een subsidierelatie die – vanuit de gemeente – is gebaseerd op veel vertrouwen richting maatschappelijke organisaties, met bovendien veel verschillen in hoe die relatie wordt ingevuld tussen en binnen stadsdelen.ⁿⁿⁿ Door deze combinatie is het persoonsafhankelijk of en hoe de door de gemeente vereiste toegankelijkheid wordt nagegaan en vastgelegd. Daarnaast geeft de gemeente de organisaties geen prikkels (de middelen, richtlijnen of belangen) om toegankelijkheid zelf op een systematische en realistische manier in kaart te brengen en te rapporteren. Zo blijft de stand van toegankelijkheid vaak een vraagteken.

Deze bevindingen komen op een aantal punten niet overeen met de gemeentelijke visie op contractmanagement die we aan het begin van het hoofdstuk bespraken. Er zijn geen duidelijke criteria om toegankelijkheid te beoordelen, de monitoring gebeurt niet op een eenduidige manier, en de informatie die hiervoor wordt gebruikt is niet volledig. Volgens deze criteria is er dus geen sprake van effectief contractmanagement op de huidige subsidierelatie.

4 Welke instrumenten zet de gemeente in om buurthuizen toegankelijk te maken en hoe werken deze?

In het vorige hoofdstuk hebben we besproken wat de gemeente doet om een beeld te krijgen van de toegankelijkheid van buurthuizen. In dit hoofdstuk nemen we de volgende stap door te analyseren wat de gemeente doet om toegankelijkheid te vergroten. Dat wil zeggen, we gaan van *zicht* op toegankelijkheid naar *werken* aan toegankelijkheid.

Er zit overlap tussen deze onderwerpen, ten eerste omdat goed zicht belangrijk is om effectief te werken aan toegankelijkheid, en ten tweede omdat de Subsidieregeling Sociale basis voor beide taken wordt gebruikt. Vanwege deze overlap zullen we op sommige plekken terugverwijzen naar hoofdstuk 3. We zullen soms ook terugverwijzen naar hoofdstuk 2, omdat de mate van toegankelijkheid laat zien in hoeverre het doel van toegankelijkheid daadwerkelijk wordt bereikt. Dit geeft ons dus inzicht in de werking van verschillende beleidsinstrumenten.

In dit hoofdstuk houden we dezelfde structuur aan als in hoofdstuk 3. Dat wil zeggen, we geven eerst inzicht in de bedoelde werking van relevante instrumenten; daarna lichten we toe hoe zij in de praktijk worden toegepast. Het verschil ten opzichte van hoofdstuk 3 is dat we deze thema's - papier versus praktijk - afzonderlijk behandelen per instrument. Het gaat namelijk om beleidsinstrumenten die soms sterk van elkaar verschillen en die verschillende dimensies van toegankelijkheid beïnvloeden. We kunnen hierbij een indeling maken tussen instrumenten voor bestaande buurthuizen en voor nieuwe buurthuizen.

Tabel 4.1 laat zien welke beleidsinstrumenten we in dit hoofdstuk zullen bespreken voor bestaande buurthuizen (paragrafen 4.1 tot en met 4.5) en nieuwbouw (paragrafen 4.6 tot en met 4.8). We hebben deze instrumenten geselecteerd op basis van onze interviews en

ⁿⁿⁿ Een relatie gebaseerd op vertrouwen is op zichzelf geen probleem. Gecombineerd met de grote persoonsafhankelijkheid vinden we dit echter wel risicovol, zoals toegelicht.

analyse van beleidsdocumenten. Het gaat om instrumenten die direct raken aan het bestaan en functioneren van buurthuizen, en die op gemeentelijk niveau worden vastgesteld.

Tabel 4.1 - Relevante beleidsinstrumenten voor de toegankelijkheid van buurthuizen

Bestaande buurthuizen	Nieuwe buurthuizen
Subsidieregeling sociale basis (4.1)	Referentienormen (4.6)
Subsidieregeling Bewoners- en Maatschappelijke initiatieven (4.2)	Strategisch Huisvestingsplan (4.7)
(Subsidie)regeling toegankelijkheid (4.3)	Richtlijnen Programma van Eisen (4.8)
Overige gelden (4.4)	
Maatschappelijke huur (4.5)	

4.1 Subsidieregeling sociale basis

De toegankelijkheid van bestaande buurthuizen kan worden beïnvloed door verschillende subsidieregelingen van de gemeente. Een overzicht hiervan staat in tabel 4.2, waarin is weergegeven hoeveel subsidie er jaarlijks binnen elke regeling wordt uitgekeerd. Deze regelingen zijn verschillend van aard: sommige zijn er alleen voor de sociale basis en andere ook voor andere beleidsterreinen, zoals in de tabel is aangegeven. In beide gevallen zijn de bedragen niet specifiek voor buurthuizen. Het bedrag voor overige gelden (€ 2,1 - 4,0 miljoen) is daarnaast een grove schatting, zoals we toelichten in paragraaf 4.5. Ondanks deze kanttekeningen geven de cijfers echter een goede indruk van het belang van elke regeling. We gaan hieronder dieper in op elke subsidieregeling, te beginnen met de Subsidieregeling sociale basis.

Tabel 4.2 - Jaarlijkse subsidie per subsidieregeling^{ooo150}

Regeling	Beleidssterrein(en)	Jaarlijkse subsidie (x € 1 mln.)
Subsidieregeling sociale basis	Sociale basis	€ 110,9
Overige gelden	Sociale basis	€ 2,1 - 4,0
Maatschappelijke initiatieven	Alle	€ 3,6
Bewonersinitiatieven	Alle	€ 2,3
Integrale Maatschappelijke initiatieven	Alle	€ 1,9
Toegankelijkheid	Alle	€ 0,3

^{ooo} Voor de meeste regelingen gelden de bedragen voor 2024. De uitzondering is de subsidieregeling toegankelijkheid, waar het bedrag voor 2025 is gebruikt omdat deze regeling in 2024 niet werd ingezet. En voor de Regeling Integrale Maatschappelijke Initiatieven is het gemiddelde tussen 2021 en 2024 gebruikt, omdat het jaarlijkse bedrag sterk fluctueert, tussen € 3,7 miljoen (2023) en € 0,3 miljoen (2024).

Hoe is het instrument bedoeld?

De Subsidieregeling sociale basis (hierna: SSB) is een subsidieregeling die in elk stadsdeel van Amsterdam wordt uitgevoerd.^{ppp} Binnen de SSB kunnen maatschappelijke organisaties onder andere subsidie aanvragen voor het beheren (of 'exploiteren') van buurthuizen en voor het organiseren van activiteiten in buurthuizen. Het is daarmee de belangrijkste bron van financiering voor bestaande buurthuizen.^{qqq} De regeling bestaat sinds 2015 en heeft verschillende benamingen gehad.^{rrr}

Organisaties die buurthuizen willen beheren en/of daar activiteiten willen organiseren kunnen een aanvraag indienen voor de SSB binnen elk stadsdeel. Zoals we in hoofdstuk 3 omschreven, worden deze aanvragen beoordeeld door accounthouders (eventueel in overleg met hun teammanagers). Dit zijn medewerkers van de stadsdelen die ook het aanspreekpunt zijn voor de organisaties wanneer er subsidie wordt verstrekt.¹⁵¹

Organisaties die actief zijn in meerdere stadsdelen hebben een deelaccounthouder en een overall accounthouder. De deelaccounthouder heeft contact met medewerkers van organisaties over de uitvoering en beargumenteert op stadsdeelniveau de keuze om een subsidieaanvraag goed te keuren of te weigeren. De overall accounthouder heeft overzicht over het aanbod van de betreffende organisatie in alle stadsdelen waarin deze organisatie actief is en stelt de subsidiebeschikking op.¹⁵²

Bij het beoordelen van subsidieaanvragen maken accounthouders gebruik van het geldende beleidskader en de Gebiedsgerichte Opgaven Sociaal (GOS, voorheen de gebiedsgerichte uitwerking).¹⁵³ Het beleidskader omschrijft de doelen voor de sociale basis, terwijl de GOS per gebied omschrijft wat de opgave en benodigde focus is over de hele breedte van het sociaal domein.¹⁵⁴

De algemene subsidieplafonds per stadsdeel worden vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders, na overleg met de stadsdelen. Dit gebeurt op basis van een verdeelsleutel, waarin onder andere staat dat er meer subsidie gaat naar stadsdelen met meer inwoners, meer ouderen, meer jongeren en meer kwetsbare huishoudens. Elk stadsdeel beslist vervolgens hoe hun subsidieplafond wordt verdeeld, bijvoorbeeld door een deelplafond vast te stellen voor zowel jeugd als volwassenen en door - binnen deze categorieën - subsidies te verdelen tussen aanvragen van maatschappelijke organisaties.¹⁵⁵

Toegankelijkheid is in alle jaren expliciet en impliciet onderdeel van de SSB. Het is een expliciet onderdeel door de aanvullende verplichtingen van de subsidieregeling, waar onder andere bereikbaarheid, fysieke toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid en toegankelijke informatie onder vallen.^{sss} Organisaties die subsidie aanvragen, worden geacht om aan deze verplichtingen te voldoen (zie hiervoor ook hoofdstuk 3).

^{ppp} We spreken over de *Subsidieregeling sociale basis* omdat we in dit onderzoek met name terugkijken naar de jaren 2024 en eerder. Per 1 januari 2025 is de *Subsidieverordening sociale basis* van kracht.

^{qqq} De subsidieregeling - die tot 2025 jaarlijks aangevraagd moest worden - is per 1 januari 2025 vervallen. De *Subsidieverordening sociale basis 2025-2030* is vastgesteld door het stadsbestuur. Deze biedt de mogelijkheid om (in ieder geval voor Huizen van de Wijk) meerjarig subsidie aan te vragen. Onderstaande beschrijving omvat de bedoelde werking van zowel de subsidieregeling als de huidige subsidieverordening.

^{rrr} *Subsidieregeling basisvoorzieningen in de stadsdelen (2016 tot en met 2019)*, *Subsidieregeling sociale basis Amsterdam (2020 tot en met 2024)* en *Subsidieverordening sociale basis Amsterdam (per januari 2025)*.

^{sss} De formulering van de aanvullende verplichtingen wijzigt licht wanneer we de vastgestelde subsidieregelingen van jaar tot jaar vergelijken. Tegelijkertijd zijn de hier genoemde vormen van toegankelijkheid wel een constante factor in de aanvullende verplichtingen.

Impliciet is het hele bestaan van de SSB gerelateerd aan toegankelijkheid. Dat wil zeggen, de SSB is bedoeld om een breed aanbod van activiteiten te financieren op diverse plekken in de stad. Het is daarmee, in ieder geval op papier, een belangrijk instrument om het bestaan van buurthuizen mogelijk te maken. Dit raakt aan veel vormen van toegankelijkheid, inclusief de meest basale (zoals aanwezigheid en openingstijden).

Hoe werkt het in de praktijk?

SSB in financieel opzicht belangrijkste subsidieregeling voor buurthuizen

De SSB is een belangrijk instrument, wat blijkt uit de totale bedragen die worden verleend binnen de subsidieregeling. In 2021 is er € 88,2 miljoen subsidie verleend in heel Amsterdam, stijgend naar € 110,9 miljoen voor 2024 (zie ook tabel 4.2 hierboven).^{ttt156} In deze periode werd ongeveer 80% van de aangevraagde subsidies verleend.¹⁵⁷

Hoeveel subsidie er binnen de SSB wordt verleend voor alleen buurthuizen is moeilijk vast te stellen, zowel voor de ambtelijke organisatie als voor onszelf. Dat komt deels doordat veel organisaties één aanvraag indienen waaronder naast het beheer van buurthuizen ook andere activiteiten vallen.¹⁵⁸ Er worden waarschijnlijk tientallen miljoenen euro's verleend aan buurthuizen binnen de SSB.^{uuu} Het is daarmee - in financieel opzicht - veruit de belangrijkste subsidieregeling voor buurthuizen (zie ook tabel 4.2 hierboven).

SSB in brede zin van belang voor toegankelijkheid

De SSB draagt in brede zin bij aan de toegankelijkheid van buurthuizen. Zoals hierboven al benoemd, maakt deze subsidie het voor maatschappelijke organisaties en bewoners namelijk mogelijk om een groot aantal buurthuizen te beheren. Als we dit terugvoeren tot specifieke vormen van toegankelijkheid zijn vooral de aanwezigheid, openingstijden, betaalbaarheid en sociale toegankelijkheid hier belangrijk. Dat wil zeggen, de SSB zorgt ervoor dat buurthuizen aanwezig en open zijn, dat buurthuizen betaalbaar zijn (omdat de inkomsten uit consumpties, activiteiten en huur niet kostendekkend hoeven te zijn) en dat ze sociaal toegankelijker zijn (doordat er medewerkers en activiteiten van betaald kunnen worden).¹⁵⁹

Omgang met en inrichting van SSB belemmerend in borgen toegankelijkheid

De mate waarin de SSB toegankelijkheid bevordert, is tegelijkertijd te beperkt om buurthuizen geheel toegankelijk te maken, zoals we hebben gezien in hoofdstuk 2. Met andere woorden, ondanks de subsidie zijn er tekortkomingen op bijna elk vlak van toegankelijkheid. Hoe kan dit, ondanks dat toegankelijkheid impliciet en expliciet onderdeel is van de SSB?

Uit interviews en onze analyse in eerdere hoofdstukken komen vier verklaringen naar voren: (1) de gemeente heeft beperkt zicht op de mate van toegankelijkheid, (2) de aanpak van de gemeente is persoonsafhankelijk, (3) de gemeente heeft geen specifieke eisen qua

^{ttt} We kijken hier niet verder terug dan 2021, om twee redenen: het onderscheid tussen jeugd en volwassenen was daarvoor minder duidelijk, en in sommige stadsdelen zijn eerdere subsidieplafonds niet terug te vinden.

^{uuu} Een voorzichtige schatting van het bedrag kunnen we baseren op het feit dat er in sommige jaren en sommige stadsdelen aparte subsidieplafonds zijn opgesteld voor de post "Huizen van de Wijk/accommodaties", zoals in Nieuw-West in 2018. Binnen het deelplafond voor volwassenen ging 56% naar die post. Als we dezelfde verhouding aannemen voor andere jaren en andere stadsdelen komen we uit op een geschat subsidieplafond van ongeveer € 39 miljoen voor buurthuizen in 2024. Dit is een zeer grove schatting die bedoeld is om een orde van grootte weer te geven.

toegankelijkheid waaraan organisaties moeten voldoen, en (4) er is binnen de SSB geen geld voor verbeteringen van toegankelijkheid, buiten de reguliere subsidiestroom. Deze factoren sluiten grotendeels aan op onze analyse in hoofdstuk 3. We lichten ze hieronder kort toe.

Ten eerste zagen we in hoofdstuk 3 dat de gemeente beperkt zicht heeft op de mate van toegankelijkheid. In onze inventarisatie van de stand van zaken (hoofdstuk 2) kwam we veel beperkingen tegen waar relatief eenvoudig een oplossing voor te bedenken lijkt, bijvoorbeeld op het gebied van informatie-toegankelijkheid.^{www} Zonder heldere en volledige kennis van deze beperkingen is het echter moeilijk om te weten waar (extra) middelen voor moeten worden ingezet en waar juist niet. Slecht zicht op toegankelijkheid belemmert dus effectief werken aan toegankelijkheid.

Ten tweede is de aanpak van de gemeente niet consistent; deze is afhankelijk van de specifieke persoon die namens de gemeente handelt (vaak de accounthouder). Het accountmanagement is mensenwerk en dat leidt bijna per definitie tot verschillen in hoe het werk wordt uitgevoerd. Tegelijkertijd zien we ook dat verschillen (een onbedoelde) invloed kunnen hebben op de door de gemeente beoogde toegankelijkheid. Zo zijn er verschillen tussen accounthouders in hoe zij omgaan met maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld in de aard en frequentie van het contact en de nadruk die zij daarin leggen op toegankelijkheid. Sommige accounthouders hechten veel waarde aan toegankelijkheid en werken er actief aan om dit te bevorderen, bijvoorbeeld door hier extra geld voor vrij te maken of er vereisten over te formuleren in een subsidiebeschikking. Anderen doen dit veel minder.¹⁶⁰ Vooral in dit laatste geval is de SSB in de praktijk niet voldoende om toegankelijkheid te waarborgen.

Een derde factor ligt in het verlengde hiervan: de gemeente stelt geen specifieke eisen op het gebied van toegankelijkheid aan organisaties die subsidie aanvragen. Er is dus geen verdere invulling van de aanvullende verplichtingen die we in paragraaf 4.1 noemden.¹⁶¹ Dit maakt het voor de gemeente moeilijker om te bepalen en in te grijpen wanneer de toegankelijkheid tekortschiet.¹⁶² Minstens zo belangrijk is dat organisaties hierdoor niet weten waaraan zij precies moeten voldoen. Om deze reden spreken verschillende organisaties een voorkeur uit voor specifiekere eisen vanuit de stadsdelen.¹⁶³ Zo zouden zij, in hun inschatting, gericht aan toegankelijkheid kunnen werken.

Ten slotte wordt er binnen de SSB geen geld toegekend voor het gericht verbeteren van toegankelijkheid. De SSB bevordert dus toegankelijkheid voor zover dit binnen de reguliere beheer- en programma-activiteiten valt die worden gesubsidieerd.^{www} Andere ingrepen, vaak eenmalig, zijn echter moeilijk te financieren via de SSB.^{xxx} Een voorbeeld hiervan zijn verbeteringen van de fysieke toegankelijkheid of de herkenbaarheid.^{yyy}¹⁶⁴ Dit beperkt

^{www} Denk aan het kenbaar maken van openingstijden en van informatie over de fysieke toegankelijkheid van locaties.

^{www} De ambtelijke organisatie geeft aan dat alles wat buiten activiteiten om gefinancierd wordt, rechtstreeks ten koste gaat van de activiteiten. Dit vormt een dilemma. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

^{xxx} De subsidie mag niet besteed worden aan fysieke aanpassingen die een investering zijn (ten behoeve van toegankelijkheid). Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

^{yyy} In sommige gevallen is er geld over aan het eind van het jaar of zijn er overige geldstromen die voor eenmalige ingrepen kunnen worden gebruikt. Deze bespreken we in paragrafen 4.3 en 4.4.

maatschappelijke organisaties in hun mogelijkheid om de toegankelijkheid van hun buurthuizen te verbeteren.^{zzz}

Daarnaast creëren de aanvullende verplichtingen een dilemma voor accounthouders. Als zij merken dat een buurthuis niet voldoet aan de aanvullende verplichtingen rondom toegankelijkheid zouden zij in theorie de subsidieaanvraag moeten weigeren. Dit is echter een harde sanctie, en het sluiten van een buurthuis zou de toegankelijkheid al helemaal niet ten goede komen, zo redeneren zij. Accounthouders geven daarom aan dat zij de aanvraag in deze gevallen vaak toch goedkeuren, en dat zij proberen om daarna op verbetering aan te sturen, bijvoorbeeld via incidentele gelden (zie paragraaf 4.4).¹⁶⁵ Deze afweging volgt uit het feit dat er binnen de SSB geen middelen zijn om toegankelijkheid te verbeteren, buiten de subsidie voor reguliere activiteiten. Zonder deze middelen is er namelijk alleen een keuze tussen de subsidieaanvraag weigeren of (deels) goedkeuren; gericht kan de subsidie niet worden ingezet om toegankelijkheid te verbeteren.

Deelconclusie

Samengevat is de Subsidieregeling sociale basis een cruciaal beleidsinstrument dat basale vormen van toegankelijkheid bevordert. Om verschillende redenen is er vanuit de SSB echter niet genoeg mogelijk om toegankelijkheid te waarborgen. Dit komt door een gebrek aan zicht op toegankelijkheid bij de gemeente, een persoonsafhankelijke aanpak, een gebrek aan specifieke eisen en een gebrek aan middelen voor (eenmalige) verbeteringen van toegankelijkheid. Sommige van deze tekortkomingen - in het bijzonder de laatste - worden mogelijk echter gecompenseerd door andere geldstromen. We bespreken daarom nu overige subsidieregelingen die relevant zijn voor buurthuizen.

4.2 Subsidieregelingen Bewoners- en Maatschappelijke initiatieven

Om initiatieven van bewoners en maatschappelijke organisaties te ondersteunen verstrekt(e) de gemeente verschillende subsidies.^{aaaa} Het gaat om de Subsidieregeling Bewonersinitiatieven (hierna: BI), de Subsidieregeling Maatschappelijke initiatieven (hierna: MI) en de Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief (hierna: RIMI). Met de BI, MI en RIMI kan subsidie worden aangevraagd voor activiteiten in buurthuizen. Zoals al kort besproken in paragrafen 1.4 en 2.9 kunnen deze activiteiten een (grote) aanvulling vormen op activiteiten die worden georganiseerd door de beheerende organisaties. Vanwege het gedeelde doel van deze regelingen bespreken we ze hier gezamenlijk.

Hoe is het instrument bedoeld?

Subsidieregeling Bewonersinitiatieven (BI)

De BI ondersteunt kleine initiatieven van bewoners. Het gaat om activiteiten die bijdragen aan de opgaven in de buurt zoals geformuleerd in de gebiedsagenda's en het beleidskader sociale basis, of om activiteiten die een bijdrage leveren aan het realiseren van sociale of

^{zzz} De ambtelijke organisatie geeft aan dat organisaties sociale toegankelijkheid kunnen vergroten zonder middelen, bijvoorbeeld door middel van betere samenwerking tussen zorg- en welzijnspartijen. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

^{aaaa} Het belang van deze initiatieven wordt onder andere benoemd in: Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-2018*, 15 maart 2016; Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader Samen vooruit 2020 - 2023*, 29 mei 2019.

fysieke doelstellingen in Amsterdam. Een voorwaarde voor de subsidie is verder dat de activiteit nog niet wordt aangeboden door bestaande organisaties.

De BI wordt binnen elk stadsdeel verstrekt.¹⁶⁶ De algemene subsidieplafonds en het maximale bedrag per aanvraag worden dus per stadsdeel bepaald, en de aanvragen worden door de stadsdelen beoordeeld. Daarnaast is het in de stadsdelen Noord en Zuid mogelijk om tot € 500 subsidie aan te vragen via de welzijnsorganisaties die buurthuizen beheren. In Nieuw-West loopt het hele budget voor bewonersinitiatieven via de welzijnsorganisatie. Er is daar geen subsidieregeling vastgesteld. De welzijnsorganisatie heeft samen met groepen wijkbewoners regels opgesteld voor het beoordelen van aanvragen.¹⁶⁷

Maatschappelijke initiatieven (MI)

In vergelijking met de BI ondersteunt de MI iets grotere initiatieven. Het doel van de MI is het stimuleren en faciliteren van samenwerkingsverbanden van bewoners, ondernemers of maatschappelijke organisaties die het heft in handen nemen om een maatschappelijk doel na te streven en daarbij zelf de activiteiten uitvoeren. Ook hierbij hoort het te gaan om activiteiten die nog niet worden aangeboden door bestaande organisaties.

Subsidies voor MI worden in de meeste stadsdelen verstrekt; alleen Centrum en Nieuw-West hebben deze regeling niet.¹⁶⁸ In Noord wordt de subsidieregeling MI ook gebruikt om bewoners of maatschappelijke organisaties te faciliteren die zelf een sociale accommodatie willen beheren (zelfbeheer buurthuizen).

Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief (RIMI)

Ten slotte subsidieerde de RIMI veelal initiatieven die nog iets groter zijn dan waar de MI voor bedoeld is.¹⁶⁹ De RIMI verschilde daarnaast van de BI en MI doordat deze expliciet was bedoeld voor initiatieven die tegelijkertijd aan meerdere doelstellingen bijdroegen, bijvoorbeeld door banen te scheppen en burens bij elkaar te brengen. De RIMI verschilde ook van de andere regelingen doordat het stadsbreed werd georganiseerd. Vanaf 2025 is de RIMI beëindigd.¹⁷⁰

Hoe werkt het in de praktijk?

In hoeverre wordt toegankelijkheid gestimuleerd door de BI, MI en RIMI? Dit hangt ten eerste af van hoe vaak deze regelingen in de praktijk worden ingezet. Met hun inzet kunnen de activiteiten en informatie van buurthuizen namelijk worden aangevuld. Ten tweede maakt het uit hoe toegankelijkheid wordt bevorderd binnen activiteiten wanneer de BI, MI of RIMI wordt ingezet. Met andere woorden, welke subsidievoorwaarden er worden gesteld rondom toegankelijkheid. We bespreken de inzet en de subsidievoorwaarden van deze regelingen hieronder.

Inzet

Om inzicht te krijgen in de inzet van de BI, MI en RIMI presenteren we allereerst enkele overkoepelende statistieken van elke regeling in tabel 4.3, op basis van gegevens uit het subsidieregister. De cijfers gaan over alle gesubsidieerde activiteiten; deze vinden niet per se plaats in buurthuizen. In de tabel zien we dat de BI bestaat uit veel kleine subsidies. Bij de MI gaat het om grotere bedragen per initiatief (voor een kleiner aantal initiatieven), en voor de RIMI geldt dit nog sterker. Daarnaast wordt de BI meestal verstrekt aan particulieren - zoals de naam van de regeling al suggereert - terwijl MI en RIMI meestal worden verleend aan maatschappelijke organisaties.

Tabel 4.3 - Statistieken BI, MI en RIMI, 2021-2024^{bbbb171}

Regeling	Initiatieven ondersteund	Mediane subsidie	Verleend aan particulieren
Bewonersinitiatieven	2.004	€ 3.000	65%
Maatschappelijke initiatieven	457	€ 10.000	19%
Integrale Maatschappelijke initiatieven	144	€ 47.875	18%

MI en RIMI beperkt ingezet in buurthuizen

Vanuit de MI worden de huur en beheerkosten van een aantal zelfbeheer buurthuizen in stadsdeel Noord vergoed, zoals al benoemd in de paragraaf Hoe is het instrument bedoeld?. Een telling in het subsidieregister suggereert dat er per jaar ongeveer € 580.000 aan dit doel wordt besteed (tussen 2021 en 2024). In andere stadsdelen worden de kosten voor huur en beheer (van buurthuizen die niet in zelfbeheer zijn) geheel betaald via de SSB.^{cccc}

De MI en RIMI worden ook gebruikt voor andere buurthuizen. Dit blijkt als we alle verleende subsidies optellen die via de projectnaam en/of aanvrager zijn te herleiden naar buurthuizen. Daarmee komen we uit op ongeveer € 62.000 per jaar vanuit de MI (met uitzondering van de zelfbeheer buurthuizen in Noord dus) en ongeveer € 154.000 vanuit de RIMI. De MI is bijvoorbeeld gebruikt voor een buurtkrant of voor grotere activiteiten (zoals een "repair café"). De RIMI wordt onder andere gebruikt door BOOST, een buurtkamer die zich in het bijzonder richt op vluchtelingen.

Op basis van de informatie uit het subsidieregister over de gesubsidieerde initiatieven is het aannemelijk dat deze subsidies bijdragen aan de toegankelijkheid van buurthuizen, in het bijzonder de informatietoegankelijkheid en de sociale toegankelijkheid. Tegelijkertijd is de relevantie van de subsidie MI en RIMI beperkt, met uitzondering van de rol van de eerste regeling bij zelfbeheer buurthuizen. Dit blijkt uit de beperkte bedragen die er vanuit deze regelingen naar buurthuizen gaan. Het blijkt ook uit het beperkte aantal initiatieven dat wordt ondersteund. Vanuit de RIMI gaat het bijvoorbeeld om 2 à 3 projecten per jaar bij buurthuizen. En de beperkte relevantie wordt weerspiegeld in interviews, waar slechts één maatschappelijke organisatie deze regeling noemde.^{dddd172173} Voor sommige buurthuizen lijken de MI en RIMI dus belangrijk te zijn, specifiek wanneer locaties - zoals BOOST - voldoen aan de subsidievoorwaarden. Maar in veruit de meeste locaties worden deze regelingen simpelweg niet gebruikt.

Naast hun beperkte inzet hebben de MI en RIMI ook beperkingen op het gebied van ruimte voor maatschappelijke initiatieven. Veel van deze initiatieven kampen met een gebrek aan ruimte.¹⁷⁴ Een gemeentelijke analyse wijst erop dat de gemeente de vraag naar ruimte vergroot door subsidieregelingen op te zetten die niet gekoppeld zijn aan een locatie.¹⁷⁵ De aanname van de gemeente is dat maatschappelijke initiatieven onder andere in buurthuizen

^{bbbb} Cijfers gaan over alle subsidies die zijn verleend binnen de BI, MI en RIMI van 2021 tot en met 2024. De mediane subsidie verwijst naar het bedrag waar de helft van de verleende subsidies onder ligt en de helft boven. Dit is in plaats van het gemiddelde weergegeven, omdat een aantal hoge uitschieters (tot € 200.000) anders een enigszins misleidend beeld zouden geven.

^{cccc} In Noord wordt niet per se meer subsidie verstrekt dan in andere stadsdelen, maar de subsidie komt deels uit een andere regeling.

^{dddd} In alle interviews met maatschappelijke organisaties stelden we open vragen over de relevante beleidsinstrumenten van de gemeente op het gebied van toegankelijkheid.

kunnen plaatsvinden, maar zoals we hierboven hebben gezien, gebeurt dit niet op grote schaal. Kortom, er bestaat een kloof tussen de beschikbare ruimte en de behoefte aan ruimte van maatschappelijke initiatieven.

Zelf verklaart de gemeente deze kloof vanuit de beperkte sociale toegankelijkheid van buurthuizen: "Initiatieven geven aan dat de context van een basisvoorziening (Huis van de Wijk, buurtkamer) niet altijd aansluit sluit [sic] bij de uitstraling die zij als initiatieven zoeken en nodig hebben."¹⁷⁶ Dit ligt mogelijk in het verlengde van onze analyse in paragraaf 2.9. Daar merkten we op dat buurthuizen door hun focus op kwetsbare Amsterdammers ook groepen afschrikken.

BI breed ingezet voor activiteiten, maar niet voor iedereen makkelijk hanteerbaar

In tegenstelling tot de MI en RIMI wordt de BI wel veelvuldig gebruikt in buurthuizen; van alle activiteiten in buurthuizen die door bewoners worden georganiseerd, wordt een aanzienlijk deel ondersteund door de subsidie BI. Grote maatschappelijke organisaties schatten in dat het gaat om 35-40% (West) of ruim de helft (Noord, Nieuw-West) van bewonersactiviteiten in Huizen van de Wijk die zij beheren.^{eeee} Dit zorgt voor een breed aanbod aan activiteiten dat door bewoners zelf wordt vormgegeven.

Tegelijkertijd heeft de BI in de praktijk ook een aantal beperkingen. De eerste daarvan is het gebrek aan kennis en helderheid over de subsidie. Veel bewoners weten niet dat activiteiten gesubsidieerd kunnen worden. Dit wordt door meerdere maatschappelijke organisaties genoemd als reden dat een aanzienlijk deel van bewonersactiviteiten niet wordt gesubsidieerd.¹⁷⁷ Ook kan er snel verwarring ontstaan vanwege de verschillende geldstromen voor vergelijkbare doelen (zoals de BI, MI, RIMI, het buurtbudget en het sociaal weefsel).^{ffff178} De verschillen tussen stadsdelen maken het extra moeilijk om een overzicht te krijgen, zeker wanneer deze niet helder zijn aangegeven. Zo geeft de website van de gemeente aan dat kleine bewonersinitiatieven in stadsdeel Zuid en Noord aangevraagd kunnen worden via een aantal maatschappelijke organisaties. Op de pagina voor stadsdeel Oost staat dit niet, terwijl dit in Oost ook mogelijk is.¹⁷⁹

Een tweede beperking van de BI is dat het organiseren van activiteiten en het aanvragen van subsidie vaardigheden vereisen die niet alle Amsterdammers bezitten. Stadsdelen en maatschappelijke organisaties proberen dit proces zo laagdrempelig mogelijk te maken, maar voor sommige bewoners blijft dit een barrière.¹⁸⁰

Ten derde geven maatschappelijke organisaties aan dat activiteiten van bewoners niet altijd sociaal toegankelijk zijn voor kwetsbare bewoners. Volgens één organisatie is dit zelfs "zelden tot nooit" het geval, terwijl "deze meer kwetsbare doelgroepen [...] meer en meer afhankelijk [worden] van het algemene aanbod in de Huizen van de Wijk".¹⁸¹ De reden hiervoor is dat bewoners vaak niet de capaciteit hebben om kwetsbare groepen te organiseren of begeleiden.

Subsidievoorwaarden

In hoeverre wordt toegankelijkheid gestimuleerd door de subsidievoorwaarden voor bewoners- en maatschappelijke initiatieven? We bespreken dit achtereenvolgens voor de MI,

^{eeee} Uit het subsidieregister kunnen we moeilijk afleiden welk deel van de bewonersinitiatieven in buurthuizen plaatsvindt, omdat de omschrijvingen van de projecten hiervoor vaak te weinig informatie bevatten. We baseren ons daarom op inschattingen van maatschappelijke organisaties.

^{ffff} In stadsdeel West moet een deel van de subsidie voor bewonersinitiatieven worden aangevraagd bij de Subsidieregeling Buurtbudgetten. Dit zorgt voor nog meer onduidelijkheid, ook bij de medewerkers van maatschappelijke organisaties. Bron: E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 15 april 2025.

RIMI en BI, waarbij we korter ingaan op de eerste twee vanwege hun beperkte inzet in buurthuizen.

MI en RIMI: vereisten voor fysieke en informatietoegankelijkheid, niet voor sociale toegankelijkheid

In de MI is door alle stadsdelen een aanvullende verplichting opgenomen over fysieke toegankelijkheid. Het artikel hierover luidt: "Accommodaties waar de activiteiten plaatsvinden moeten bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar zijn voor mensen met een lichamelijke beperking."¹⁸² Ook hebben alle stadsdelen een verplichting opgenomen om de gesubsidieerde activiteit bekend te maken (informatietoegankelijkheid). Overige vormen van toegankelijkheid worden niet genoemd. Zo heeft de regeling geen vereisten rondom de sociale toegankelijkheid en betaalbaarheid van activiteiten.

De RIMI had grotendeels dezelfde voorwaarden als de MI. Zo had de RIMI dezelfde verplichtingen over fysieke en informatietoegankelijkheid.¹⁸³ Ook hier ontbrak er een verplichting op het gebied van sociale toegankelijkheid, hoewel dit indirect wel aan bod kwam.^{§§§§} De RIMI verschilde echter wel van de MI op het gebied van betaalbaarheid. Dat wil zeggen, een deel van de toegekende subsidie binnen de RIMI kon worden besteed aan de huur van een ruimte.

BI: vereisten voor sociale en informatietoegankelijkheid, niet voor fysieke toegankelijkheid

In de BI stelt geen van de stadsdelen vereisten aan of voorwaarden voor fysieke toegankelijkheid van activiteiten. Volgens de ambtelijke organisatie zijn dergelijke subsidies regelarm, omdat de gemeente ze zo laagdrempelig mogelijk wil maken.¹⁸⁴ Daarnaast is het mogelijk dat de stadsdelen ervan uitgaan dat bewonersinitiatieven voornamelijk plaatsvinden in buurthuizen en dat deze - gezien vanuit de SSB - per definitie toegankelijk zouden moeten zijn. In hoofdstuk 2 hebben we laten zien dat dat in de praktijk niet het geval is. Omdat de stadsdelen geen eisen stellen aan de fysieke toegankelijkheid van bewonersinitiatieven, is het aan de initiatiefnemers zelf om daar al dan niet rekening mee te houden.¹⁸⁵

Op het gebied van informatietoegankelijkheid geldt in de BI de voorwaarde dat activiteiten bekend gemaakt moeten worden, net als in de MI en RIMI.

Binnen de BI zien we bij drie stadsdelen vereisten die te maken hebben met sociale toegankelijkheid. Hierbij gaat het om een voorwaarde in Zuid (een initiatief mag geen religieus of politiek karakter hebben) en weigeringsgronden in Centrum en Noord (het stadsdeelbestuur kan een aanvraag weigeren indien het initiatief geen open karakter heeft, niet voor iedereen vrij toegankelijk is of enkel op de eigen doelgroep gericht is). In Nieuw-West wordt er bij het beoordelen van aanvragen door de welzijnsorganisatie ook gelet op sociale toegankelijkheid.¹⁸⁶

Een weigeringsgrond in de BI die in alle stadsdelen wordt gehanteerd, is dat het bestuur een subsidieaanvraag mag weigeren als naar het oordeel van het bestuur niet kan worden aangetoond dat er voldoende draagvlak is in de buurt. Deze weigeringsgrond vinden we begrijpelijk vanuit de doelstellingen dat activiteiten moeten bijdragen aan sociale cohesie in de buurt. We zien echter het risico dat een subsidieaanvraag alleen wordt gehonoreerd wanneer het bewonersinitiatief past in datgene waar een grote groep in de buurt zich in kan vinden. Hierdoor bestaat het risico dat initiatieven van minderheidsgroepen kunnen worden uitgesloten en niet iedereen zich welkom voelt.

^{§§§§} De RIMI stelde dat een initiatief moest bijdragen aan de versterking van sociale cohesie door actieve betrokkenheid van Amsterdammers, en een initiatiefnemer moest via een "Social Handprint profiel" zichtbaar maken aan welke doelen een bijdrage werd geleverd met de activiteit.

Ten slotte zijn er rondom betaalbaarheid van bewonersinitiatieven ook verschillen tussen stadsdelen, zoals we al omschreven in paragraaf 2.6.¹⁸⁷ Zo wordt in Oost expliciet benoemd dat geen subsidie aangevraagd kan worden voor elementen als huisvestingskosten of eten en drinken. In Noord mogen deze elementen wel worden meegenomen in de subsidieaanvraag. We zien het risico dat dit leidt tot ongelijkheid in het aandeel van het toegekende budget dat een aanvrager kan besteden aan de activiteit zelf, en dat deze ongelijkheid wordt bepaald door het stadsdeel waarin de activiteit wordt aangevraagd.¹⁸⁸

Deelconclusie

We trekken drie deelconclusies over de subsidieregelingen voor bewoners- en maatschappelijke initiatieven en in hoeverre de gemeente daarmee toegankelijkheid stimuleert of waarborgt. Ten eerste is vooral de Subsidieregeling Bewonersinitiatieven relevant voor het organiseren van activiteiten in buurthuizen. Maatschappelijke initiatieven vinden niet vaak plaats in buurthuizen, in ieder geval niet degene die gesubsidieerd worden binnen de MI en RIMI.

Ten tweede stimuleert de BI sociale toegankelijkheid, maar er zijn tegelijkertijd verschillende factoren die deze stimulans beperken. Het gaat om de beperkte kennis van en helderheid over de regeling onder bewoners, de vaardigheden die het vereist om gebruik te maken van de subsidie - die niet alle (kwetsbare) Amsterdammers hebben - en het feit dat organisatoren van activiteiten niet altijd sociale toegankelijkheid kunnen waarborgen. Deze tweede en derde beperking sluiten aan op onze constatering in paragraaf 2.9 over sociale toegankelijkheid, namelijk dat niet alle Amsterdammers zijn geholpen met de nadruk op het eigen initiatief van bewoners.

De derde deelconclusie is dat er verschillen bestaan in de subsidievoorwaarden van de BI, MI en RIMI. Deze verschillen zien we tussen de regelingen en - binnen de eerste twee regelingen - tussen de stadsdelen. Dit creëert het risico dat initiatieven verschillen in hun mate van toegankelijkheid, afhankelijk van welk stadsdeel en welke regeling het initiatief subsidieert.

4.3 (Subsidie)regelingen Toegankelijkheid

De gemeente Amsterdam heeft door middel van (subsidie)regelingen^{hhhh} drie keer incidentele middelen vrijgemaakt voor het verbeteren van toegankelijkheid. Het gaat om het Knelpuntenfonds Toegankelijkheid (2017-2018),¹⁸⁹ de subsidieregeling Vergroten Sociale en Fysieke Toegankelijkheid (2019-2022),¹⁹⁰ en de subsidieregeling Vergroten Sociale en Fysieke Toegankelijkheid (2025-2026).¹⁹¹

Hoe is het instrument bedoeld?

Voor deze regelingen waren verschillende bedragen beschikbaar: € 2,5 miljoen per jaar voor het Knelpuntenfonds Toegankelijkheid, € 350.000 per jaar voor de subsidieregeling Vergroten Sociale en Fysieke Toegankelijkheid (2019-2022),ⁱⁱⁱⁱ en € 300.000 per jaar voor de subsidieregeling Vergroten Sociale en Fysieke Toegankelijkheid (2025-2026). Daarnaast verschillen de regelingen qua oorsprong. Zo kwam de eerste er op initiatief van de gemeenteraad, terwijl de tweede tot stand kwam vanuit middelen voor het coalitieakkoord.¹⁹² Tot slot verschillen de regelingen qua doelgroep. Voor de eerste konden

^{hhhh} Het Knelpuntenfonds Toegankelijkheid is geen subsidieregeling, maar is via overboekingen van budgetten naar directies en stadsdelen uitgegeven aan projecten. Bron: Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

ⁱⁱⁱⁱ In totaal was er in deze periode een budget van € 3 miljoen beschikbaar. Daarbinnen was het uitvoeren van de subsidieregeling een van de manieren om te werken aan toegankelijkheid.

alle gemeentelijke diensten, afdelingen en stadsdelen een aanvraag doen, terwijl de tweede en derde bedoeld waren (zijn) voor maatschappelijke organisaties en andere partners in de stad.

De drie regelingen hebben echter met elkaar gemeen dat ze zijn gericht op sociale, fysieke en digitale toegankelijkheid in Amsterdam. De regelingen zijn daarmee ook niet beperkt tot buurthuizen of de sociale basis. Ze zijn elk incidenteel, en dus bedoeld voor eenmalige bijdragen aan sociale, fysieke en digitale toegankelijkheid, zoals een training of een verbouwing.

Hoe werkt het in de praktijk?

In tabel 4.4 staat hoeveel subsidie er verleend is (of wordt) binnen elk van de drie (Subsidie)regelingen Toegankelijkheid, waarbij we voor de tweede regeling onderscheid maken tussen een extern en intern deel. We lichten deze en andere gegevens hieronder toe.

Tabel 4.4 – Regelingen Toegankelijkheid

Regeling	Periode	Totaal verleend (beschikbaar)	Verleend aan buurthuizen
Knelpuntenfonds Toegankelijkheid	2017-2018	€ 5.000.000	€ 187.090 (4% van totaal)
Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid (extern)	2019-2022	€ 623.148	€ 11.109 (2% van totaal)
Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid (intern)	2021-2022	€ 1.285.680	€ 55.000 (4% van totaal)
Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid	2025-2026	(€ 600.000)	Nog niet bekend

Binnen het Knelpuntenfonds Toegankelijkheid is het totaal beschikbare bedrag van € 5 miljoen ook verleend.ⁱⁱⁱⁱ Hiermee is ongeveer 35% van het totale aangevraagde bedrag toegekend. Van de toegekende projecten zijn er acht door stadsdelen aangevraagd voor het verbeteren van toegankelijkheid in buurthuizen, voor een totaalbedrag van € 187.090. Van het totaal verleende bedrag is dus ongeveer 4% naar buurthuizen gegaan.

Binnen de acht projecten zijn er vijf gericht op het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid van een specifieke locatie. Drie projecten waren gericht op een combinatie van sociale en fysieke toegankelijkheid (inclusief trainingen over omgaan met mensen met een beperking) in meerdere locaties.¹⁹³ Deze laatste drie projecten waren gericht op meerdere - niet nader gespecificeerde - locaties in drie stadsdelen (Nieuw-West, West, Zuid). Dit maakt het lastig om te bepalen hoeveel buurthuizen in totaal zijn geholpen met het verbeteren van hun toegankelijkheid door middel van het Knelpuntenfonds.

ⁱⁱⁱⁱ In november 2018 was er € 4.999.260 toegekend aan 59 projecten. Bron: Raadsinformatiebrief *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018 en besteding incidentele middelen toegankelijkheid 2017 en 2018*, 27 november 2018. In de *Voortgangsrapportage 2020* staat dat sinds de *Voortgangsrapportage 2018* en het daarin gegeven overzicht van medio 2018 nog projecten zijn toegekend. Het is onduidelijk hoeveel van die projecten al zijn meegeteld in de € 4.999.260. Eén project betreffende buurthuizen is in ieder geval niet meegerekend in het overzicht van 2018. Om een indicatie te geven van het aandeel projecten dat buurthuizen betreft, hebben we ervoor gekozen om hier te rekenen met de in totaal beschikbare € 5 miljoen.

De subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid (2019-2022) was (in eerste instantie) beschikbaar voor organisaties en initiatieven buiten de gemeentelijke organisatie, dus ook voor maatschappelijke organisaties en andere partners in de sociale basis.¹⁹⁴ Vanwege ondergebruik in 2019 en 2020 is de regeling aangepast en het budget verlaagd.¹⁹⁵ Een van de aanpassingen was dat meer middelen ingezet konden worden voor projecten en voorstellen vanuit de gemeentelijke organisatie die aansluiten op de tien speerpunten van de lokale inclusie-agenda die in 2020 is vastgesteld (zie hoofdstuk 1.2.2).¹⁹⁶ We maken in tabel 4.4 daarom onderscheid tussen het deel van de subsidie dat aan externe partijen is verstrekt en het deel dat intern in de gemeente is besteed.

In het externe deel is er in totaal € 623.147,93 verleend. Dat is 58% van wat er is aangevraagd, maar minder dan het totaal beschikbare subsidieplafond. Twee gesubsidieerde aanvragen gingen over buurthuizen, voor een totaalbedrag van €11.108,52. Met andere woorden, 2% van de verleende subsidie is gegaan naar het verbeteren van toegankelijkheid in buurthuizen. De twee toegekende aanvragen betroffen samen drie Huizen van de Wijk. Ondanks dat het niet expliciet genoemd wordt, lijkt het bij beide projecten te gaan om het verbeteren van fysieke toegankelijkheid.

In het interne deel is € 1.285.680 aan middelen verstrekt. Twee van deze projecten betroffen buurthuizen; één voor het toegankelijk maken van een Huis van de Wijk en één voor het toegankelijk maken van een buurtkamer. Aan deze projecten werd € 55.000 toegekend, of zo'n 4% van het totaal toegekende budget.¹⁹⁷ Ook bij deze projecten lijkt het te gaan om het verbeteren van fysieke toegankelijkheid.

Naast deze cijfers zijn de Subsidieregelingen Toegankelijkheid ook in interviews aan bod gekomen, met name de regeling voor 2019-2022. Dit levert een gemengd beeld op. Aan de ene kant is de ambtelijke organisatie positief over de impact van de subsidie.¹⁹⁸ Verschillende welzijnsorganisatie delen deze mening; zij geven aan dat ze de regeling missen omdat er geen andere geldstromen zijn voor het verbeteren van fysieke toegankelijkheid.^{kkkk199} Aan de andere kant was de regeling lang niet bij alle organisaties bekend. Sommige organisaties geven aan niet te weten waar ze financiering konden regelen voor het verbeteren van toegankelijkheid, of gemaakte aanpassingen zelf geregeld en gefinancierd te hebben.²⁰⁰

Ten slotte kunnen we geen uitspraken doen over de inzet van de subsidieregeling voor 2025 en 2026, vanwege het recente karakter ervan. Wel geeft de ambtelijke organisatie aan blij te zijn met de regeling; voordat de regeling in werking werd gesteld kwamen er bijvoorbeeld bij GV 1 à 2 budgetaanvragen per maand binnen voor aanpassingen rondom toegankelijkheid. Omdat er geen structureel budget was (is) voor investeringen of verbeteringen in toegankelijkheid, was het dan steeds weer een zoektocht om te kijken of deze aanvragen gefinancierd konden worden uit bestaande middelen. Nu heeft de ambtelijke organisatie de mogelijkheid om deze aanvragen te koppelen aan de subsidieregeling voor 2025 en 2026. De ambtelijke organisatie ziet wel beperkingen in het incidentele karakter van de regeling en in de voorwaarde dat partijen slechts eenmalig een aanvraag mogen doen, voor een maximum van € 25.000. De regeling is daarmee "een druppel op een gloeiende plaat", aangezien er nog veel te winnen op is het gebied van toegankelijkheid.²⁰¹

Deelconclusie

Op basis van deze informatie concluderen we dat de (Subsidie)regelingen Toegankelijkheid een instrument zijn om de toegankelijkheid in buurthuizen te bevorderen. Dat blijkt uit het

^{kkkk} Ten tijde van deze interviews was de subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid 2025-2026 nog niet aangekondigd.

feit dat door zowel de gemeente als beherende organisaties gebruik is gemaakt van de regelingen.

Tegelijkertijd is het effect van de regelingen op de toegankelijkheid van buurthuizen beperkt, deels om dezelfde redenen als de subsidie MI en de RIMI (zie paragraaf 4.2). Het effect van de regelingen rondom toegankelijkheid is beperkt omdat deze in de praktijk alleen zijn ingezet voor het vergroten van de fysieke en sociale toegankelijkheid van buurthuizen, terwijl toegankelijkheid meer vormen heeft (zie hoofdstuk 2). Het is daarnaast beperkt in het totale bedrag dat is verleend aan buurthuizen (€ 253.198 sinds 2017) of maximaal verleend kan worden in de regeling 2025-2026, zeker in vergelijking met de SSB. In het verlengde hiervan hebben de regelingen een beperkt effect omdat slechts een relatief klein deel van de buurthuizen erdoor is gesteund. In hoofdstuk 2 zagen we echter dat er bij een groot deel van de buurthuizen ruimte is voor verbetering, zelfs wanneer we ons beperken tot fysieke en sociale toegankelijkheid. En ten slotte waren de regelingen niet breed bekend bij maatschappelijke organisaties. Al met al zijn deze regelingen nuttig, maar zij kunnen het gat rondom toegankelijkheid van de SSB niet vullen.

4.4 Overige gelden

Naast de bovengenoemde subsidies zijn er nog een aantal overige geldstromen vanuit de gemeente waarmee buurthuizen ondersteund kunnen worden.

Hoe is het instrument bedoeld?

We kunnen weinig documentatie vinden waarin de overige geldstromen worden toegelicht, maar uit interviews met de ambtelijke organisatie blijkt dat het gaat om incidentele gelden. Deze overige gelden vallen uiteen in drie heel verschillende soorten. Ten eerste is er geld dat niet onder het subsidieplafond van de SSB valt, maar dat wel wordt uitgekeerd binnen de SSB als het bijdraagt aan de doelen van de subsidieregeling. Dit geld kan bijvoorbeeld komen van de directie Jeugd, Zorg en Diversiteit of van de specifieke uitkering voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (SPUK-GALA). Ten tweede is het mogelijk dat er richting het eind van het jaar nog budget 'over' is, bijvoorbeeld omdat het subsidieplafond van de SSB nog niet is bereikt. Vanuit de stadsdelen wordt met maatschappelijke organisaties of gemeentelijke directies besproken of zij een bestemming hebben voor het geld. Organisaties kunnen dan een aanvraag voor extra subsidie indienen bij het stadsdeel.²⁰² Ten derde financiert Gemeentelijk Vastgoed soms (kleine) ingrepen vanuit bestaande middelen.²⁰³

We kunnen weinig documentatie vinden waarin de overige geldstromen worden toegelicht, maar uit interviews met de ambtelijke organisatie blijkt dat het gaat om incidentele gelden. Deze overige gelden vallen uiteen in drie heel verschillende soorten. Ten eerste is er geld dat niet onder het subsidieplafond van de SSB valt, maar dat wel wordt uitgekeerd binnen de SSB als het bijdraagt aan de doelen van de subsidieregeling. Dit geld kan bijvoorbeeld komen van de directie Jeugd, Zorg en Diversiteit of van de specifieke uitkering voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (SPUK-GALA). Ten tweede is het mogelijk dat er richting het eind van het jaar nog budget 'over' is, bijvoorbeeld omdat het subsidieplafond van de SSB nog niet is bereikt. Vanuit de stadsdelen wordt met maatschappelijke organisaties of gemeentelijke directies besproken of zij een bestemming hebben voor het geld. Organisaties kunnen dan een aanvraag voor extra subsidie indienen bij het stadsdeel.²⁰⁴ Ten derde financiert Gemeentelijk Vastgoed soms (kleine) ingrepen vanuit bestaande middelen.²⁰⁵

Hoe werkt het in de praktijk?

We kunnen allereerst schatten hoe groot de overige gelden zijn, in ieder geval de eerste soort die we hierboven benoemen.

Eén manier om dit vast te stellen is door het verschil uit te rekenen tussen de subsidieplafonds en het totale subsidiebedrag dat wordt uitgegeven binnen de SSB. In 2024 was het totale subsidieplafond gelijk aan € 110,9 miljoen (zie tabel 4.2). Een intern overzicht van de gemeente laat zien dat er in 2024 € 113,0 miljoen aan subsidie werd verstrekt.^{III206} Dit suggereert dat er $(113,0 - 110,9 =) € 2,1$ miljoen aan overige gelden werd besteed in 2024, verspreid over de hele sociale basis.

Een directere schatting komt van de ambtelijke organisatie, die over 2024 inschat dat er ongeveer € 4,0 miljoen aan extra gelden werden besteed in de sociale basis, waarvan een groot deel voor SPUK-GALA (€ 1,7 miljoen) en een tegemoetkoming voor gestegen kosten van organisaties, de zogenoemde nominale compensatie (€ 1,3 miljoen). Het is voor ons niet duidelijk waarom er een verschil is tussen de twee schattingen (€ 2,1 versus € 4,0 miljoen). Hoe dan ook schat de ambtelijke organisatie in dat een bedrag van ongeveer € 3 miljoen representatief is voor de omvang van de overige gelden in andere jaren.²⁰⁷

Het deel van dit bedrag dat naar buurthuizen gaat, varieert per jaar, omdat dit afhangt van het doel waarvoor de gelden zijn geoormerkt. Voor 2024 gaat het waarschijnlijk om een zeer klein deel van de € 2,1 - € 4,0 miljoen, omdat het grootste deel was bestemd voor (geoormerkte) doelen die vrij ver af liggen van buurthuizen (zoals preventieve gezondheid).²⁰⁸

Op basis van openbare bronnen en interviews kunnen we niet inschatten hoeveel geld er richting het einde van het jaar overblijft (de tweede soort). De ambtelijke organisatie geeft aan dat de moeilijkheid om dit te kunnen inschatten vooral komt doordat directies vanuit onderbesteding incidenteel wisselende bedragen aanbieden aan de sociale basis.²⁰⁹ In het verlengde daarvan is het ook onduidelijk welk deel hiervan aan (de toegankelijkheid van) buurthuizen wordt besteed. We hebben in interviews echter wel voorbeelden gehoord waarbij overgebleven geld werd gebruikt voor kleine verbouwingen van buurthuizen.²¹⁰

Uit interviews blijkt verder dat er verschillen zijn in hoe accounthouders en maatschappelijke organisaties omgaan met de overige gelden. Specifiek zien we dat sommige accounthouders goed op de hoogte zijn van het geld dat in de loop van het jaar beschikbaar komt. Zij zetten zich in om – waar mogelijk – het geld in te zetten voor de toegankelijkheid van buurthuizen.²¹¹ In het verlengde daarvan zijn sommige organisaties erop voorbereid dat zij extra geld kunnen krijgen. Dat wil zeggen, zij hebben projecten klaarliggen voor eventuele subsidieaanvragen.²¹² Andere organisaties zijn echter minder goed op de hoogte van de extra gelden, en wanneer er weinig of zelfs geen contact is met de accounthouder kunnen zij hier ook niet op worden gewezen door het stadsdeel.²¹³

Ook voor de derde soort overige gelden – financiering vanuit bestaande middelen van GV – weten we niet hoeveel er wordt besteed aan het verbeteren van de toegankelijkheid van buurthuizen. GV heeft geen budget om verbeteringen van toegankelijkheid te financieren.^{mmmm} Desondanks probeert GV soms wel een oplossing te vinden om met kleine ingrepen de (fysieke) toegankelijkheid van een pand of ruimte toch te verbeteren omdat anders de functionaliteit achteruit gaat. De ene keer lukt het om daar incidenteel budget

^{III} Het bedrag van € 113,0 miljoen bestaat uit alle verstrekte subsidies (dus niet inkoop) in alle stadsdelen, met uitzondering van stadsgebied Weesp.

^{mmmm} Dit in tegenstelling tot duurzaamheid en veiligheid, waar wel budget voor is.

voor te vinden in bestaande middelen en de andere keer niet.ⁿⁿⁿⁿ Dit speelt zowel bij panden waarvan de gemeente eigenaar is, als bij panden die de gemeente huurt en vervolgens weer verhuurt aan een maatschappelijke organisatie.²¹⁴

Deelconclusie

Jaarlijks worden er (minstens) enkele miljoenen euro's besteed als overige gelden binnen de sociale basis. Dit is een aanzienlijk bedrag, zeker wanneer we het vergelijken met de subsidieregeling toegankelijkheid. We concluderen echter dat deze gelden een zeer beperkte bijdrage leveren aan de toegankelijkheid van buurthuizen. Dit komt ten eerste omdat ze niet structureel worden ingezet. Zowel de gelden die extra beschikbaar zijn binnen de SSB als de 'potjes' die tegen het eind van het jaar beschikbaar komen of middelen die worden ingezet vanuit GV zijn per definitie incidenteel. Ten tweede kon in ieder geval in 2024 slechts een zeer klein deel van het geld dat extra beschikbaar was binnen de SSB worden besteed aan buurthuizen omdat dit geormerkte middelen betroffen voor andere doeleinden of een tegemoetkoming voor gestegen kosten van organisaties. En ten derde is er veel onduidelijk - en weinig gedocumenteerd - over de aard en omvang van de overige gelden. Dit blijkt onder andere uit het feit dat we niet vast kunnen stellen om welk bedrag het ging in 2024. Door deze onduidelijkheid hangt er veel af van het initiatief van de ambtelijke organisatie, de kennis van maatschappelijke organisaties, en de band tussen ambtenaren en organisaties. We zien hier kenmerken van dezelfde persoonsafhankelijke aanpak die we ook zagen bij de SSB (paragraaf 4.1). In sommige gevallen kunnen extra geldstromen dus ingezet worden voor toegankelijker buurthuizen, maar door deze drie factoren gebeurt dit waarschijnlijk slechts in een klein deel van alle buurthuizen.

4.5 Maatschappelijke huur

De gemeente beïnvloedt de huur van buurthuizen via haar werkwijze voor maatschappelijke huur. Deze werkwijze bepaalt hoe hoog de huurkosten zijn die maatschappelijke organisaties moeten betalen. Een deel van de buurthuizen is echter niet gevestigd in gemeentelijk vastgoed en heeft daarom niet te maken met maatschappelijke huur, zoals we hieronder uitleggen. Regels omtrent huur kunnen gevolgen hebben voor de betaalbaarheid van activiteiten in buurthuizen.

Hoe is het instrument bedoeld?

Zoals we omschreven in paragraaf 1.4 kunnen buurthuizen gevestigd zijn in panden die eigendom van de gemeente zijn, in panden die de gemeente zelf huurt en weer verhuurt aan maatschappelijke organisaties, of in panden waarvan de gemeente geen rol heeft als eigenaar of (ver)huurder. Wanneer de gemeente wel een rol heeft - als eigenaar of als huurder - wordt er een kostprijsdekkende huur in rekening gebracht bij maatschappelijke organisaties. Dit is de maatschappelijke huur. In overige gevallen bepaalt de vastgoedeigenaar de huurprijs.

Ongeacht de betrokkenheid van de gemeente kan een groot deel van de huurkosten worden vergoed vanuit de SSB.²¹⁵ Bij een aantal Huizen van de Wijk geldt daarnaast dat de beherende organisatie een deel van de ruimte voor commerciële tarieven kan verhuren. Op deze manier kan de organisatie het deel van de huur terugverdienen dat niet wordt gesubsidieerd.²¹⁶ Naast dit commerciële tarief verhuren maatschappelijke organisaties hun

ⁿⁿⁿⁿ Het gaat hier niet om grote investeringen; voor grote investeringen in panden die in eigendom zijn van de gemeente doet GV een aanvraag bij de voorjaarsnota.

ruimtes aan bezoekers voor een gereduceerde prijs (voor maatschappelijke activiteiten) of stellen ze deze gratis beschikbaar (voor bewonersactiviteiten).^{oooo217}

Per 2023 hanteert de gemeente een nieuwe methode om de huurprijs vast te stellen voor buurthuizen die ze verhuurt. Dit geldt voor nieuwe huurcontracten. Een belangrijk onderdeel van deze methode is dat er gebruik wordt gemaakt van annuïtaire afschrijving in plaats van lineaire afschrijving, zoals voorheen het geval was. Hierdoor zijn de kosten voor maatschappelijke organisaties constant over de huurperiode.^{pppp218}

Hoe werkt het in de praktijk?

De maatschappelijke huur maakt het voor maatschappelijke organisaties mogelijk - samen met de SSB - om buurthuizen te beheren. Het is aannemelijk dat dit instrument bijdraagt aan de betaalbaarheid van buurthuizen voor bezoekers (zie paragraaf 2.6).

Tegelijkertijd horen we in sommige interviews zorgen van maatschappelijke organisaties over de hoogte van de huurkosten. Deels zijn dit echter zorgen om de toekomst – bijvoorbeeld over de betaalbaarheid als de hoge inflatie aanhoudt – en niet zozeer vanwege huidige problemen.²¹⁹ Op basis van onze interviews is het moeilijk te zeggen hoe breed de zorgen zijn, maar we kennen geen gevallen waarbij de huurkosten een belemmering vormden voor de exploitatie van een buurthuis. Bij GV komen dergelijke signalen af en toe wel binnen. Omdat de huur binnen de afgesproken systematiek niet omlaag mag, verwijst GV deze huurders naar het stadsdeel met de vraag of het mogelijk is om extra subsidie te krijgen.²²⁰

De ambtelijke organisatie wijst erop dat de gemeente wordt begrensd door de landelijke Wet Markt en Overheid. Binnen deze wet is de gemeente verplicht om een kostprijsdekkende en marktconforme huur in rekening te brengen, zodat er geen oneerlijke concurrentie is met particuliere verhuurders.²²¹ De wet lijkt een verlaging van de maatschappelijke huur dus te verhinderen.

Dit is echter niet het volledige beeld. Binnen de Wet Markt en Overheid mag de gemeente namelijk een uitzondering maken op de kostprijsdekkende huur "als er geen markt is voor een bepaald type vastgoed. Of als er sprake is van een situatie dat de kostprijs en de huur in de markt hoger zijn dan de gewenste huurder kan betalen."²²² Deze uitzondering wordt gemaakt voor verschillende maatschappelijke voorzieningen, maar niet voor buurthuizen.²²³ Dat komt volgens de ambtelijke organisatie doordat de gemeente de exploitatie van buurthuizen subsidieert en het daardoor de gemeente zelf is die de huurkosten (voor een groot deel) dekt.²²⁴

De kosten voor maatschappelijke organisaties zijn in principe constant over de huurperiode van het buurthuis. Maar dit gaat niet altijd op wanneer er investeringen worden gedaan in het pand waarin een buurthuis gevestigd is. Omdat de huur kostprijsdekkend moet zijn, kunnen investeringen – bijvoorbeeld in toegankelijkheid – leiden tot een hogere huurprijs.

^{oooo} Ook dit geldt in de eerste plaats voor Huizen van de Wijk, die meer ruimte hebben om te verhuren.

^{pppp} Dit geldt ook voor overig maatschappelijk vastgoed.

Dat is alleen het geval als de investeringen hoger zijn dan € 100.000.^{qqq} Huurders krijgen dan de mogelijkheid om de hogere huisvestingslasten te dekken uit de SSB.^{rrr}

Deelconclusie

Maatschappelijke huur bepaalt in de eerste plaats de huurkosten voor maatschappelijke organisaties. Daarnaast beïnvloedt het de kosten voor (maatschappelijke) initiatieven en bewonersactiviteiten die in buurthuizen kunnen plaatsvinden. We zien weinig aanwijzingen dat de maatschappelijke huur zorgt voor (te) hoge kosten voor bewonersactiviteiten. Deze aanwijzingen zijn er iets meer voor maatschappelijke organisaties. Deze knelpunten zijn een gevolg van enerzijds een stad met schaarse ruimte en hoge huurprijzen, en anderzijds de Wet Markt en Overheid.

4.6 Referentienormen maatschappelijke voorzieningen

Om te bepalen hoeveel nieuwe buurthuizen er nodig zijn en waar deze moeten komen, heeft de gemeente een aantal instrumenten ontwikkeld. We bespreken twee instrumenten waarmee de gemeente de opgave bepaalt en uitwerkt. De eerste is de Referentienorm maatschappelijke voorzieningen, die als richtlijn fungeert voor het benodigde aantal buurthuizen in ontwikkelgebieden.^{ssss} De tweede is het Strategisch Huisvestingsplan (hierna: SHP), waarin per stadsdeel is uitgewerkt wat er nodig is aan nieuwbouw, uitbreiding, vervanging en renovatie van buurthuizen. Beide instrumenten geven inzicht in de (toekomstige) aanwezigheid en de nabijheid van buurthuizen; twee door ons onderzochte vormen van toegankelijkheid.

Waar de referentienormen en het SHP (zie paragraaf 4.7) inzicht geven in hoeveel nieuwe buurthuizen er nodig zijn en waar, is er ook een instrument dat inzicht geeft in de vereisten waaraan deze nieuwe buurthuizen moeten voldoen: de Richtlijnen voor Programma's van Eisen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen. Dit instrument zullen we daarom in paragraaf 4.8 kort bespreken.

De drie instrumenten hebben gemeen dat ze stadsbreed voor nieuwe buurthuizen ingezet worden. Instrumenten om specifieke buurthuizen te realiseren, zoals investeringsbesluiten, vallen buiten het bereik van ons onderzoek.

Hoe is het instrument bedoeld?

In 2018 heeft het college de referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen vastgesteld. Dit instrument is bedoeld om in het proces van gebiedsontwikkeling voldoende ruimte en geld voor deze voorzieningen te reserveren. Dit kan effect hebben op

^{qqq} Vanaf dat bedrag is de gemeente verplicht om investeringen met een meerjarig economisch of maatschappelijk nut te activeren.

^{rrr} Omdat de SSB deels wordt gebruikt voor het dekken van huisvestingslasten, kan een investering in een pand waarin een buurthuis is gevestigd betekenen dat er extra middelen moeten worden vrijgemaakt voor de subsidieregeling. Om dit goed in beeld te brengen, stellen de belanghebbenden binnen de gemeente (onder andere de stadsdelen, MV, GV) bij investeringen hoger dan € 100.000 gezamenlijk een business case op met daarin de totale kosten voor de gemeente. Bron: Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

^{ssss} De gemeente onderscheidt drie vormen van gebiedsontwikkeling: verdichting en vernieuwing binnen bestaande buurten, transformatie van bestaande kantoorlocaties en bedrijventerreinen tot woon-werkgebieden en het bouwen van nieuwe wijken op nieuwe grond. Bron: Gemeente Amsterdam, *De Amsterdamse referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 25 juni 2024.

twee vormen van toegankelijkheid, namelijk de aanwezigheid en de nabijheid van buurthuizen.

De referentienormen geven antwoord op de vraag hoeveel vierkante meter aan voorziening nodig is bij de bouw van een x-aantal woningen. Voor buurtkamers en Huizen van de Wijk was de referentienorm in 2018 0,063 m² bruto vloeroppervlakte per nieuwe woning.²²⁵ In 2024 zijn de referentienormen geactualiseerd, waarbij de norm voor buurtkamers en Huizen van de Wijk volgens de gemeente gelijk is gebleven.²²⁶ Behalve in vierkante meters is de norm vanaf 2024 ook uitgedrukt in het aantal buurthuizen per x-aantal nieuwe woningen. Dat is 1 Huis van de Wijk per 6.300 woningen en 1 buurtkamer per 1.900 woningen.²²⁶

De referentienorm is uitdrukkelijk niet bedoeld als richtlijn voor de bestaande stad, alleen voor gebiedsontwikkeling. De referentienormen zijn een ruimtelijke vertaling van bestaand beleid en van de al aanwezige voorzieningen in de bestaande stad. Bij buurthuizen is uitgegaan van de normering voor buurtaccommodaties van gemeente Utrecht en de situatie tijdens het opstellen van de normen in stadsdeel Oost.²²⁷

De referentienormen zijn vertaald naar een rekentool. Daarmee berekent de gemeente in de verschillende fasen van het proces van gebiedsontwikkeling hoeveel ruimte er voor voorzieningen nodig is. Dit is het Amsterdams voorzieningenmodel.

Hoe werkt het in de praktijk?

Bij het beoordelen van dit instrument zien we dat er geen stadsbreed overzicht is waarmee inzichtelijk wordt gemaakt of sinds 2018 aan de normen voor buurthuizen is voldaan. De ambtelijke organisatie noemt hiervoor onder andere als reden dat gebiedsontwikkeling een lange looptijd heeft. Daardoor zijn er in deze gebieden nog veel buurthuizen die nog niet zijn gerealiseerd, maar die wel zijn gepland. Daarnaast benadrukt de ambtelijke organisatie dat de referentienormen niet bindend zijn en het behalen ervan geen doel op zich is. De normen vormen alleen het startpunt van het gesprek bij het maken van plannen voor gebiedsontwikkeling. Uiteindelijk is de opgave in een buurt leidend, en die kan gaandeweg veranderen. Als er bijvoorbeeld kleinere woningen worden gerealiseerd dan oorspronkelijk gepland, verandert ook de samenstelling van de bevolking en daarmee de opgave. Dat kan betekenen dat er juist meer of minder buurthuizen in een gebied nodig zijn.²²⁸ De referentienormen zijn daarom niet bedoeld om achteraf een oordeel te vellen of er voldoende buurthuizen in een ontwikkelgebied zijn gebouwd.

Tegelijkertijd zien wij het als een risico om niet terug te kijken, omdat daardoor onduidelijk blijft voor de gemeente of het aantal buurthuizen voldoet aan de eigen ambities.²²⁹ Om

²²⁵ Bij de actualisatie van de normen in 2024 concludeerde de gemeente dat er geen aanpassing van de normen nodig was, omdat de bestaande normering en omvang door aanbieders en stadsdelen als voldoende werd ervaren.

²²⁶ Hetzelfde risico wordt benoemd in een in een onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van de referentienormen op het gebied van groen en sport, dat de Commissie Ruimtelijke Ordening in 2023 heeft laten uitvoeren. Bron: Gemeente Amsterdam, Commissie Ruimtelijke Ordening, Jaarverslag 2022, Methode Duisenberg, Bewaken ruimtelijke kwaliteit, 13 juni 2023.

²²⁷ Zorgen over het niet-behalen van de referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen leven ook bij de gemeenteraad, blijkt uit een motie die in 2020 door de raad werd aangenomen. De aanleiding voor deze motie vormde het (nog) niet halen van normen voor groen en sport, en dus niet de norm voor buurthuizen. Wel staat in de motie breder geformuleerd dat raadsleden regelmatig plannen voorgelegd krijgen waarin niet aan de door het college vastgestelde normen wordt voldaan en dat het "maar de vraag is

deze reden hebben we zelf geschat in hoeverre de gemeente op koers ligt om te voldoen aan de referentienormen voor buurthuizen. De resultaten hiervan staan in tabel 4.5, met een toelichting op onze werkwijze in het vervolg van de tekst. We kijken hiervoor alleen naar het (verwachte) aantal buurthuizen en niet naar hun grootte, omdat we over het tweede nog geen informatie hebben. Een volledige beoordeling van de referentienormen zou echter beide aspecten analyseren.

Voor onze schatting gebruiken we enerzijds een overzicht van de directie Maatschappelijke Voorzieningen met geplande buurthuizen. Hieruit selecteren we de buurthuizen die worden gebouwd in ontwikkelgebieden en waarvan de start van de bouw is gepland vóór 2030.^{www} Dit zijn 36 buurtkamers en 8 Huizen van de Wijk. Anderzijds gebruiken we een overzicht van woningbouwplannen, waaruit we woningen selecteren in ontwikkelgebieden waarvan de bouw start tussen 2020 en 2029. Dit zijn in totaal 74.650 woningen.^{xxxx229}

Op basis van de geplande buurthuizen en woningen komt er in een gemiddeld ontwikkelgebied naar verwachting 1 buurtkamer per 2.074 woningen en 1 Huis van de Wijk per 9.331 woningen. Het aantal geplande locaties valt dus lager uit dan de referentienormen (1 buurtkamer per 1.900 woningen en 1 Huis van de Wijk per 6.300 woningen). Er komen vooral minder Huizen van de Wijk dan we zouden verwachten op basis van de referentienormen.

In een interview benoemt de ambtelijke organisatie dat er bij het gebruik van de referentienormen altijd rekening wordt gehouden met de voorzieningen die er al zijn.²³⁰ Om dit in acht te nemen, gebruiken we een tweede rekenmethode. Hierin nemen we niet alleen nieuwe buurthuizen en nieuwe woningen in ontwikkelgebieden mee, maar ook bestaande buurthuizen en bestaande woningen. Dit leidt tot een totaal (bestaand en gepland) van 64 buurtkamers, 12 Huizen van de Wijk en 149.858 woningen. In dit geval komt er naar verwachting 1 buurtkamer per 2.342 woningen en 1 Huis van de Wijk per 12.488 woningen. Met deze tweede berekening ligt het geplande en huidige aanbod dus nog verder af van de referentienormen. Ook hier zien we dat dit vooral geldt voor Huizen van de Wijk.

Tabel 4.5 - Beoordeling referentienormen voor buurthuizen bij gebiedsontwikkeling

Type locatie	Norm gemeente	Onze berekening: alleen geplande locaties/woningen	Onze berekening: bestaand + gepland
Eén buurtkamer per...	1.900 woningen	2.074 woningen	2.342 woningen
Eén Huis van de Wijk per...	6.300 woningen	9.331 woningen	12.488 woningen

Ten slotte merken we op dat de referentienormen in de praktijk wel ingezet worden om ook in de bestaande stad nieuwe buurthuizen te realiseren, ook al is het instrument daar

of de referentienormen op deze manier ooit behaald zullen worden". Motie van de leden Bloemberg-Issa, Naoum Néhémé en Ceder inzake de actualisatie investeringsbesluit NDSM-werf 2020 (Voldoen aan de vastgestelde referentienormen), aangenomen op 30 september 2020.

^{www} Voor het bepalen waar in de stad sprake is van gebiedsontwikkeling hebben we gebruikgemaakt van: Gemeente Amsterdam, *Woningbouwplan 2022-2028: Jaarrapportage 2024: stand van zaken 1 januari 2025*, p. 18.

^{xxxx} De ambtelijke organisatie wijst erop dat de planning van woningbouw optimistisch is, maar hetzelfde geldt voor de planning van nieuwe buurthuizen (zie paragraaf 4.7).

expliciet niet voor bedoeld.^{yyy} Uit interviews met de ambtelijke organisatie blijkt dat zij de referentienormen soms gebruiken om de noodzaak van nieuwe locaties te onderbouwen in gebieden waar de referentienorm niet gehaald wordt.²³¹ Dit kan een gunstig effect hebben op de aanwezigheid en nabijheid van buurthuizen in de bestaande stad, hoewel vanuit de centrale stad wordt benadrukt dat dit argument niet wordt meegewogen in de beslissing om nieuwe locaties te realiseren.²³² Maar het is opmerkelijk dat dit instrument ingezet wordt op een manier die expliciet niet de bedoeling is. Dit kan betekenen dat er onvoldoende andere mogelijkheden zijn om het aantal buurthuizen in de bestaande stad te vergroten. Het risico van het verkeerd inzetten van dit instrument, is dat het ruimte laat voor een persoonsafhankelijke aanpak en hierdoor verschillen tussen stadsdelen ontstaan.

Deelconclusie

Waar nieuwe woningen gebouwd worden, zijn ook nieuwe buurthuizen nodig. Het is positief dat de gemeente de referentienormen inzet om tijdig te kunnen bepalen om hoeveel buurthuizen het gaat, en hoeveel ruimte en geld daarvoor gereserveerd moet worden. Dit draagt bij aan de aanwezigheid van buurthuizen in ontwikkelgebieden.

De inzet van de referentienormen voor buurthuizen heeft echter ook een aantal beperkingen. Ten eerste wordt er niet systematisch bijgehouden of teruggekeken of er in ontwikkelgebieden aan de normen wordt voldaan. Dit maakt het moeilijk om de normen te evalueren en de werkwijze eventueel aan te passen.

Ten tweede concluderen we dat er met de huidige planning niet voldaan zal worden aan de referentienormen voor buurthuizen. De gemeente benadrukt dat de normen niet bindend zijn. Tegelijkertijd worden deze normen wel beschouwd als een wenselijk niveau; daarom zijn ze de norm. Wanneer de praktijk systematisch afwijkt van de norm in één richting (namelijk minder in plaats van meer buurthuizen) roept dit de vraag op wat zou moeten worden aangepast: de praktijk of de norm.

Ten derde concluderen we dat de referentienormen een aantal onbedoelde effecten lijken te hebben. Eén hiervan is dat de referentienormen in sommige stadsdelen worden toegepast op de bestaande stad, maar in andere niet. Hierdoor ontstaat er een mogelijk risico op ongelijkheid in de aanwezigheid van buurthuizen tussen verschillende stadsdelen.

4.7 Strategisch Huisvestingsplan (SHP)

Hoe is het instrument bedoeld?²³³

Het Strategisch Huisvestingsplan Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen (2019-2025; 2023-2027) geeft voor buurthuizen (als onderdeel van basisvoorzieningen) een overzicht van de huisvestingsopgave en de investeringsopgave die daar voor de gemeente mee gepaard gaat. Daarvoor is per stadsdeel uitgewerkt hoeveel nieuwe buurthuizen er de komende jaren naar verwachting ontwikkeld zullen worden, waar deze worden gebouwd en hoe hoog de kosten voor huisvesting, programmering en exploitatie zullen zijn. Dit geldt zowel voor ontwikkelgebieden als voor de bestaande stad. Ook geeft het SHP een overzicht van benodigde renovatie, vervanging en uitbreiding van bestaande buurthuizen. Het SHP is

^{yyy} Net als in ontwikkelingsgebieden is ook in de bestaande stad de opgave van een gebied leidend om het benodigde aantal buurthuizen te bepalen. Omdat de opgave in de bestaande stad al bekend is, zijn de referentienormen daar volgens de ambtelijke organisatie niet meer nodig als startpunt van het gesprek over hoeveel buurthuizen nodig zijn en waar. Bron: Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.

gericht op de (toekomstige) aanwezigheid en de nabijheid van buurthuizen; twee door ons onderzochte vormen van toegankelijkheid. De opgave in het SHP is bepaald op basis van bestaand beleid en de referentienormen, en daarnaast op basis van gebiedssessies, gebiedsplannen en de Gebiedsgerichte Opgaven Sociaal (GOS, voorheen GGU).

De in het SHP genoemde bedragen voor de ontwikkeling en renovatie van buurthuizen zijn indicatief en hebben geen financiële consequenties. De investeringen worden per project jaarlijks aangevraagd bij de voorjaarsnota en opgenomen in het Meerjarig Investeringsplan (MIP). Om bij de voorjaarsnota onderbouwde keuzes te kunnen maken, bevat het SHP 2023-2027 een afwegingskader met prioriteiten. Deze prioriteiten zijn onder andere ongelijk investeren voor gelijke kansen en het bouwen van een complete stad, twee ambities die raken aan de aanwezigheid en nabijheid van buurthuizen.

Hoe werkt het in de praktijk?

Volgens het SHP 2019-2025 waren er in 2019 in Amsterdam 193 buurthuizen: 44 Huizen van de Wijk en 149 buurtkamers. In ontwikkelgebieden zouden daar tot 2025 43 buurthuizen bij moeten komen (9 Huizen van de wijk en 34 buurtkamers). In de bestaande stad zou er worden geïnvesteerd in 33 buurthuizen (11 Huizen van de Wijk en 22 buurtkamers, uitbreiding, vervanging of renovatie).

Zoals we ook bespraken in paragraaf 2.2 zien we echter suggestief bewijs dat het aantal buurthuizen sinds 2019 is afgenomen in plaats van toegenomen. Eind 2023 waren er volgens de gemeentelijke inventarisatie 189 buurthuizen, 4 minder dan in 2019.

Het SHP 2023-2027 geeft geen inzicht in deze afname. In dit SHP wordt beperkt teruggeblikt, en is er met name aandacht voor de behaalde resultaten in de jaren ervoor. Hierin wordt één gerenoveerd Huis van de Wijk genoemd, en twaalf gerealiseerde nieuwe buurthuizen.^{zzzz234} Er staat niet beschreven hoeveel buurthuizen zijn verdwenen.

De ambtelijke organisatie erkent dat er van de geplande buurthuizen in het SHP 2019-2025 (nog) niet veel zijn gerealiseerd. Een van de oorzaken is de lange doorlooptijd van het proces van planning tot realisatie. Zo duurt de planfase tot aan het investeringsbesluit vaak al drie à vier jaar, geven zij aan in een interview. Bovendien worden buurthuizen vaak laat in het proces van gebiedsontwikkeling gebouwd, omdat ze anders lang leeg staan.²³⁵

Een andere reden is volgens de ambtelijke organisatie dat het SHP 2019-2025 met een andere werkwijze tot stand is gekomen dan het huidige SHP. Er zou destijds bij het opstellen minder kritisch zijn gekeken naar nut, noodzaak en haalbaarheid. Daardoor bleken niet alle in het SHP opgenomen projecten daadwerkelijk haalbaar. Hoewel er niet gestructureerd is teruggeblikt op al dan niet behaalde resultaten, zijn volgens de ambtelijke organisatie ervaringen en inzichten uit het vorige SHP wel meegenomen bij het opstellen van het huidige SHP. Dat zou daardoor concreter en realistischer zijn.²³⁶

Op dit moment is het nog te vroeg om te beoordelen in hoeverre de in het SHP 2023-2027 geplande nieuwe buurthuizen en renovaties tot 2032 daadwerkelijk worden gerealiseerd. Als we de lijst in het SHP vergelijken met een actuele lijst van de directie Maatschappelijke Voorzieningen valt wel op dat grofweg de helft van de geplande projecten inmiddels vertraging heeft opgelopen.²³⁷ Voor zover wij kunnen nagaan, zijn tien projecten

^{zzzz} Het aantal van twaalf hebben we gebaseerd op de nieuwe locaties die worden genoemd onder de kopjes Terugblik en resultaten in paragraaf 3.2. Het is echter moeilijk om te achterhalen of deze terugblik uitputtend is; het is dus mogelijk dat er meer dan twaalf nieuwe buurthuizen zijn gebouwd in deze periode.

gerealiseerd, waaronder zeven nieuwe buurtkamers en drie renovaties van Huizen van de Wijk.²³⁸

Tot slot valt ons op dat het fysiek toegankelijker maken van gemeentelijk vastgoed in het afwegingskader in het SHP niet als prioriteit wordt benoemd, in tegenstelling tot het verduurzamen ervan. Dit terwijl de gemeente in het SHP wel de ambitie formuleert om maatregelen toe te passen om het gebouw toegankelijk te maken voor mensen met een (arbeids)beperking bij panden die in beheer zijn van Gemeentelijk Vastgoed (zowel in eigendom als huur). Deze ambitie wordt bovendien beperkt tot maatregelen die tijdens groot onderhoud, renovatie en nieuwbouw kunnen worden gedaan. Investerings in de fysieke toegankelijkheid van bestaande buurthuizen die niet gekoppeld kunnen worden aan grootschalige renovaties vallen buiten het SHP en blijven hier dus volledig buiten beeld.

Deelconclusie

Het SHP is een nuttig instrument om de aanwezigheid en nabijheid van buurthuizen in nieuwe en bestaande gebieden te bevorderen. Het SHP geeft een concrete vertaling van de opgave per stadsdeel naar het aantal en de spreiding van benodigde nieuwe buurthuizen en de te renoveren bestaande. Het is positief dat de gemeente hierdoor weet hoeveel ruimte en geld hier in de toekomst voor moet worden gereserveerd.

Het effect van het instrument is vooralsnog beperkt. Dit blijkt ten eerste uit het feit dat van de plannen uit het eerste SHP nog maar weinig is gerealiseerd, hetzij om navolgbare redenen. Van de geplande buurthuizen uit het tweede SHP (2023-2027) zien we bij de helft vertraging. Ten tweede zien we suggestief bewijs dat sinds de publicatie van het eerste SHP in 2019, het aantal buurthuizen in Amsterdam zelfs licht is afgenomen.

Ten derde zien we dat de gemeente in het SHP wel de ambitie noemt om fysieke toegankelijkheid te verbeteren, maar dat niet verder uitwerkt. Handvatten hiervoor ontbreken in het afwegingskader en investeringen in toegankelijkheid blijven beperkt tot maatregelen die kunnen worden gedaan tijdens groot onderhoud, renovatie en nieuwbouw.

4.8 Richtlijnen Programma van Eisen

Hoe is het instrument bedoeld?

De Richtlijnen voor Programma's van Eisen Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen geven een ruimtelijk, technisch en financieel kader voor de ontwikkeling van nieuwe buurtkamers en Huizen van de Wijk in ontwikkelgebieden.²³⁹ De richtlijnen kunnen gebruikt worden voor bijvoorbeeld een haalbaarheidsonderzoek of bestemmingsplan tijdens de verkennings- en haalbaarheidsfase van gebiedsontwikkeling. Op basis van de richtlijnen wordt in de ontwerpfase een Programma van Eisen (hierna: PvE) voor een individueel project opgesteld.

De richtlijnen zijn geen eisen, maar een richtinggevend hulpmiddel. Wel moeten afwijkingen van de richtlijnen worden beargumenteerd. Ook kunnen de richtlijnen worden ingezet om het definitieve PvE te toetsen. De richtlijnen hebben alleen betrekking op nieuwbouw en niet op renovaties.

Per voorziening is een beschrijving opgenomen met een totaalbeeld voor het ontwerp en de ruimtelijke en functionele richtlijnen.^{aaaaa} Daarnaast zijn de technische richtlijnen opgenomen en (alleen voor intern gebruik) de richtprijzen voor investeringen.

In de richtlijnen is aandacht voor fysieke toegankelijkheid (bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid), sociale toegankelijkheid (breed aanbod, mix van doelgroepen) en herkenbaarheid. Zo wordt het belang van een uitnodigende en laagdrempelige uitstraling benadrukt, om te stimuleren dat iedereen zich welkom voelt. Concreet betekent dit bijvoorbeeld een transparante gevel en een zichtbare en open entree.

Wat de fysieke toegankelijkheid betreft, dienen alle in het document beschreven voorzieningen te voldoen aan het *Handboek Toegankelijkheid* en de *Integrale Toegankelijkheid Standaard* (ITS).

Hoe werkt het in de praktijk?

Voor dit onderzoek hebben we twee uitgewerkte PvE's voor nieuwe buurtkamers bekeken. Daarin zien we alle in de richtlijnen genoemde vormen van toegankelijkheid terug. Aanvullend is er aandacht voor de betaalbaarheid van koffie en thee als succesfactor.

In beide PvE's wordt ook expliciet vermeld dat de voorziening toegankelijk moet zijn voor mensen met beperkingen en aan de eisen voor ITS-certificering moet voldoen. Dit is duidelijker omschreven dan in de richtlijnen voor PvE's. Daarin valt ons op dat bij buurtkamers wel vermeld staat dat zij toegankelijk moeten zijn voor mensen met een beperking, maar er staat bij dat de mate waarin dit wordt doorgevoerd "nader te bepalen is". Deze formulering laat in een nadere uitwerking ruimte voor een ontoereikend of minimaal niveau van toegankelijkheid. Bij Huizen van de Wijk ontbreekt in de richtlijnen een verwijzing naar fysieke toegankelijkheid onder de ruimte-functionele richtlijnen.^{bbbbb} Volgens de ambtelijke organisatie is de ITS-certificering een harde eis en worden hier bij de bouw van nieuwe buurthuizen geen concessies aan gedaan.²⁴⁰

Deelconclusie

Het is positief dat er richtlijnen voor PvE's zijn opgesteld waarin aandacht is voor fysieke en sociale toegankelijkheid en herkenbaarheid. In de praktijk zien we deze vormen van toegankelijkheid ook terug in de twee uitgewerkte PvE's voor buurtkamers. Inzet van het instrument is echter beperkt tot nieuwe buurthuizen. Voor de renovatie van bestaande buurthuizen ontbreekt een dergelijk instrument.

4.9 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we diverse beleidsinstrumenten geanalyseerd die de gemeente in kan zetten om de brede toegankelijkheid van buurthuizen te waarborgen. Enerzijds gaat het om instrumenten voor bestaande buurthuizen, die vooral financieel van aard zijn. Anderzijds

^{aaaaa} Andere maatschappelijke voorzieningen waar dit document betrekking op heeft zijn jongerencentra, jeugdvoorzieningen en zorgvoorzieningen zoals dagbestedings- en opvanglocaties.

^{bbbbb} Wel is hier aandacht voor aanvullende voorzieningen zodat kwetsbare mensen in het geval van een calamiteit veilig het pand kunnen verlaten.

zijn er instrumenten om nieuwe buurthuizen te creëren; dit zijn vooral regelgevende instrumenten.^{cccc}

Onze conclusie over de werking van deze beleidsinstrumenten is eenvoudig. Ten eerste stimuleert elk instrument de toegankelijkheid van buurthuizen. Dat wil zeggen, bij elk instrument hebben we gezien dat het werd gebruikt om één of meerdere dimensies van toegankelijkheid te verbeteren. Dit varieert van subsidieregelingen die het überhaupt mogelijk maken om buurthuizen te exploiteren en activiteiten te organiseren, tot richtlijnen die zorgen voor de aanwezigheid van buurthuizen in nieuwe delen van de stad. We hebben geen formele causale analyse uitgevoerd van elk instrument, maar het is erg waarschijnlijk dat buurthuizen toegankelijker zijn door de inzet van de gemeente.

Ten tweede is dit stimulerende effect echter niet genoeg om buurthuizen toegankelijk te maken. Deze conclusie volgt direct uit een vergelijking van de ambities die de gemeente heeft rondom toegankelijkheid (hoofdstuk 1) met de huidige stand van zaken (hoofdstuk 2). Bij sommige instrumenten vinden we ook direct bewijs dat zij in de praktijk tekortschieten, zoals bij de referentienormen.

Onze derde conclusie is een verzameling van redenen waarom de gemeentelijke instrumenten in de praktijk een beperkt effect hebben. We benoemen hier rode draden die naar voren komen uit de analyses van dit hoofdstuk:

- *Ongelijke aandacht:* met ongelijke aandacht bedoelen we dat sommige vormen van toegankelijkheid meer aandacht krijgen dan andere. Zo zijn er meerdere financiële beleidsinstrumenten die bij elkaar veel invloed hebben op betaalbaarheid. Door de verschillende instrumenten voor nieuwbouw is er ook veel aandacht voor de aanwezigheid van buurthuizen. Voor andere vormen van toegankelijkheid – fysieke toegankelijkheid, informatie-toegankelijkheid en bekendheid – zet de gemeente echter minder instrumenten (en bijbehorende middelen) in. In sommige gevallen wordt aan deze vormen van toegankelijkheid alsnog gewerkt, vaak op eigen initiatief van individuele ambtenaren of maatschappelijke organisaties, maar er is weinig structurele inzet.
- *Gebrekkig zicht op werking instrumenten:* in hoofdstuk 3 concludeerden we dat de gemeente gebrekkig zicht heeft op de toegankelijkheid van buurthuizen. In dit hoofdstuk hebben we gezien dat dit gebrekkige zicht ook geldt voor de werking van beleidsinstrumenten. Sommige instrumenten zijn in de afgelopen jaren wel beoordeeld of geactualiseerd, hetzij veelal op een informele manier. Dit geldt bijvoorbeeld voor de SSB en het SHP. Maar voor alle instrumenten lijkt een systematische evaluatie te ontbreken. Verder is het bij de gemeente niet bekend of de referentienormen voor buurthuizen worden behaald bij gebiedsontwikkeling en, zo niet, of dit een reden is om de werkwijze rondom de referentienormen aan te passen. In het algemeen blijft het door dit onvolledige zicht onduidelijk of de instrumenten aangepast moeten worden om toegankelijkheid effectiever te bevorderen.
- *Gebrek aan specifieke eisen:* in de verschillende subsidieregelingen hebben diverse vormen van toegankelijkheid een belangrijke rol, als aanvullende verplichting of als doel op zich. Deze verschillende vormen worden door de gemeente wel omschreven maar niet geconcretiseerd of verder uitgewerkt. Er is dus een gebrek aan specifieke eisen op het gebied van toegankelijkheid waaraan buurthuizen moeten voldoen. Dit maakt het

^{cccc} Voor het onderscheid tussen typen beleidsinstrumenten, zie Acciai, C. en Capano, G. (2021), Policy instruments at work: a meta-analysis of their applications, *Public Administration*, 99(1), pp. 118-136.

voor de gemeente moeilijker om te bepalen en in te grijpen wanneer de toegankelijkheid (mogelijk) tekortschiet, en voor maatschappelijke organisaties is het hierdoor onduidelijk waaraan zij precies moeten voldoen.

- *Persoonsafhankelijke aanpak:* in het verlengde van het vorige punt zien we dat aandacht en inzet voor en kennis van toegankelijkheid verschilt tussen ambtenaren. Dat wil zeggen, een gebrek aan specifieke eisen creëert veel ruimte voor een eigen invulling door de ambtelijke organisatie. Dit kan zorgen voor uitzonderingen in positieve zin, met ambtenaren die veel weten van en hard werken aan het verbeteren van toegankelijkheid. Maar wanneer deze individuele inzet ontbreekt, doen de beleidsinstrumenten niet genoeg om toegankelijkheid te waarborgen.
- *Te weinig geld:* ten slotte is er voor sommige dimensies van toegankelijkheid te weinig geld beschikbaar. Dit zien we het duidelijkst bij de verschillende (subsidie)regelingen toegankelijkheid. Het per aanvraag beschikbare subsidiebedrag staat niet in verhouding tot de bedragen die nodig zijn om een groot aantal buurthuizen toegankelijk te maken, zelfs wanneer we ons beperken tot fysieke toegankelijkheid. Bovendien zijn de regelingen incidenteel, waardoor hiermee niet doorlopend aan toegankelijkheid kan worden gewerkt. In de SSB vinden we het tegenstrijdig dat de gemeente toegankelijkheid wel als vereiste stelt, maar de subsidieontvangers vervolgens beperkt mogelijkheden en middelen biedt om te werken aan toegankelijkheid.

De voorgenoemde factoren werken ook op elkaar door wanneer een maatschappelijke organisatie in een buurthuis stappen zou willen ondernemen om dit meer toegankelijk te maken. Dat kunnen we illustreren aan de hand van een bestaand buurthuis, dat gevestigd is in een pand dat de gemeente verhuurt aan een maatschappelijke organisatie. Stel dat dit buurthuis niet fysiek toegankelijk is en dat er een verbouwing nodig is om het wel fysiek toegankelijk te maken. Allereerst is fysieke toegankelijkheid een aanvullende verplichting binnen de SSB, maar in de meeste gevallen kan deze subsidie niet worden gebruikt voor verbouwingen (ongelijke aandacht). Er is op dit moment nog geen overzicht van de huidige stand van fysieke toegankelijkheid of alle ingrepen die hiervoor al zijn gedaan in het gemeentelijk vastgoed (gebrekkig zicht; zie ook hoofdstuk 3). Er is ook geen (verplichtende) standaard waaraan de fysieke toegankelijkheid van een bestaand buurthuis moet voldoen (gebrek aan specifieke eisen). In sommige gevallen kunnen overige gelden worden gebruikt voor kleine verbouwingen, maar dit hangt af van de toevallige beschikbaarheid van dit geld en de inzet van accounthouders (persoonsafhankelijke aanpak). En ten slotte kan er (incidenteel) geld worden aangevraagd voor een verbouwing binnen de subsidieregeling toegankelijkheid, maar dit is in de meeste gevallen niet toereikend (te weinig geld). Dit alles draagt bij aan de beperkte fysieke toegankelijkheid van buurthuizen die we in paragraaf 2.4 constateerden, en maakt het voor betrokkenen ingewikkeld om te werken aan toegankelijkheid.

Bijlagen

Bijlage 1: Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Buurthuis	De overkoepelende term die we binnen dit onderzoek gebruiken voor zowel Huizen van de Wijk als buurtkamers.
Buurtkamer	Kleinschalige accommodaties op buurtniveau. Zij fungeren als lokale ontmoetingsplek en hebben daarmee een gebiedsgerichte functie. ²⁴¹
Huis van de Wijk	Een ontmoetingsplek op wijkniveau. Huizen van de Wijk hebben een wijk overstijgende functie in de stadsdelen. ²⁴²
Kwetsbaarheid	Kwetsbare Amsterdammers zijn mensen die minder kansen hebben dan de gemiddelde Amsterdammer – onder andere op het gebied van werk, wonen en gezondheid – vanwege sociale, demografische of economische kenmerken (zoals een lager inkomen en opleidingsniveau of een migratieachtergrond). ²⁴³
Sociale accommodaties	Een laagdrempelige en toegankelijke plek voor en door (wijk)bewoners, waar zij elkaar ontmoeten, participeren en activeren. ²⁴⁴
Sociale basis	Het fundament van het Amsterdamse stelsel voor zorg, ondersteuning en meedoen. Het is de plek waar Amsterdammers elkaar vinden, ontmoeten en waar sociale cohesie ontstaat. In de sociale basis werken bewoners, vrijwilligers en professionals samen aan een breed, laagdrempelig en vrij toegankelijk aanbod van activiteiten en voorzieningen in de buurt. ²⁴⁵
Toegankelijkheid	De mogelijkheid om gebruik te maken van de diensten die in een buurthuis worden aangeboden voor iedereen die dat wil.
<i>Vormen van toegankelijkheid:</i>	
Aanwezigheid	Het aantal buurthuizen en hun verspreiding over de stad.
Bekendheid	De kennis die bewoners hebben van buurthuizen in hun omgeving, met als eenvoudigste vorm de kennis of er een buurthuis in hun directe leefomgeving is.
Betaalbaarheid	De kosten die samengaan met bezoek aan of gebruik van een buurthuis, waaronder kosten van consumpties, deelname aan activiteiten en de huur van ruimtes voor activiteiten.

Begrip	Omschrijving
Fysieke toegankelijkheid	De mate waarin buurthuizen zelfstandig bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar zijn voor mensen met een fysieke beperking. ²⁴⁶
Informatietoegankelijkheid	De beschikbaarheid van begrijpelijke informatie over buurthuizen (waaronder hun aanwezigheid, openingstijden en aanbod), zowel op locatie als online. ²⁴⁷
Nabijheid	De afstand die Amsterdammers moeten afleggen van hun woning tot het dichtstbijzijnde buurthuis.
Openingstijden	Hoe lang en op welke momenten van de week buurthuizen open zijn.
Sociale toegankelijkheid	De mate waarin mensen zich welkom, veilig en geaccepteerd voelen in buurthuizen, zodat zij volwaardig kunnen omgaan met anderen en kunnen meedoen aan activiteiten. ²⁴⁸

Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording

Huidige en oorspronkelijke onderzoeksvragen

Om de specifieke focus van ons onderzoek te verduidelijken, hebben we in de formulering van de onderzoeksvragen buurthuizen specifiek benoemd, in plaats van de bredere basisvoorzieningen. Factoren die toegang tot deze buurthuizen beïnvloeden, brengen we in beeld in de beantwoording van onderzoeksvraag 1.^{dddd} Gedurende het onderzoek hebben we ervoor gekozen geen afzonderlijk en diepgaand deelonderzoek naar de doeltreffendheid van een beperkt aantal instrumenten uit te voeren.^{eeee} In plaats daarvan schetsen we in de beantwoording van onderzoeksvraag 3 een beeld van de doeltreffendheid van alle instrumenten die de gemeente inzet om de toegankelijkheid van buurthuizen te bevorderen.

Beperkingen van dit onderzoek

In dit onderzoek hebben we ons gericht op buurthuizen in Amsterdam en de toegankelijkheid daarvan. De inzichten uit dit onderzoek kunnen niet zonder meer worden gelegd op andere voorzieningen in de sociale basis of andere maatschappelijke voorzieningen. Omdat we ons in dit onderzoek hebben beperkt tot de Amsterdamse stadsdelen, gelden onze bevindingen niet zonder meer voor buurthuizen en andere voorzieningen in stadsgebied Weesp.

Toegankelijkheid is een breed begrip. Daarom hebben we ervoor gekozen om verschillende vormen van toegankelijkheid te bekijken. Deze verschillende vormen zijn in meer of mindere mate te objectiveren. Door gebruik te maken van verschillende bronnen hebben we geprobeerd om een zo volledig en objectief mogelijk beeld te schetsen van elke vorm. Tegelijkertijd blijven onze bevindingen over, bijvoorbeeld, sociale toegankelijkheid, gebaseerd op subjectievere bronnen dan onze bevindingen over, bijvoorbeeld, de beschikbaarheid van buurthuizen.

^{dddd} Onderzoeksvraag 2 luidde oorspronkelijk: heeft de gemeente in beeld hoe het staat met de toegankelijkheid van basisvoorzieningen en welke factoren toegang beïnvloeden? Onze bevindingen bij het eerste deel van deze vraag maakten dat we het tweede deel van de vraag zelf in beeld hebben gebracht in de beantwoording van onderzoeksvraag 1.

^{eeee} Onderzoeksvraag 4 luidde oorspronkelijk: hoe doeltreffend zijn instrumenten die de gemeente inzet om de toegankelijkheid van basisvoorzieningen te bevorderen?

Bijlage 3: Data en methoden

Aantal buurthuizen

Om het aantal buurthuizen in Amsterdam te bepalen, hebben we verschillende bronnen geraadpleegd. We begonnen met een lijst van maatschappelijke voorzieningen die is opgesteld door de directie Maatschappelijke Voorzieningen. Volgens de directie klopte deze lijst grotendeels, maar zouden er ook fouten in kunnen zitten. We zagen inderdaad dat sommige locaties er dubbel instonden, terwijl andere ontbraken of verkeerd waren gecategoriseerd. De lijst vereiste daarom een extra controle.

Om deze reden hebben we een aantal aanvullende bronnen gebruikt. De eerste was de Sociale Kaart van Amsterdam. Ondanks het feit dat deze sinds juni 2023 niet meer wordt bijgehouden, bevat de website nog veel nuttige informatie. We hebben daarnaast gezocht in buurtkranten (onder andere in Stadsdeel Zuid), op websites van welzijnsorganisaties en in het subsidieregister. Tevens hebben we van elk stadsdeel lijsten met buurthuizen ontvangen, die grotendeels maar niet helemaal overlaptten met de lijst van de directie Maatschappelijke Voorzieningen.

Soms waren er twijfelgevallen, bijvoorbeeld omdat het niet duidelijk was of een buurthuis nog bestond of omdat het niet duidelijk was of er een (subsidie)relatie met de gemeente was. In deze gevallen hebben we per telefoon of e-mail contact opgenomen met (de beheerder van) de locatie om deze vragen te verhelderen.

Ten slotte hebben we onze lijst in elk stadsdeel voorgelegd aan mensen die voor dat stadsdeel werken binnen de sociale basis, bijvoorbeeld als accounthouder. Zij gaven aan of er buurthuizen ontbraken of juist onterecht waren meegeteld.

Nabijheid van buurthuizen

Om de nabijheid van buurthuizen te berekenen, hebben we gebruikgemaakt van een aanpak die we ook hebben toegepast in ons onderzoek naar de toegankelijkheid van stemlokalen.²⁴⁹ De onderstaande tekst is grotendeels ontleend aan dat onderzoeksrapport.

De afstand tot het dichtstbijzijnde buurthuis berekenden we op basis van de verspreiding van inwoners over de gemeente, de locaties van buurthuizen en het wegennetwerk.

De locaties van inwoners stelden we vast op het niveau van de volledige postcode. Dit is een erg gedetailleerd niveau: er zijn ruim 17.500 bewoonde postcodes in de gemeente. De coördinaten van alle postcodes komen van de gemeente Amsterdam. Voor het aantal inwoners per postcode gebruikten we gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek over het jaar 2022.

De coördinaten van buurthuizen bepaalden we met behulp van de MMQGIS-plugin in QGIS, met de volledige lijst van adressen als input. Het wegennetwerk dat we gebruikten, is het loopfietsnetwerk, aangeleverd door Onderzoek en Statistiek in september 2024. Dit is gedetailleerder dan alternatieven zoals het Nationale Wegenbestand.

Op basis van deze openbare bronnen berekenden we de loopafstand van elke postcode naar de buurthuizen. Om tijd te besparen, deden we dit per gebied. Hierbij hielden we er wel rekening mee dat het dichtstbijzijnde buurthuis voor een postcode in een bepaald gebied net buiten dit gebied kan liggen.

Het eindresultaat is een dataset op het niveau van postcodes met de loopafstand naar het dichtstbijzijnde buurthuis. In hoofdstuk 2 presenteren we de gemiddelden van de afstanden

per stadsdeel of per buurt. Deze gemiddelden zijn gewogen naar het aantal inwoners per postcode.

Enquête over buurthuizen

Om meer inzicht te krijgen in de meningen over en ervaringen met buurthuizen van Amsterdammers hebben we een enquête afgenomen in juli en augustus 2024. Deze enquête hebben we verspreid via de nieuwsbrief van de Rekenkamer Amsterdam, de nieuwsbrief van de gemeente Amsterdam en de website van de gemeente Amsterdam. 759 respondenten hebben de enquête ingevuld.

De respondenten op de enquête zijn niet representatief voor alle Amsterdammers. Dit zien we het duidelijkst op het gebied van leeftijd: 70% van de respondenten zijn 60 jaar of ouder, vergeleken met 19% van alle Amsterdammers. We zien ook dat ruim de helft van de respondenten (56%) een buurthuis heeft bezocht in het afgelopen jaar, terwijl dit percentage in andere enquêtes van het Sociaal- en Cultureel Planbureau (SCP) veel lager ligt (zie paragraaf 2.1). Het is aannemelijk dat deze vertekeningen een gevolg zijn van het feit dat onze enquête vooral is ingevuld door mensen die hun mening wilden delen over buurthuizen, en dit zijn grotendeels mensen die zelf bij buurthuizen betrokken zijn (bijvoorbeeld als bezoeker of vrijwilliger).

Vanwege deze selectieve respons hebben we de antwoorden op een aantal enquêtevragen niet gepresenteerd in de tekst. Dit geldt onder andere voor het percentage dat weleens een buurthuis bezoekt. Hiervoor achten we de SCP-enquête meer valide, ondanks dat we hier niet alleen de respondenten uit Amsterdam uit kunnen filteren. In onze enquête zaten ook vragen waarmee we het ervaren belang van buurthuizen voor Amsterdammers wilden meten. Hiervoor hebben we uiteindelijk de Wonen in Amsterdam-enquête gebruikt, die representatiever is (zie paragraaf 2.1).

Waar we de enquête wel voor gebruikten, is voor open vragen over redenen waarom mensen wel of geen buurthuis hebben bezocht in het afgelopen jaar. Dit was een gesloten vraag met een open antwoordveld voor overige antwoorden. We hebben de enquête ook gebruikt om bekendheid met buurthuizen te meten, hoewel we in deze analyse ook een enquête van de Hogeschool van Amsterdam gebruikten om onze bevindingen te valideren (paragraaf 2.8).

Onze overweging bij dit gebruik van de enquête is dat de bias in de algemene respons minder problematisch is dan bij vragen over het bezoek en ervaren belang van buurthuizen. Zolang de groep bezoekers in onze enquête lijkt op de groep bezoekers in heel Amsterdam – wat betreft de redenen dat zij buurthuizen bezoeken – is het minder belangrijk dat deze groep verhoudingswijs groter is in onze steekproef dan in de populatie. Tegelijkertijd benadrukken we dat er onzekerheid zit rondom de bevindingen op basis van de enquête, niet alleen op basis van willekeurige steekproeffout maar dus ook op basis van vertekende respons.

Ten slotte gebruikten we poststratificatie weging in een van de berekeningen van bekendheid. Dit deden we op basis van stadsdeel, leeftijd, geslacht, opleiding en migratieachtergrond, waarbij gegevens over Amsterdam afkomstig zijn uit het Basisbestand Gebieden Amsterdam. Respondenten met missende waarden op een van de variabelen (in totaal 66 van de 759) kregen een 1 op dat onderdeel van de weging.

Observaties op locatie en codering van websites

We hebben zelf 39 buurthuizen bezocht om fysieke toegankelijkheid, betaalbaarheid, informatie-toegankelijkheid en sociale toegankelijkheid in kaart te brengen. Deze 39 buurthuizen zijn willekeurig geselecteerd uit onze lijst van 184 buurthuizen. We hebben echter wel een gestratificeerde steekproef getrokken, met stadsdelen als strata, wat betekent dat de verdeling van buurthuizen over de stad grofweg gelijk is in de steekproef en in de volledige lijst. Verder hebben we ongeveer evenveel Huizen van de Wijk bezocht als buurtkamers (19 en 20, respectievelijk). Het aantal van 39 is simpelweg gebaseerd op de beschikbare tijd die we hadden om locaties te bezoeken, maar het is tegelijkertijd groot genoeg om enigszins betrouwbare uitspraken te kunnen doen over alle locaties.

Voor de selectie van criteria op het gebied van fysieke toegankelijkheid hebben we gebruikgemaakt van de *Integrale Toegankelijkheid Standaard*, die we hebben vereenvoudigd voor onze observaties. De criteria voor betaalbaarheid, informatie-toegankelijkheid en sociale toegankelijkheid hebben we onder andere gebaseerd op inzichten uit interviews met maatschappelijke organisaties en de ambtelijke organisatie. We hebben onze lijst met criteria in één buurthuis getest voor we begonnen aan onze observaties. Op basis van deze test hebben we enkele criteria aangepast.

Aanvullend op deze fysieke bezoeken hebben we de informatie op de websites van 48 buurthuizen gecodeerd. 39 van deze 48 zijn dezelfde locaties die we ook hebben bezocht; omdat we extra tijd hadden voor de codering van de websites, hebben we dit gedaan voor 9 aanvullende locaties.

Overige data en methoden

Data of methode	Toelichting
Basisbestand Gebieden Amsterdam	Gebruikt op diverse plekken voor statistieken over Amsterdam (zie onder andere paragraaf 2.2, 2.3 en 4.7).
Documentonderzoek	Gebruikt om vanuit beleidsdocumenten vormen van toegankelijkheid te selecteren die volgens de gemeente van belang zijn (hoofdstuk 2). Gebruikt om in kaart te brengen welke instrumenten de gemeente heeft voor informatievoorziening en hoe ze deze inzet (hoofdstuk 3) en welke instrumenten de gemeente heeft om toegankelijkheid te stimuleren en hoe ze deze inzet (hoofdstuk 4).
Enquête Hogeschool van Amsterdam	Gebruikt om de bekendheid met buurthuizen in kaart te brengen (zie paragraaf 2.8)
Enquête Sociaal Domein Index (SCP)	Gebruikt om in kaart te brengen welk deel van de Amsterdammers wel eens een buurthuis bezoekt (zie paragraaf 2.1).
Enquête Wonen in Amsterdam	Gebruikt om in kaart te brengen hoeveel belang Amsterdammers hechten aan buurthuizen (zie paragraaf 2.1)

Data of methode	Toelichting
Interviews	Elf interviews met de ambtelijke organisatie in de centrale stad en de stadsdelen, elf interviews met organisaties die zijn betrokken bij het beheer van buurthuizen in diverse stadsdelen, en twee interviews met organisaties die de belangen behartigen van mogelijke bezoekers van buurthuizen. Bij het overgrote deel van de interviews waren twee of meer gesprekspartners aanwezig. Alle interviews zijn afgenomen tussen februari 2024 en april 2025 (zie alle hoofdstukken). In mei 2024 bezochten we op één dag zeven locaties in Stadsdeel Zuidoost, onder begeleiding van een medewerker van het stadsdeel. We spraken met medewerkers van zes maatschappelijke organisaties en met verschillende ambtenaren.
Subsidieaanvragen sociale basis	Gebruikt om in kaart te brengen in hoeverre organisaties die buurthuizen beheren zeggen te voldoen aan aanvullende subsidieverplichtingen rondom toegankelijkheid (zie paragraaf 3.2).
Subsidieregister	Gebruikt om in kaart te brengen hoeveel subsidie er wordt verstrekt aan buurthuizen in diverse regelingen (zie paragrafen 4.1-4.3)
Vragen over bewonersinitiatieven	Aanvullend op de interviews hebben we in maart 2025 – per e-mail – vragen gesteld over de subsidie bewonersinitiatieven aan acht organisaties die buurthuizen beheren in diverse stadsdelen (zie paragraaf 4.2).
Woningbouwplannen	Gebruikt om de referentienormen te toetsen (zie paragraaf 4.6).

Eindnoten

- ¹ Gemeente Amsterdam, *Strategisch Huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023, p. 8; Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, p. 4.
- ² Campagne Rekenkamer Amsterdam voor input onderzoeksprogramma 2023, november 2022.
- ³ Gemeente Amsterdam, *Begroting 2023*, p. 266; Gemeente Amsterdam, *Begroting 2024*.
- ⁴ Rekenkamer Amsterdam, *Bouwen aan de complete stad. Lessen uit woningbouw in transformatiegebieden*, april 2025.
- ⁵ Huwaë, S. et al., *Verschraling van wijkvoorzieningen? Een bewonersperspectief*, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, februari 2024, p. 2. Zie ook Huwaë, S. et al., *Verschraling in professioneel perspectief*, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, maart 2023; Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, *Toegang tot de stad*, oktober 2020.
- ⁶ Zie onder andere Lucas, P. et al., *'Gewoon meedoen' is niet zo gewoon: een verkennend onderzoek naar de participatie van bewoners met een LVB in de sociale basis in Amsterdam*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, februari 2023.
- ⁷ Minderhoud et al., *Initiatiefvoorstel Voldoende ruimte voor maatschappelijke organisaties en buurtgroepen in transformerende en nieuwe stad*, 19 september 2023.
- ⁸ Website: [Onderzoeksopzet toegang tot voorzieningen in de sociale basis](#), geraadpleegd op 9 april 2025.
- ⁹ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017 - 2019*, 15 maart 2016.
- ¹⁰ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017 - 2019*, 15 maart 2016; Gemeente Amsterdam, *Subsidieverordening sociale basis 2025*, januari 2024.
- ¹¹ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017 - 2019*, 15 maart 2016.
- ¹² Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ¹³ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.
- ¹⁴ Website: [Huizen van de wijk](#), geraadpleegd op 2 juni 2025.
- ¹⁵ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ¹⁶ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.
- ¹⁷ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ¹⁸ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ¹⁹ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ²⁰ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bijlage bij Kamerbrief *Aanpak sociale basis inclusief mantelzorgagenda 2023-2026*, 6 juli 2023.
- ²¹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bijlage bij Kamerbrief *Aanpak sociale basis inclusief mantelzorgagenda 2023-2026*, 6 juli 2023.
- ²² Gemeente Amsterdam, *Gebiedsgerichte uitwerkingen 2022*.
- ²³ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024, p. 4.
- ²⁴ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-2018*, 15 maart 2016.
- ²⁵ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader Samen vooruit 2020 - 2023*, 29 mei 2019.
- ²⁶ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.
- ²⁷ Gemeente Amsterdam, *Nota Afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2015-2016*, 3 maart 2015; Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-*

2018, 15 maart 2016; Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader Samen vooruit 2020-2023*, 29 mei 2019; Website: [Sociale basis - Sociaal Domein](#), geraadpleegd op 24 november 2023.

²⁸ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader Samen vooruit 2020-2023*, 29 mei 2019.

²⁹ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023.

³⁰ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader Samen vooruit 2020-2023*, 29 mei 2019, p. 11.

³¹ Gemeente Amsterdam, *Nota afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen voor de implementatie van de 3 decentralisaties 2015-2016*, vastgesteld door het college van B&W op 3 maart 2015; Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-2018*, 15 maart 2016.

³² Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, 24 januari 2024.

³³ Gemeente Amsterdam, *Meerjarenbeleidsplan sociaal domein 2015-2018*, pp. 40-43.

³⁴ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, januari 2019.

³⁵ Website: [Inclusie-agenda: 10 speerpunten - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 8 januari 2025.

³⁶ Een selectie: Motie van het raadslid Manuel c.s. *inzake de begroting voor 2008 (Agenda 22)*, 19 december 2007; Motie van de raadsleden Ulichki, Van der Pligt en De Soete *inzake het Wmo-beleidsplan 2012-2016 (toegankelijkheid)*, 12 juli 2012; Initiatiefvoorstel van de raadsleden Roosma en Molenaar, *Amsterdam 10x toegankelijker*, 8 februari 2013; Raadsbrief *Beantwoording schriftelijke vragen van het lid Boomsma inzake Huizen van de Wijk*, 10 februari 2020; Motie *Voldoen aan de vastgestelde referentienormen*, 30 september 2020 (aangenomen). Raadsbrief *Beantwoording schriftelijke vragen van de leden Minderhoud en Van Renssen inzake ruimte voor maatschappelijke organisaties en buurtgroepen inclusief beantwoording van de vraag van lid Alberts over huisartsen in de H-buurt*, 4 mei 2023; Minderhoud et al., *Initiatiefvoorstel Voldoende ruimte voor maatschappelijke organisaties en buurtgroepen in transformerende en nieuwe stad*, 19 september 2023.

³⁷ Gemeente Amsterdam, *Plan van aanpak Agenda 22*. TKN in raadscommissie ZMPOOG, 5 november 2008; Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven, *Voortgangsrapportage Agenda 22*, ongedateerd, TKN in raadscommissie OZKC, 30 juni 2010; Raadsbrief *Motie toegankelijkheid en initiatiefvoorstel Amsterdam 10x toegankelijker*, 30 mei 2013; Gemeente Amsterdam, *Plan van aanpak Toegankelijk Amsterdam*, 26 september 2013.

³⁸ Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek, *Onderzoeksverslag Agenda 22*, oktober 2009; Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven, *Voortgangsrapportage Agenda 22*, ongedateerd, TKN in raadscommissie OZKC, 30 juni 2010.

³⁹ Gemeente Amsterdam, *Raadsinformatie voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023.

⁴⁰ Gemeente Amsterdam, *Amsterdams akkoord, Coalitieakkoord 2022 - 2026*, mei 2022.

⁴¹ Gemeente Amsterdam, projectteam Ruimte voor Kansen, *Ruimte voor kansen. Amsterdam voor iedereen toegankelijk*, september 2023.

⁴² Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.

⁴³ Gemeente Amsterdam, *Gebiedsgerichte opgaven sociaal 2025-2030*. Zie hiervoor ook hoofdstuk 5.

⁴⁴ Website: [Subsidieregeling sociale basis Amsterdam 2024 - Sociaal Domein](#), geraadpleegd op 4 december 2023.

⁴⁵ Mailwisseling met ambtelijke organisatie, 22 januari 2025.

⁴⁶ Gemeente Amsterdam, *Nadere regels maatschappelijke ondersteuning Amsterdam*, januari 2024.

⁴⁷ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.

⁴⁸ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, 24 januari 2024.

⁴⁹ Gemeente Amsterdam, *Begroting 2024*, p. 168.

⁵⁰ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

⁵¹ Gemeente Amsterdam, *De Amsterdamse referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 25 juni 2024.

⁵² Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan Jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.

⁵³ Gemeente Amsterdam, *Voordracht bij Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, Ter bespreking en ter kennisneming voor de commissievergadering van 10 januari 2019.

⁵⁴ Gemeente Amsterdam, *Amsterdam werkt aan toegankelijkheid!*, januari 2016, p. 3.

⁵⁵ Gemeente Amsterdam, *Amsterdam werkt aan toegankelijkheid!*, januari 2016, p. 3.

⁵⁶ Gemeente Amsterdam, *Amsterdam werkt aan toegankelijkheid!*, januari 2016, p. 3; Gemeente Amsterdam, *Voordracht bij Voortgangsrapportage Toegankelijkheid 2018, Ter bespreking en ter kennisneming voor de commissievergadering van 10 januari 2019*.

⁵⁷ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

⁵⁸ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024.

⁵⁹ Gemeente Amsterdam, *Amsterdam werkt aan toegankelijkheid!*, januari 2016, p. 4.

⁶⁰ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, vastgesteld door college op 27 november 2018; Gemeente Amsterdam, *Raadsbrief subsidieregeling toegankelijkheid*, 29 augustus 2019.

⁶¹ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, januari 2019; interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

⁶² Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal domein index*.

⁶³ Gemeente Amsterdam, *De staat van de stad Amsterdam XII: ontwikkelingen in participatie en leefsituatie*, september 2023, hoofdstuk 11.

⁶⁴ Gemeente Amsterdam, *Wonen in Amsterdam 2021*.

⁶⁵ Gemeente Amsterdam, *Bestaande maatschappelijke voorzieningen_20230724*, gedeeld met de rekenkamer op 26 oktober 2023.

⁶⁶ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2019-2025*, 5 februari 2019, p. 6.

⁶⁷ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.

⁶⁸ Zie bijvoorbeeld interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.

⁶⁹ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2019-2025*, 5 februari 2019, p. 27.

⁷⁰ Gemeente Amsterdam, *Basisbestand gebieden Amsterdam (BBGA)*, versie 24 oktober 2024.

⁷¹ Interview maatschappelijke organisatie, 29 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 6 mei 2024; Interview ambtelijke organisatie, 7 mei 2024.

⁷² Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen, 2019-2025*, 5 februari 2019, p. 27.

⁷³ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 23 mei 2024.

⁷⁴ Interview maatschappelijke organisatie, 22 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 29 maart 2024.

⁷⁵ Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 23 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 november 2024.

⁷⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

⁷⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 22 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

⁷⁸ Interview maatschappelijke organisatie, 22 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024.

⁷⁹ Interview ambtelijke organisatie, 13 november 2024.

⁸⁰ Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

- ⁸¹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024.
- ⁸² Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ⁸³ Interview ambtelijke organisatie, 13 november 2024.
- ⁸⁴ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024.
- ⁸⁵ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024.
- ⁸⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 29 maart 2024.
- ⁸⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ⁸⁸ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ⁸⁹ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ⁹⁰ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ⁹¹ Interview maatschappelijke organisatie, 14 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ⁹² Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ⁹³ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024.
- ⁹⁴ Website: [WijkConnect Amsterdam](#), geraadpleegd in januari 2025.
- ⁹⁵ Interview maatschappelijke organisatie, 22 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 29 maart 2024.
- ⁹⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024.
- ⁹⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 23 mei 2024.
- ⁹⁸ Website: [Agenda items | WijkConnect.com](#), geraadpleegd in januari 2025.
- ⁹⁹ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2019-2025*, 5 februari 2019, p. 21.
- ¹⁰⁰ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024.
- ¹⁰¹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 4 juni 2024.
- ¹⁰² Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 15 april 2024. Lucas, P. et al., *'Gewoon meedoen' is niet zo gewoon: een verkennend onderzoek naar de participatie van bewoners met een LVB in de sociale sasis in Amsterdam*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, februari 2023.
- ¹⁰³ Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.
- ¹⁰⁴ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024.
- ¹⁰⁵ Welschen, S., Lucas, P., von Meyenfeldt, L., Hoijtink, M., Rijnders, J. en Veldboer, L. (2020). *Toegankelijkheid in divers perspectief: bewoners, verbinders en professionals over de sociale basis in een ontwikkelbuurt: eindrapportage onderzoek toegankelijkheid sociale basis Geuzenveld, Amsterdam*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- ¹⁰⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 6 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 14 mei 2024.
- ¹⁰⁷ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, p. 4.
- ¹⁰⁸ Onder andere: Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024, Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 15 april 2024.
- ¹⁰⁹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024.
- ¹¹⁰ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.
- ¹¹¹ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024.

- ¹¹² Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.
- ¹¹³ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.
- ¹¹⁴ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024.
- ¹¹⁵ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.
- ¹¹⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ¹¹⁷ Gemeente Amsterdam, *Contractmanagement in het sociaal domein*, 2020.
- ¹¹⁸ Gemeente Amsterdam, *Contractmanagement in het sociaal domein*, 2020, p. 3.
- ¹¹⁹ Website: [Subsidieregeling sociale basis Amsterdam 2024 | Lokale wet- en regelgeving](#), geraadpleegd op 2 augustus 2024.
- ¹²⁰ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ¹²¹ Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ¹²² Gemeente Amsterdam, *Raadsinformatie voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023.
- ¹²³ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, januari 2019, p. 7.
- ¹²⁴ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, p. 33.
- ¹²⁵ Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.
- ¹²⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 14 november 2024.
- ¹²⁷ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.
- ¹²⁸ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024, Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.
- ¹²⁹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024, Interview maatschappelijke organisatie 8 mei 2024; verslaglegging rondleiding in stadsdeel, 14 mei 2024, Interview maatschappelijke organisatie, 5 juni 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 juni 2024.
- ¹³⁰ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.
- ¹³¹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 23 mei 2024.
- ¹³² Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.
- ¹³³ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.
- ¹³⁴ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interviews maatschappelijke organisaties en ambtelijke organisatie, 14 mei 2024; Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.
- ¹³⁵ Zie bijvoorbeeld: Gemeente Amsterdam, *Besluit SBA-033274* (subsidiebeschikking) en Gemeente Amsterdam, *Besluit SBA-033578* (subsidiebeschikking).
- ¹³⁶ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017-2018*, pp. 8, 10; Gemeente Amsterdam, *Jaarverslag 2020*, p. 140; Gemeente Amsterdam, *Jaarverslag 2022*, p. 135.
- ¹³⁷ Persoonlijke e-mailcommunicatie, 2 februari 2024.
- ¹³⁸ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024.
- ¹³⁹ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025-2030*, p. 33.
- ¹⁴⁰ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024.
- ¹⁴¹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024.
- ¹⁴² Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024.
- ¹⁴³ Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.

¹⁴⁴ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024; Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.

¹⁴⁵ Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.

¹⁴⁶ Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024; Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.

¹⁴⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024; Interviews maatschappelijke organisaties en ambtelijke organisatie, 14 mei 2024.

¹⁴⁸ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁴⁹ Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.

¹⁵⁰ Gemeente Amsterdam, Website: [Financiële middelen sociale basis - Sociaal Domein](#), geraadpleegd op 18 maart 2025; E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 9 januari 2025; Website: [Subsidies - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 18 maart 2025; Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam 1 januari 2025 t/m 31 december 2026*, vastgesteld op 12 november 2024.

¹⁵¹ Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.

¹⁵² Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.

¹⁵³ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024.

¹⁵⁴ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*; Gemeente Amsterdam, *Gebiedsgerichte opgaven sociaal 2025-2030*.

¹⁵⁵ E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 8 januari 2025.

¹⁵⁶ Website: [Financiële middelen sociale basis - Sociaal Domein](#), geraadpleegd op 22 mei 2025; Gemeentebblad, nummers 2020-172497, 2020-172872, 2020-172966, 2020-311462, 2020-320837, 2020-320851, 2020-334623, 2021-10959, 2021-214922, 2021-216298, 2021-222025, 2021-224577, 2021-227024, 2021-237170, 2022-128775, 2022-143530, 2022-248781, 2022-488171, 2022-496603, 2022-524689, 2022-554678, 2023-163779 en 2023-331159.

¹⁵⁷ Gemeente Amsterdam, Intern Subsidieregister (<https://intranet.amsterdam.nl/kennis-beleid/gemeentebreed-werken/subsidies/>), geraadpleegd op 6 maart 2025.

¹⁵⁸ E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 8 januari 2025.

¹⁵⁹ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisaties, 14 mei 2024.

¹⁶⁰ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 11 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 14 mei 2024.

¹⁶¹ Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.

¹⁶² Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2024.

¹⁶³ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁶⁴ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁶⁵ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 3 juli 2024.

¹⁶⁶ Websites: [Subsidieregeling bewonersinitiatieven stadsdeel Zuid | Lokale wet- en regelgeving](#); [Subsidieregeling Bewonersinitiatieven stadsdeel Oost | Lokale wet- en regelgeving](#); Gemeentebblad 2018, 113885 | [Overheid.nl > Officiële bekendmakingen](#); [Subsidieregeling bewonersinitiatieven stadsdeel Zuidoost | Lokale wet- en regelgeving](#); [Subsidieregeling bewonersinitiatieven stadsdeel West | Lokale wet- en regelgeving](#); [Besluit van het algemeen bestuur van stadsdeel Noord van de gemeente Amsterdam houdende regels omtrent subsidies voor bewonersinitiatieven](#) [Subsidieregeling bewonersinitiatieven stadsdeel Noord | Lokale wet- en regelgeving](#)

¹⁶⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁶⁸ Websites: [Subsidieregeling maatschappelijk initiatief stadsdeel West | Lokale wet- en regelgeving](#); [Subsidieregeling maatschappelijk initiatief stadsdeel Zuid | Lokale wet- en regelgeving](#); [Subsidieregeling maatschappelijk initiatief stadsdeel Oost | Lokale wet- en regelgeving](#); [Subsidieregeling maatschappelijk initiatief stadsdeel Zuidoost | Lokale wet- en regelgeving](#); [Besluit van het algemeen bestuur van stadsdeel Noord van de gemeente Amsterdam houdende regels omtrent subsidies voor maatschappelijke initiatieven](#) [Subsidieregeling maatschappelijk initiatief stadsdeel Noord | Lokale wet- en regelgeving](#)

¹⁶⁹ Websites: [Subsidie Integraal maatschappelijk initiatief - Gemeente Amsterdam](#); [Subsidieregeling integraal maatschappelijk initiatief 2024 | Lokale wet- en regelgeving](#)

¹⁷⁰ Gemeente Amsterdam, *Collegebrief 'Houd de regeling integraal maatschappelijk initiatief (RIMI) in leven'*, 19 december 2024.

¹⁷¹ [Website: Subsidies - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 6 maart 2025.

¹⁷² E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 19 maart 2025; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 24 maart 2025; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 25 maart 2025.

¹⁷³ Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024.

¹⁷⁴ Minderhoud et al., *Initiatiefvoorstel voldoende ruimte voor maatschappelijke organisaties en buurtgroepen in transformerende en nieuwe stad*, 19 september 2023.

¹⁷⁵ Gemeente Amsterdam, *Analyse mogelijkheden referentienorm voor maatschappelijke initiatieven*, 11 september 2024.

¹⁷⁶ Gemeente Amsterdam, *Analyse mogelijkheden referentienorm voor maatschappelijke initiatieven*, 11 september 2024, p. 3.

¹⁷⁷ E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 17 maart 2025; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 18 maart 2025; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 19 maart 2025; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 20 maart 2025.

¹⁷⁸ Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁷⁹ [Website: Subsidie Bewonersinitiatieven in Zuid - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 7 april 2024; [Website: Subsidie Bewonersinitiatieven in Noord - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 7 april 2024; [Website: Subsidie Bewonersinitiatieven in Oost - Gemeente Amsterdam](#), geraadpleegd op 7 april 2024; E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 18 maart 2025.

¹⁸⁰ E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 18 maart 2025.

¹⁸¹ E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 25 maart 2025.

¹⁸² Gemeente Amsterdam, *Subsidieregelingen Maatschappelijk Initiatief Oost, West, Zuid, Zuidoost*: artikel 9d; Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Maatschappelijk Initiatief Noord*: artikel 11d.

¹⁸³ Gemeente Amsterdam, *Regeling Integraal Maatschappelijk Initiatief*, artikel 13d.

¹⁸⁴ Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

¹⁸⁵ Interview maatschappelijke organisatie, 26 maart 2024.

¹⁸⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024.

¹⁸⁷ Gemeente Amsterdam, *Referentienormen analyse normen maatschappelijke initiatieven*, juli 2024, p. 4.

¹⁸⁸ E-mailwisseling met maatschappelijke organisatie, 24 maart 2025.

¹⁸⁹ Gemeente Amsterdam, *Amendement inzake de Voorjaarsnota 2017* (knelpuntenfonds voor toegankelijkheid), 19 juli 2017; Gemeente Amsterdam, *Collegebrief bij Voortgangsrapportage 2018*, 27 november 2018.

¹⁹⁰ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, vastgesteld door het college op 2 juli 2019.

¹⁹¹ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam 1 januari 2025 t/m 31 december 2026*, vastgesteld op 12 november 2024.

¹⁹² Amendement nr. 559.17 van de raadsleden Kaya, Duijndann, Bouchibti, Roosna, Poorter, Boomsma en Van Soest inzake een Knelpuntenfonds voor toegankelijkheid, 19 juli 2017;

Gemeente Amsterdam, *Raadsinformatiebrief Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018 en besteding incidentele middelen toegankelijkheid 2017 en 2018*, 27 november 2018.

¹⁹³ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2018*, november 2018.

¹⁹⁴ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, vastgesteld door het college op 2 juli 2019.

¹⁹⁵ Gemeente Amsterdam, *Raadsbrief Gewijzigde subsidieregeling vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 6 juli 2021; Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam, geldend van 14 juli 2021 t/m 31 december 2022*; Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage Toegankelijkheid 2021*, p. 35.

¹⁹⁶ Gemeente Amsterdam, *Raadsbrief Gewijzigde subsidieregeling vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 6 juli 2021.

¹⁹⁷ Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2021*, pp. 42-43; Gemeente Amsterdam, *Voortgangsrapportage toegankelijkheid 2022*, 7 november 2023.

¹⁹⁸ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024; Interview ambtelijke organisatie, 18 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 7 mei 2024.

¹⁹⁹ Interview maatschappelijke organisatie, 22 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 6 mei 2024; Interview maatschappelijke organisaties, 14 mei 2024.

²⁰⁰ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 mei 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 23 mei 2024.

²⁰¹ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²⁰² Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025, E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 22 januari 2025.

²⁰³ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²⁰⁴ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025, E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 22 januari 2025.

²⁰⁵ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²⁰⁶ E-mailwisseling met ambtelijke organisatie, 31 maart 2025.

²⁰⁷ Interview ambtelijke organisatie, 22 april 2025.

²⁰⁸ Interview ambtelijke organisatie, 22 april 2025, Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

²⁰⁹ Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.

²¹⁰ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024, Interview ambtelijke organisatie 27 maart 2025.

²¹¹ Interview ambtelijke organisatie, 4 april 2024.

²¹² Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024.

²¹³ Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.

²¹⁴ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²¹⁵ Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²¹⁶ Interview maatschappelijke organisatie, 11 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024.

²¹⁷ Interview maatschappelijke organisatie, 18 maart 2024; Interview maatschappelijke organisatie, 16 april 2024.

²¹⁸ Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024.

²¹⁹ Interview ambtelijke organisatie, 18 maart 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²²⁰ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²²¹ Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.

²²² Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025, p. 23.

- ²²³ Gemeente Amsterdam, *Actualisatie vastgoedstrategie Gemeentelijk Vastgoed*, 21 augustus 2024; Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025, p. 36.
- ²²⁴ Interview ambtelijke organisatie, 27 maart 2025.
- ²²⁵ Gemeente Amsterdam, *Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 2018.
- ²²⁶ Gemeente Amsterdam, *De Amsterdamse referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 25 juni 2024.
- ²²⁷ Gemeente Amsterdam, *Amsterdamse referentienorm voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen*, 2018.
- ²²⁸ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²²⁹ Gemeente Amsterdam, *Woningbouwplannen (1-1-2025)* (<https://maps.amsterdam.nl/woningbouwplannen>), geraadpleegd op 19 mei 2025.
- ²³⁰ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²³¹ Interview ambtelijke organisatie, 19 februari 2024; Interview ambtelijke organisatie, 7 mei 2024.
- ²³² Reactie op feitelijk wederhoor, 17 juni 2025.
- ²³³ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2019 - 2025*, 5 februari 2019; Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2023 - 2027*, november 2023.
- ²³⁴ Gemeente Amsterdam, *Strategisch huisvestingsplan jeugd, zorg en basisvoorzieningen 2023-2027*, november 2023.
- ²³⁵ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²³⁶ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²³⁷ Gemeente Amsterdam, *20250220 BV Projecten per stadsdeel voor rekenkamer* (intern document), 20 februari 2025, gedeeld met de rekenkamer op 17 april 2025..
- ²³⁸ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²³⁹ Gemeente Amsterdam, *Richtlijnen voor programma's van eisen jeugd, zorg en basisvoorzieningen*, oktober 2019, herijking november 2022.
- ²⁴⁰ Interview ambtelijke organisatie, 1 april 2025.
- ²⁴¹ Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.
- ²⁴² Gemeente Amsterdam, *Beleidskader sociale basis Amsterdam 2025 - 2030*, 24 januari 2024.
- ²⁴³ Gebaseerd op: Gemeente Amsterdam, *Factsheet kwetsbare bewoners in de stadsdelen* (<https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/factsheet-kwetsbare-bewoners-in-de-stadsdelen>), geraadpleegd op 20 mei 2025.
- ²⁴⁴ Gemeente Amsterdam, *Stedelijk kader afspraken basisvoorzieningen in de stadsdelen 2017 - 2019*, 15 maart 2016 ; Gemeente Amsterdam, *Subsidieverordening sociale basis 2025*, januari 2024.
- ²⁴⁵ Gemeente Amsterdam, *Gebiedsgerichte uitwerkingen 2022*.
- ²⁴⁶ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 1 januari 2025, vastgesteld op 12 november 2024.
- ²⁴⁷ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 1 januari 2025, vastgesteld op 12 november 2024.
- ²⁴⁸ Gebaseerd op: Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling Vergroten sociale en fysieke toegankelijkheid van Amsterdam*, 1 januari 2025, vastgesteld op 12 november 2024.
- ²⁴⁹ Rekenkamer Amsterdam, *Toegankelijkheid van stemlokalen*, 10 oktober 2024.